

سیاسی عینکی

(د طنز و مزاح مجموعه)

لیکوال: عبد النافع همت

کال ۱۳۸۸ ش

عبد النافع همت

سیاسی عینکی

کال ۱۳۸۸ ش

Ketabton.com

سیاسی عینکی

د طنزونو مجموعہ

لیکوال :
عبد النافع ہمت

۱۳۸۸ لمریز کال

د کتاب د چاپ او خپرولو حقوق له لیکوال او خپرندويي ټولنې سره خوندي دي .

د کتاب پېژندنه

د کتاب نوم	:	سیاسی عینکی
لیکوال	:	عبدالنافع همت
د چاپ کال	:	۱۳۸۸ ش
د پښتۍ طرحه	:	هژبر شینواری
برېښنالیک	:	an_himmat@yahoo.com
گرځنده تلیفون:	:	۰۰۹۳۷۰۸۱۹۸۴۵۱
انلاین چاري	:	<u>مختار احمد احسان</u> - د لراوېر ډاټ کام برېښنایي کتابتون

www.Larawbar.com

اهداء:

دا ڪتاب هر هغه ڇا ته اهداء ڪوم چي
د سولي لپاره مبارزه ڪوي.
عبدالنافع همت

د کتاب فهرست

کڼه	مخونه
۱-	د جلال نوراني سريزه
۲-	د علم گل سحر سريزه
۳-	لېونی څنگه د ناټو قوماندان سو؟
۴-	باز سازي که باد سازي؟
۵-	سياسي عينكي
۶-	جار قربان د ماليې وزير تر پلان سم
۷-	افغانستان ته د نوبل جايزه ورکول کېږي
۸-	زه څنگه ولسمشر سوم؟
۹-	د ارگ مېلمستيا ولي وځنډېده؟
۱۰-	کاشکي د وزير صاحب وطندار وای
۱۱-	گوانتنامو پارک
۱۲-	دلته د ولسمشر فرمان نه چلېږي
۱۳-	افغانستان اپريل فول سو
۱۴-	د ږندو حکومت
۱۵-	بيا د پيسو کڅوړي راغلې
۱۶-	د تيلو ټانکرونه او
۱۷-	جنرال فيل
۱۸-	قوماندان پنچرمين
۱۹-	بنار وال الوتلاي هم سي
۲۰-	په گېډه کي جگړه
۲۱-	شاهکار ادبي بهير
۲۲-	سپي څنگه ادبي اثر غلاکړ؟
۲۳-	تشنابونه او د ښورو بويونه
۲۴-	نازوکړی شاعر
۲۵-	د پوهاند صاحب غاښ څنگه ووت؟
۲۶-	بيا به بله ورځ درته ووايم
۲۷-	اوس اصلي خبري ته راځم

- ۲۸- ما پوهنتون نه دی ویلی
- ۲۹- زه له ژرندي فارغه سوی یم
- ۳۰- مست بوډا
- ۳۱- آنلاین مینه
- ۳۲- بای فرینډ خپرونه
- ۳۳- بوش بازار

عبدالنافع همت او د هغه طنزونه

په افغانستان کې په (۱۳۴۷) لمريز کال د طنز او ټوکو لومړنۍ جريدې (ترجمان) په خپرونو پيل وکړ چې د امتياز څښتن يې ارواښاد ډاکټر عبدالرحيم نوين او مسئول چلوونکی يې استاد علي اصغر بشير و. دې خپلواکي او ملي جريدې چې په رښتيا يې د مظلومو افغانانو د دردونو او هيلو ترجماني کوله، په لږ وخت کې ډېر طنز ليکوال پر ځان راټول کړل.

د خلکو د حقوقو ساتنه، د خلکو هوسا ژوند، بې سوادۍ، بې وزلي او د ټولنيزو خدمتونو نشتوالی د ترجمان جريدې عمده موضوعگانې وې چې په دې ډول يې په افغاني ټولنه کې د ظالمانو، بدي اخيستونکو، قاچاق وړونکو، مفت خورو، سود خوړونکو او چالبازانو پر وړاندې ښکاره مورچل نيولی و. ترجمان پر دې سربېره د ځوانو ادبي څېرو، ليکوالو، شاعرانو او طنز ليکوالو د روزني مکتب هم و چې نوموړې جريده د (۱۳۴۷) لمريز کال د وري په مياشت کې پيل او د (۱۳۵۲) لمريز کال د چنگاښ تر مياشتې پورې يې دوام وکړ. ددې اخبار په هره گڼه کې به د هيواد په ملي ژبه پښتو هم طنزونه خپرېدل چې خوږ ژبي ليکوال عبدالاحد وحيد به ليکل.

په پنځو سمه لسيزه کې د طنز ليکنې بهير ورو او ټکنی سو، خو په شپېتمه لسيزه کې يې بيرته نوې سا واخيسته چې په دغه بهير کې د ارواښاد منان ملگري او کاتب پاڅون نومونه يادولای سو.

په دوو وروستيو لسيزو کې له نېکه مرغه طنز ډېره وده کړې ده. ماته چې د کډوالۍ په ژوند کې کوم اخبارونه او مجلې په لاس راغلي دي نو د نويو طنز ليکوالو له نومونو سره اشنا سوې يم چې ځينې يې په هيواد کې او ځينې يې له هيواده دباندې ژوند کوي.

کله چې زه د (۱۳۸۷) لمريز کال په پای کې تر اوږدې کډوالۍ وروسته خپل هيواد ته راستون سوم نو طبعاً دخپل ذوق او لېوالتيا له مخې لومړی د طنز ليکوالو او د هغوی د اثارو په لټه کې سوم چې له نېکه مرغه ډېر ژر مې د طنز په ډگر کې له يوې نوي څېرې سره وپېژندل.

د دې ليکوال يوه طنزي مجموعه مخکې چاپ سوې او هغه مهال يې ستاسي په لاس کې د دوهمې مجموعې لپاره چمتووالی نيوه. خبره به ډېره نه اوږدوم، له عبدالنافع همت سره مې وليدل. په لومړۍ کتنه کې مو خبرې ښې اوږدې سوې، د بحث اوږدېدو سبب دا و چې همت صاحب په ډېره لېوالتيا سره غوښتل چې د طنز په باب هم خپله يو څه ووايي او هم بې زما څخه واورې. ما داسې احساس کړه چې دی هڅاند او پلټونکی ليکوال دی چې غواړي د طنز د ځانگړتياوو او تيورۍ په باب په لږ وخت کې ډېر څه زده کړي.

ننني طنز ليکوال اکثره پاروډي (Parody) او ژورنالستيک طنزونه ليکي خو همت صاحب ددوی برعکس له طنزي داستانونو سره ډېره مينه لري. ما چې وکتل نو نه يوازې دا چې د همت صاحب د رنگ او قيافې په ليدلو سړي ته ډېر ژر د ترکيبې نامتو طنز ليکوال عزيز نسين وريادېږي، بلکې د طنز ليکلو ميتود يې هم هغه ته ډېر ورته دی.

د همت صاحب په لومړۍ او دوهمه مجموعه کې تر ډېره بريده سياسي طنزونه ليدل کېږي. د ده سياسي طنزونه توند او بې پروا دي چې د خورا زړه وړو او ښکاره بريدونو څرک پکښې ليدل کېږي.

دی یوازې پر داخلي سياستوالو بريد نه کوي، بلکې کله چې په دې پوهېدلی چې د علتونو رېښه د هيواد تر پولو دباندې ده، نو د هغه د کاکا، ماما، خاله او د ژيرو وېښتانو او شنو سترگو پر دايې باندې يې هم سترگې نه دي پټې کړي او ښه ټينگې نوکاري يې ورکړي دي. دی موږ ته دا رابښي چې دا تر مور مهربانه دايې چې موږ ته په کاجوغه په خوله کې غسل راکوي، هره شيبه دې ته هم چمتو ده چې که موږ لږ تندۍ تريو کړو، نو د همدې کاجوغي په لاستې به مو سترگې راوباسي.

همت صاحب په دې ډېر ښه پوهېږي چې د يوه طنزي داستان سرليک څومره ارزښت لري.

ده په خپله لومړۍ مجموعه کې هم ډېر له تلوسې ډک سرليکونه ټاکلي دي، لکه سپي څنگه مډالونه وگټل او داسې نور. په دې مجموعه کې يې هم څو سرليکونه ډېر له تلوسې ډک او په زړه پوري دي، لکه اخير زه هم په خپل نوبت ولسمشر سوم، باز سازي، که باد سازي؟ اوس اصلي خبرې ته راځم، لېونی څنگه د ناټو قوماندان سو؟ سياسي عینکې، بيا به بله ورځ درته ووايم، کاشکې خود وزير صاحب و طندار وای او داسې نور.

په داستان کې په عام ډول او په طنز کې په خاص ډول په زړه پوري، پاروونکي او له تلوسې ډک سرليک لوستونکي دې ته اړباسي چې طنز تر پايه پوري ولولي. ښه سرليک هغه دی چې نه ډېر گونگ او نه داسې وي چې د طنز نتيجه څرگنده او لوستونکي مخکې له مخکې په ټوله طنز پوه سي.

همت صاحب په خپلو طنزونو کې له ډېرو ښو او برياليو تکنیکونو څخه کار اخيستی، لکه مبالغه، تناقض، تضاد، آیروني (Irony) سوال او ځواب، طعنه يا (Sarcasm) له کليماتو سره لوبې، تجنیس يا (Pun) او داسې نورو لفظي صنايعو څخه يې ډېره ماهرانه استفاده کړې ده.

په خبرو کې منطقي لاره نه ده ځنې ورکه سوې، د بېلگې په ډول په دې جمله کې چې د تجنیس صنعت يې په کار اچولی په ډېر ماهرانه ډول يې د تحقير او پېغور له صنعت څخه هم ډېر ښه کار اخيستی دی: (لوېشتمې اسلم تر پرونه پوري پنجرمېن و، خو دا چې د رئيس صاحب د خاله زوی دی، اوس چيرمېن يانې زموږ عمومي مدير دی. د همت صاحب د طنزونو موضوعات زموږ د نننۍ ټولنې عمومي، عيني او لويې ستونزې دي. حساس او بادړکه طنز ليکوال د خپل رسالت له مخې يې له دې چې د يوه معلوم شخص نوم ياد کړي، تل په ټولنه کې ناخوالو ته اشاره کوي چې همت صاحب خپل دغه رسالت په پوره ايماندارۍ سره ادا کړی دی.

تر دې ځايه خو مو د همت صاحب پر هغو تکنیکونو لږ خبرې وکړې چې ده په خپلو طنزونو کې کار ځنې اخيستی و، خو داسې ښکاري چې دی د طنز ليکلو له تر ټولو مهم، ارزښناک او عام تکنیک، يانې آیروني سره ډېره مينه لري او په خپلو طنزونو کې يې ډېره استفاده ځنې کړې ده.

دی په (افغانستان ته د نوبل جايزه ورکول کېږي) نومي طنز کې د هغه کميسيون غونډه انځوروي چې د څو وزارتونو له باصلاحيته استازيو څخه جوړ سوې دی. د دې غونډې موضوع په افغانستان کې د فقر او بې وزلۍ له منځه وړلو لپاره د يوه پلان جوړول دي. په دې طنز کې د هيواد يوه عيني ستونزه مطرح کېږي خو هغه د حل لارې چارې چې دغه

هونبیاران! (د کمیسیون غړي) یې وړاندې کوي، د خدا وړ او احمقانه دي. لیکوال په دې ډول د آیروني له صنعت څخه په استفادې سره لوستونکي په دې پوهوي چې زموږ د مظلوم ملت سرنوشت د داسې خلکو په لاس کې دی چې له عقله یو مخ خلاص او په اصطلاح د دوو خړو وربشي نه سي سره جلا کولای.

د دې طنز په یوه برخه کې د کمیسیون یو غړی داسې وايي: (که په افغانستان کې ترهګر نه وای نو ترهګري به له کومه کېدای؟ موږ او تاسې ټول پوهېږو چې همدا ترهګر دي چې د ترهګري اوريې بل کړی دی. دغسې که په افغانستان کې غریبان نه وای نو غربت به هم نه وای. زما په فکر ترڅو چې مو په افغانستان کې د غریبانو رینې له بېخه نه وي ایستلي نو غربت به هم هیڅکله ختم نه سي).

لیکوال تردې وروسته د کمیسیون د دې معقول حل؟! یوه بېلګه هم راوړي: (موږ ولیدل چې کله مو په کابل کې له شپږپور څخه غریبان وشل، نو هلته غربت هم ورسره ختم سو، که چېرې موږ له دغو غریبانو سره مرستې کولای نو ملینونو ډالرو مرستو ته اړتیا ول، خو اوس یوازې یوه بلډوزر دغه اړتیا پوره کړه، موږ او تاسې خو ټول هلته خپل کورونه لرو او وینو یې چې اوس هلته د غربت هیڅ نښه نسته، بیخي اروپا غوندي ښکاري).

د همت صاحب دا طنز په حقیقت کې د هغو زور واکانو او بې کفایتو لوړ پوړو دولتي چارواکو پر مخ یوه کلکه چپلاخه (خپږه) ده چې په شپږپور کې یې په ناقانونه ډول ځانو ته ډېر قیمتي او شانداره کورونه جوړ کړي دي.

د همت صاحب په دې طنز کې د حل لارې ته چې سپری گوري نو خو پېړۍ مخکې د انگلستان نامتو طنز لیکوال (جنتن سویفت) وریادېږي. ده هغه مهال په لندن کې د فقر له منځه وړلو لپاره وړاندیز کړی و چې باید د غریبانو کوچنیان ښه وروزل سي چې چاغ سي، کله چې ښه چاغ سول نو بیا دي یې غوښي د بډایو خلکو بچیانو ته ورکړل سي چې هغوی یې وځوري.

همت صاحب په خپلو طنزونو کې د خدا عنصر ته هم پوره پام کړی دی، خو زما په اند دی د هوراسي طنز په پرتله جوړوینالي یا تور طنز ډېر لیکي. دی چې هر څومره غواړي خپل قهر په خدا کې پټ کړي خو بیا هم په طنز کې نغښتي بریدونه او قهر له لوستونکو څخه پټ نه پاته کېږي، لکه په پورتنی مثال کې چې وايي، د غربت له منځه وړلو لپاره باید غریبان له منځه ولاړ سي. دی دغه ډول په دې طنز کې د بهرنیو نظامي ځواکونو له خوا د ملکي وګړو بمبارد کولو ته هم اشاره کوي.

په (شاهکار ادبي بهیر) طنز کې د ادبي کره کتنې یوه غونډه انځوروي. دا طنز زموږ د اوسنۍ کره کتنې پر نیمګړتیاوو لیکل سوی چې خورا ډېر ظریف او باریک ټکي پکښې تر سترگو کېږي. په دې طنز کې د غونډې تاریخ، د غونډې ځای، د کره کتونکو نومونه او تخلصونه په داسې مهارت راوړل سوي چې سپری داسې فکر کوي دا به د یوې ادبي غونډې واقعي گزارش وي.

څرنگه چې دا لیکنه د همت صاحب پر طنزونو نقد نه، بلکې د (سیاسي عینکې) مجموعې ته یوه لنډه کتنه ده، نو خبره ډېره نه اوږدوم. د طنز په ډګر کې د همت صاحب غونډې نویو خبرو را څرګند بدل په پښتو ادبیاتو کې یو ډېر لوی زېږی دی. د ده طنزونه زموږ په زړونو کې دا هیلې راټوکوي چې انشاء الله دی به زموږ په ملي ژبه پښتو کې د طنز خالي ځای ډک کړي.

حقیقت دا دی چي طنزي ادب په عمومي ډول زموږ په هیواد کې تر اوسه پوري ډېر ځوان دی او موږ خپله هم په دې ډگر کې ډېرې نوي څېرې گڼل کېږو. خدای دي داسي یوه ورځ راولي چي همت صاحب د طنز په ډگر کې یو نوی غورځنگ پیل کړي او د ادبیاتو دې ارزښتناکي برخې ته نوره هم وده ورکړي.

د همداسي یوې ورځې په هیله

جلال نوراني، کابل

سیاسي عینکي او یو څو خبري

په پښتو ژبه کې هسې هم د شعر په پرتله د نثر برخه خواره ده، په تېره بیا طنزي کيسو ته څو ډېره لږه پاملرنه شوې ده. طنز په کيسې لکه د ماشومانو ادبيات زموږ لیکوالو ته د ادبي هستونو ځنډې ښکاري، د ماشوم ادبياتو په برخه کې ويل کېږي چې هر لیکوال نه شي کولای ماشومانو ته لیکنې وکړي. زه دا خبره تائيدوم خو داسې لیکوال هم پېژنم چې د ماشومانو لپاره لیکنې کولای شي، مگر نه يې لیکي او د مهمو خلکو کار نه ورته ښکاري چې د طنز په برخه کې هم د غسې يوه نظريه واکمنه ده.

يوه ورځ مو په قلم نړيواله ټولنه کې له بهرنيانو سره غونډه لرله، يوه درې ژبې لیکوال چې يوازي يې زما طنزي لیکنې لوستي وې، زه يې هغوی ته طنز لیکوال وروپېژندلم، خو يو بل لیکوال ته زما دا ډول معرفي ښه نه شوه ښکاره، ورته ويې ويل چې دی يوازي طنز لیکوال نه، بلکې په نورو برخو کې يې هم ښې لیکنې کړي دي. هغه بل لیکوال له ما بېخښنه وغوښته، ما ورته وويل چې کاشکې يوازي د طنزي کيسو لیکوال پاتې شوی وای، اوس به مې په دې برخه کې ډېري برياوې درلودای.

زموږ په ټولنه او آن ځينو ادبي کړيو کې طنز سرسري او غير جدي کار معلومېږي، ښايي دا او ځينې نور لاملونه به وي چې موږ په دې برخه کې هم وروسته پاته يو. لکه په نورو برخو کې چې کتابونه خپرېږي د طنز او طنزي کيسو په برخه کې دومره نه خپرېږي او داسې لیکوال چې يوازي د طنز په برخه کې لیکنې کوي يا يې نه لرو او که يې لرو هم نو ډېر لږ دي.

ددغه په زړه پوري کتاب (سیاسي عینکي) لیکوال عبدالنافع همت له هغو گوتو په شمار لیکوالو څخه دی چې طنزي کيسو ته يې تر ټولو زياته پاملرنه کړې ده. دی ډرامې او لنډې کيسې هم لیکي خو موږ يې تر ډېره بريده د يوه ښه طنز لیکونکي په توگه پېژنو. تر دې دمخه يې د طنزي کيسو يوه بله په زړه پوري ټولگه (سپي څنگه مډالونه وگټل؟) هم خپره شوې ده. همت صاحب طنز لیکي، ښه يې لیکي او په جرئت يې لیکي. دی لکه څنگه چې په ورځني ژوند کې يو ژمن او صادق انسان دی، همدغه صداقت يې په دغو او نورو طنزونو کې هم ښه ليدلای شو.

د ښاغلي همت صاحب د طنزونو موضوعگانې زياتره سياسي دي. په دولتي اداره کې د بيوروکراسۍ، اداري فساد، کورکورانه اطاعت، د خلکو له حالت څخه د دولتي چارواکو ناخبري او ناسم اجراءات د همت صاحب د دغو زياترو طنزونو موضوعگانې دي. داسې طنز لیکونکي هم شته چې د طنز تېره څوکه يې هغه چاته متوجه کړې وي چې د حالاتو په بدلون کې هيڅ ونډه نه شي لرلای او آن دا چې دغه موضوعگانې دومره وړې او بې اهميته دي چې په کار نه ده طنز ورباندې وليکل شي، خو همت صاحب سره له دې چې په خپله لاره کې ستونزي او خنډونه وينې بيا هم خپله لاره نه پرېږدي او په جرئت او پوره صداقت سره خپله خبره کوي. په ۱۹۴۴ ميلادي کال کې د (جورج ارويل) په نوم يوه انگلېسي لیکوال د (حيواناتو فارم) نومی انتقادي کتاب وليکه، ده په دې کتاب کې په روسيه کې د ستالين په کمونيستي حکومت ملنډې وهلې وې، په کتاب کې يې د ځنگله حکومت خوگانو ته سپارلی، خوگان د حکومت په چارو نه پوهېږي او د فارم له نورو حيواناتو سره ناسم چلند کوي. هغه مهال ډېر لیکوال په دې اند ول چې ددغه کتاب تر خپرولو وروسته به لیکوال ډېر وستايل شي، خو په انگلستان کې ده ته وويل شول چې کتاب يې

د چاپ وړ نه دی، هغه و چې لیکوال د کتاب چاپولو لپاره امریکا ته ولاړ. د لیکوال په اند باید امریکا د دغه کتاب د چاپ تود هرکلی کړی وای، ځکه چې امریکا د روسیې او ستالین پر ضد ول، خو برعکس امریکایانو دغه کتاب سانسور کړ. ډېر کلونه وروسته چې د وارسا او ناټو تړونونه منځ ته راغلل، نړۍ دوه پراکه شوه د دغه کتاب زیات هرکلی وشو، خو لیکوال یې د کتاب د چاپ په لاره کې ډېرې ستونزې وگاللې.

ښاغلی همت صاحب دا اړتیا ویني چې باید له فساد په ډکه اداره د طنز په ژبه مسخره شي، له ټولو ستونزو او خنډونو سره سره په هوډ منو گامونو پر خپله لاره روان دی او په جرئت سره یې لیکي. د همت صاحب د طنز نوښت ساده، خوږه او روانه ده، ډيالوگونه یې لنډ او د کیسې په پرمختگ کې ښه مرسته کولای شي، لکه دا بېلگه یې:

(ای وروره! دا چټلۍ دي ولي زموږ د کور مخ ته واچولې، دا ځای د چټلیو دی؟

— نو چیرې یې واچوم؟ بل ځای نسته

— ولي پخوا دي چیرې اچولې؟

— پخوا خو ښاروالي فعاله وه، هره ورځ به یې وړل، اوس هم که ښاروالي بیرته فعاله سوه ستا د کور مخ ته یې نه اچوم، نور څه غواړې؟

— ښاروالي نو څه معلومه ده چې څه مهال به فعاله سي؟

— دنیا په امید خوړل کېږي، ټول کارونه خو په یوه ورځ نه سمېږي، په دې وطن کې له ډېرشو کالو راهیسې جگړه روانه ده.

دغه راز یې د طنزې کیسو پیل اوږد او سترې کوونکې نه دی، نه غواړي په پیل کې یې ضرورته اوږدې مقدمې ولیکي، د یوه طنز پیل یې داسې دی: (قاضي مېز وډباوه او د محکمې له حاضرینو څخه یې وغوښتل چې نظم مراعت کړي. بیا یې څارنوال ته وویل چې خپله جوړه کړې دعوه ولولي. څارنوال هم را ولاړ سو او دعوه یې داسې پیل کړه).

دا ډول پیل لوستونکي نه په تکلیفوي، د کیسې پېښو ته ژر رسېږي او د کیسې د لوستلو لپاره یې تلوسه زیاتېږي. د بېلگې لپاره د دوو نورو طنزونو د پیل جملې رااخلیم: (یوه ورځ مې د خپل محصل زوی لیکچر نوټونه ولیدل، گورم چې کټ مټ هغه زموږ د وختونو لیکچر نوټونه دي. په دې منځ کې پنځوس کاله تېر سوي ول، خو په دې دومره وخت کې یې لږ توپیر کړی و).

یا:

(د شپې مې ټلوېزیون چالان کړ چې یوه خبریال له ولسمشره وپوښتل: د افغانستان د اساسي قانون له تصویب څخه یو کال تېر سو خو ملي سرود لاندې جوړ سو، که د اساسي قانون د هرې مادې عملي کول یو کال وخت ونیسي نو اساسي قانون څو (۱۲۲) مادې لري، آیا ټول اساسي قانون به (۱۲۲) کاله وروسته عملي کېږي؟)

پورتنۍ بېلگې د دې ترڅنګ چې د تلوسې د ایجاد قوت لري او دراتلونکو پېښو لپاره لاره هواروي، د پیل په

لومړيو جملو کي هم حرکت لري. هغه طنزي کيسې چي حرکت لري او دا حرکت يې د پيل په جملو کي موجود وي، لوستونکي هيڅکله نه ستړي کوي. همت صاحب دې ټکي ته ښه متوجه دی او نږدې په ټولو طنزونو کي يې دې موضوع ته پام کړی دی.

زه په پای کې د تکړه ليکوال همت صاحب زيار د ډېري ستايني وړ بولم، ددغه کتاب د چاپ مبارکي ورته وایم او د لایاتو بریاوو هیله ورته کوم.

په مینه او درنښت

علم گل سحر

څارندوی مېنه، کابل

۲۹ غبرگولی، ۱۳۸۸ لمریز کال

لېونی څنگه د ناټو قوماندان سو؟

قاضي مېزو وېباوه او د محکمې له حاضرینو څخه یې وغوښتل چې نظم مراعت کړي. بیا یې څارنوال ته وویل چې خپله جوړه کړې دعوه ولولي. څارنوال هم راوړ او دعوه یې داسې پیل کړه:

د ناټو ځواکونو قوماندان (مایکل) د (تامسن) زوی چې څلوېښت کاله عمر لري او د امریکا د متحده ایالاتو د نیویارک ایالت اوسېدونکی دی، په لاندې جرمنو تورن دی:

۱- د نشې په حالت کې یې موټر چلاوه او د (۱۳۸۷) ش کال د جوزا د میاشتې پر څلورمه نېټه یې د کابل په وزیر اکبر خان مېنه کې څلور نفره په موټر وهلې چې دوه نفره یې مړه او دوه نور یې سخت ټپیان کړي دي.

۲- یو میل ناقانونه توپنچه (تمانچه) او شل کیلو گرامه پوډر ورسره نیول سوي دي.

۳- د ترافیکو پر مدیر کرم خان یې ټکان (ډزي) کړي او د هغه د وژلو هڅه یې کړې ده.

۴- په ښار کې یې له لایسنس پرته موټر چلاوه.

د یادولو وړ ده چې مایکل تردې مخکې هم جرمي دوسیه لري. مخکې تردې چې افغانستان ته راسي د امریکا د نیویارک ایالت په تور کلي (Black village) کې یې د غواوو په یوه فارم کې د ډیویډ په نوم یو مزدور په وسپنیز اخور پر سر وهلې او وژلې یې دی چې تر هغه وروسته په یوه قمار خانه کې پټ او سېده. دغه ډول یې پروسې کال په بگرام کې یو بې گناه ملا، چې ملا اسمعیل نومېده، وژلې او په پښو کې یې مېخونه ورټکوهلې دي. زه له محکمې څخه غواړم چې د افغانستان د جزا قانون له (...) مادو سره سم دي مایکل ته د شلو کالو بند سزا ورکړل سي. زما د خبرو د لاسپیناوي لپاره دلته د پېښې دوه عیني شاهدان هم حاضر دي چې یو د کابل ولایت د ترافیکو مدیر ډگروال کرم خان او بل د کابل ولایت د پولیسو د شلمې حوزې قوماندان بشیر خان دی. محترم قاضي صاحب که اجازه وي نو دوی به د خپلو سترگو لیدلی حال ووايي.

د مایکل مدافع وکیل وویل: مخکې تردې چې شاهدان خبري وکړي زه دوی پوښتني لرم، یو دا چې، ایا د کرم خان او بشیر خان پرته نور شواهد هم سته؟ بل دا چې ایا د وژلو سوو خلکو له خپلوانو څخه کوم څوک څارنوالۍ ته عارض سوی دی؟

څارنوال وویل: نه! نه بل شاهد سته او نه د مړو له کورنۍ کوم عارض. بیا قاضي کرم خان ته وویل چې خپلې خبرې وکړي. کرم خان رامنځ ته سو او ویې ویل: د غرمې یوه بجه وه چې یو موټر په ډبري چټکۍ راغی، زه یې مخ ته ودرېدم چې لارښوونه ورته وکړم چې دا یو طرفه سړک دی، خو موټر د غسې په چټکۍ راباندې راغی، ما ځان ځني

گوښه کړ، موټر زما څخه تېر سو او د سړک پر غاړه یې څلور نفره ووهل چې دوه نفره یې ځای پر ځای مړه او دوه نور یې تپیان کړل. زه د دې لپاره چې موټر ونه تنبتي موټر ته ور نژدې سوم، مایکل هڅه وکړه چې وتنبي، په ډېر تلوار یې د موټر مخ راوگرځاوه چې په دې وخت کې یې موټر له دېوال سره ټکر سو او ودرېده. کله چې زه موټر ته ورنژدې سوم نو مایکل له موټره را کښته سو، له جبهه یې تمانچه راوایسته او پر مایې څو ډزې وکړې، د خدای فضل و زه ځنې خطا سوم، په دې وخت کې د پولیسو د شلمې حوزې قوماندان بشیر خان له څو تنو پولیسو سره راغی، مایکل یې ونيو او له ځان سره یې حوزې ته بوت.

تر دې وروسته قاضي له بشیر خان څخه وغوښتل چې خپلې خبرې وکړي. بشیر خان را ولاړ سو او خپلې خبرې یې داسې پیل کړې: موږ چې کله د مایکل لاسونه ورو وټول نو له غوره اري پرته یې نورې خبرې نه کولې. کله چې موږ ده جېبونه تلاشي کړل نو هیڅ ډول اسناد ورسره نه ول، بیا چې موږ یې موټر تلاشي کړ نو شل کیلو گرامه پوډر هم ورسره ول. لس دقیقې به لانه وې تېرې سوي چې زموږ د امیر له خوا تیلیفون راغی، ویل تاسې د مایکل په نوم د ناټو ځواکونو یو مهم قوماندان نیولی دی، ډېر ژر یې خوشي کړئ او معذرت ځنې وغواړئ. موږ هم مایکل خوشي کړ او معذرت مو ځنې وغوښت. دی چې تله نو په انگلیسي ژبه یې ویل چې (Fucking Police). نه پوهېږم چې دا په انگلیسي ژبه کې کوروداني ته وایي او که بله مانا لري.

وروسته د مایکل مدافع وکیل خپلې خبرې داسې پیل کړې: ښاغلي مایکل ته په (۱۹۹۵) م کال کې یو عصبي تکلیف پیدا او له همدې امله په ټیکساز ایالت کې یوه لېونتون ته ولېږل سو. هلته تر څو کالو تېرولو وروسته ډاکټرانو د هغه پلار ته وویل چې د مایکل د علاج یوازینی لاره دا ده چې دی باید تل خوشاله وساتل سي، یانې هرڅه چې دی کوي او هرڅه چې غواړي باید خبره یې پر ځمکه وانه چول سي، که داسې ونه سي نو علاج یې امکان نه لري. څرنګه چې امریکا داسې یوه ټولنه نه ده چې مایکل دي هر هغه څه پکښې وکړي چې زه یې غواړي نو علاج یې هم ونه سو. بیا چې کله په (۲۰۰۱) م کال په افغانستان کې د امریکې په مشرۍ د ترهګرۍ ضد مبارزه پیل سوه نو ښاغلی مایکل هم له امریکایي عسکرو سره یو ځای افغانستان ته راغی او وروسته د ناټو د یوې ټولۍ عسکرو قوماندان وټاکل سو.

دا چې مایکل یو طرفه سړک ته موټر نننه ایستلی، ملامت نه دی، ځکه چې پر هغه سړک په انگلیسي ژبه نه و لیکلي چې: (No Entry) یانې مه ننوځ! مایکل نه پوهېده چې دا یو طرفه سړک دی. بل دا چې په کومه ورځ مایکل موټر ټکروي نو هغه شراب خوړلي او غرق نشه دی، چې د یو بهرني لپاره شراب څښل بد کار نه دی. له کومې ورځې راهیسې چې مایکل افغانستان ته راغلی نو د قانون په نوم له کوم خنډ سره نه و مخ سوی او په امریکا کې هم ورته ویل سوي ول چې له امریکایي قانون پرته د افغانستان هیڅ یو قانون د هغه مخه نه سي نیولای، نو کله چې هغه ته ترافیکي پولیس لاس ورکوي، دی داسې فکر کوي چې دا کوم ترهګر دی او غواړي چې پرده ځان مرګی برید

وکړي، نو هغه دی چې وارخطا کېږي، اعصاب یې اوږي او خلک په موټر وهي، پر ډگروال کرم خان یې هم ډزي له همدې خاطره کړي چې ده د ترهگر گمان پر کړی دی.

څارنوال ولاړ سو او ویې ویل: قاضي صاحب دی درواغ وایي، ایا داممکنه ده چې ناتو دي یو لېونی ته قومانداني ورکړي او بیا دي هغه افغانستان ته راواستوي؟ مدافع وکیل په خندا وویل: څارنوال صاحب ستا خپله هم اعصاب چندان کار نه کوي. ایا د ناتو هیوادونه لېونی دي چې خپل هوښیار عسکر افغانستان ته راواستوي او له ترهگرو سره په جگړه کې یې قرباني کړي؟

قاضي وپوښتل: د مایکل روغتیا اوس څنگه ده؟ مدافع وکیل ځواب ورکړ: د مایکل روغتیا یې حالت ډېر خراب دی، له کومې ورځې راهیسې چې هغه ته لاس وراچول سوی نو هر افغان چې وويني زړه یې ورته خوړل کېږي او غواړي چې ویې وژني، ډاکټرانو یې ویلي چې که بیا د هغه مخ ته کوم افغان ودرېږي نو کېدای سي چې د پخوا په شان لېونی سي. قاضي وویل: ښه ښه بس پوه سوم. مدافع وکیل پسي زیاته کړه: تر کومه ځایه چې د سلاح د جواز خبره ده نو په افغانستان کې بهرنیان اصلاً د سلاح جواز ته اړتیا نه لري. بل دا چې څارنوال صاحب د پوډرو خبره هم یاده کړه، اصلاً خبره داده چې ښاغلی مایکل په خپله پوډري دی او څو ورځې وروسته یې په افغانستان کې وظیفه پای ته رسېږي، ده غوښتل چې دغه پوډر له ځان سره امریکا ته یوسي چې هم یې خپله گوزاره په وسي او هم یو څه پیسې په جوړي کړي. څارنوال صاحب داهم وویل چې مایکل د ډیویډ په نوم یو امریکایي وژلی دی. دا خبره سمه ده خو په هغه وخت کې د ده اعصاب جوړ نه ول، ځکه نو محکمې هم خوشي کړ. د ډیویډ تر وژل کېدو وروسته مایکل په یوه قمار خانه کې پټ نه اوسېده، بلکې هماغه د ده د خوښي ځای و، په امریکا کې خو ډیموکراسي ده، هر ځای چې د چارو غواړي نو هلته اوسېدلای سي، پاته سوه د ملا اسماعیل خبره، نو هغه ملا خو القاعده و، سهار وختي به پر یو لوړ ځای ودرېد او په عربي ژبه به یې طالبانو او القاعده ووتنه نارې وروهلې چې هغوی به بیا د ناتو مرکرونه په توغندیو ویشتل. د القاعده وولې منځه وړل خو د مایکل وظیفه ده. څارنوال یې په خبرو کې ورولوېد او ویې ویل: دا خبره سمه نه ده، د کلي ټول خلک وایي چې ملا اسماعیل القاعده نه، بلکې د مسجد امام و او پر منبر به یې د سهار اذان کاوه. مدافع وکیل وویل: مایکل څه پوهېده چې دا اذان دی، دی خو په عربي ژبه نه پوهېږي، ده داسې گمان کړی دی چې په عربي ژبه القاعده ووتنه نارې وروهي.

څارنوال وویل: مایکل خو بې له دې چې په دې باب خبر نه وکړي د ملا اسماعیل په پښو کې یې مېخونه ورټکوهلي او بیا یې ویشتلې دي. مدافع وکیل وویل: دا چې ملا اسماعیل رښتیا القاعده و او که نه، دا پوښتنه باید له ښاغلي مایکل څخه د هغه قوماندان وکړي، د افغانستان محکمه دا صلاحیت نه لري.

ډگروال کرم خان را ولاړ سو، لاسونه یې پر نامه ونيول او په عاجزی یې وویل: قاضي صاحب زه خپلي خبرې بیرته اخلم، قسم په خدای چې زه نه وم خبر چې دا د یو بهرني سړي موټر دی، کنه تر اوسه مي نه د کوم بهرني موټر درولی

اونه مي تلاشي کړې دی، ان داچي که د بهرنيانو د ځينو موټرو په باب مي معلومات هم درلودل چي پوډر پکښې دي، خو بيا مي هم نه دي تلاشي کړې.

ورپسې د پوليسو قوماندان بشير خان وويل: قاضي صاحب زه هم خپلي خبري بيرته اخلم، زه خبر نه وم چي دا يو خارجي سړی دی، کله چي خبر سوم نو ډېر ژر مي خوشي کړ او معذرت مي ځني وغوښت، ان داچي خپل پوډر او سلاح مي يې هم بيرته ورکړل.

په دې وخت کي قاضي مېزو ډباوه او له حاضرينو څخه يې وغوښتل چي غلي سي او بيا يې وويل: د دواړو خواوو او شاهدانو د خبرو په رڼا کي محکمه د مايکل په باب داسي پرېکړه کوي:

بهرني نظاميان غير مسئول او واجب الاحترام دي چي په افغانستان کي نه سي محاکمه کېدای. نو د افغانستان محکمه مايکل خوشي کوي او د هغه يو ميل تمانچه او شل کيلو گرامه پوډر بيرته ورکوي چي دغه اجناس يې مخکي لا ورته سپارل سوي دي. پاته سوه د بناغلي مايکل د شخصيت د اعادي خبره. د ترافيکو مدير کرم خان يو بهرنی، ياني مايکل ډارولی او د پوليسو د شلمي حوزې قوماندان بشير خان بيا د لسو دقيقو لپاره د هغه لاسونه ورتړلي چي په دې ډول يې يو خود مايکل سپکاوی کړی او بل يې د هغه روغتيا په خطر کي اچولې ده. نو د افغانستان محکمه د دې جرم په بدل کي بشير خان د اسلم خان زوی او ډگروال کرم خان د نور خان زوی هريوه ته د شلو کالو بند سزا ورکوي. که چېرې مايکل د پخوا په شان لېونی سو نو دوی دواړه به اعدامېږي. داچي د مايکل د موټر بانټه کړوپ سوی او روغتيايي حالت يې هم خراب سوی نو د دې جرم په مقابل کي به دوی هريو مايکل ته پنځه ويشت زره ډالره جریمه ورکوي.

باز ساري، که باد ساري؟

قهرجنو مظاهره چيانو د کابل ښار په څو ځايونو کي اورونه بل کړل او چينغي يې وهلې چي دولت دي هغه والي د قانون منگولو ته وسپاري چي ددوی د مشر د ورور پر موټر يې بريد کړی دی. يو سړی چي لنگوټه يې په غاړه کي ول ول رالوېدلې ول، وويل: دا يوه ستره او نه جبرانېدونکې ضايعه ده، زموږ گوند او قوم ته په سپکه کتل سوي دي، موږ به خپل غچ خامخا اخلو.

يوه مېرمن چي خپل تور پورنی يې ترزنه لاندې کلک تړلی و او يوه کاغذي لوحه يې په لاس کي لوړه نيولې ول پر لوحه داسي ليکلي ول: دولت بايد خامخا دغه والي محاکمه کړي. يو بل سړی چي غاښونه يې چيچل او ترخوله يې ځگونه رابهېدل، چيغه کړه: دا غټه خبره ده، هيڅکله يې نه پرېږدو.

له بلي خوا د بشري حقوقو د خپلواک کميسيون د ترانسپورت څانگي وياند وويل چي، په سياست کي برخه اخيستل د هر انسان حق دی او هر څوک حق لري موټر ولري چي په دې اساس پر موټر بريد په حقيقت کي پر هغه شخص بريد دی. موږ په دې اړه څېړنه کړې او دوسيه مو يې څارنوالۍ ته استولې ده. هيله لرو چي څارنوالی به دغه موضوع جدي ونيسي او په دې اړه به اجرات وکړي.

تر مظاهري لږ شېبه وروسته پوليسو پر سړک ولاړو رېږۍ والاو پسې سوتي راواخيستل، څو رېږۍ چپه سوې، له سړک څخه دورې پورته سوې او د وزيرانو د تورو ښيښو موټرونه يو په بل پسې ارگ ته ور وگرځېدل چي د دې پېښي په اړه د کابينې په بېړۍ غونډه کي برخه واخلي.

د کابينې تر غونډي وروسته د ولسي جرگې يوې ډلې وکیلانو د اعلاميې په خپرولو سره وويل چي په دې اړه يوازي د کابينې بېړۍ غونډه او د دې کار غندل کفايت نه کوي، بايد يو عملي گام واخيستل سي، خود ارگ وياند د ولسي جرگې د وکیلانو دغه تورونه رد کړل او زياته يې کړه چي کابينې د کورنيو چارو د وزير په مشرۍ يو کميسيون جوړ کړی او دنده يې ورته سپارلې چي دغه موضوع وڅېړي او راپور يې د کابينې بلي غونډي ته وړاندې کړي. ان دا چي والي يې دا نن د کميسيون تر څېړنو مخکي له کاره گوښه کړی دی.

ددغه کميسيون يو غړی، جنرال پنجرمين چي شل کاله يې د پنجرمينۍ دکان درلود او اوس چپر مين ياني د پوليسو د اتلسمي حوزې قوماندان دی وايي چي، دوی د موټر پنجر سوی تاير په يوه امبولانس کي په ډېر درناوي عدلي طب ته يووړ او هلته تريو لږ څېړنو وروسته ورته معلومه سوه چي نوموړی تاير پنجر سوی نه، بلکي په خپله يې هوا وتلې ده.

ددغي پېښې په تړاو د ملي باد سازۍ گوند مشر وايي چې د موټر له يوه ټاير څخه هوا ايستل پر ټول موټر اغېز کوي او موټر خو ښکاره خبره ده چې د هغه د خاوند سياسي ژوند ته تاوان رسوي. دا چې موټر په سياست کې ډېر مهم دی نو خامخا د نوموړي گوند سياسي فعاليتونه هم له خنډ سره مخ کوي چې په دې ډول په افغانستان کې ډيموکراسۍ ته يوه غټه ضربه ده. زما په اند د يوه سياسي گوند د موټر له يوه ټاير څخه هوا ايستل په حقيقت کې له ډيموکراسۍ څخه هوا ايستل دي.

له بلي خوا لري کړل سوی والي دغه تورونه نه مني او وايي چې، دی يې يوازي په دې تور له کاره گوښه کړی چې ولي يې په خپل ولايت کې باد سازۍ ته پاملرنه نه ده کړې، يانې ولي يې د نوموړي موټر پنچري نه ده ورنیولې.

دغه اعتراضونه هغه مهال راپورته سول، کله چې درې ورځې مخکې د يوه سياسي گوند وياند اعلان وکړ چې د دوی د مشر د ورور موټر د والي د دفتر مخ ته پنچر سوی دی. وياند دا تور ولگاوه چې د موټر په پنچر کېدو کې والي نېغ په نېغه لاس لري.

د يادوني وړ ده چې تراوسه پورې د دولت يو عادي چارواکی هم له دې امله له کاره نه دی گوښه سوی چې ولي يې د باز سازۍ په لار کې غفلت کړی دی، نو دا چې باد سازۍ ته په نه پاملرنې سره يو والي بې له دې چې گناه يې ثابته سي، له کاره گوښه کېږي، داسې ښکاري چې باد سازي تر باز سازي ډېره مهمه ده.

سیاسي عینکي

د ارگ په غولي کي د څرخي الوتکي څرخ لا سم نه و ارام سوی چي ولسمشر له خپلو څو وزیرانو سره په چټکو گامونو ورپورته سو او الوتکه بیرته والوته. نن د حساب ورکولو د اوونۍ لومړۍ ورځ وه چي هر وزیر د رسنیو له لاري ملت ته د خپل کار کلنی راپور ورکاوه، خو ولسمشر غوښتل چي خپله په ټول افغانستان کي وگرځي او د هر وزیر کار له نږدې وگوري. څرنگه چي امنیت سم نه و، نو ده غوښتل چي په الوتکه کي د هواله لاري د وزیرانو د کارونو نظارت وکړي.

کله چي الوتکه فضا ته ښه لوړه سوه، ولسمشر وویل چي لومړی به د زراعت وضعیت وگورو. له دې سره سم د کرهڼي وزیر له خپله ځایه ولاړ سو، پیلوټ ته یې په غوږ کي یو څه وویل او بیا یې ولسمشر ته وویل: رئیس صاحب پیلوټ ته مي وویل چي د الوتکي ارتفاع لږ کمه کړي چي هر څه ښه شفاف وویږو، ځکه چي د حساب ورکولو اوونۍ ده.

یو څو دقیقې وروسته ولسمشر د الوتکي تر کړکۍ لاندې وکتل او بیا یې د کرهڼي وزیر ته وویل: تاسي خو ویل چي د زراعت په برخه کي ډېر کار سوی دی، زه خو دلته له سپېرو دښتو پرته بل هېڅ شی نه وینم. د کرهڼي وزیر په خندا ورته وویل: رئیس صاحب موږ ټولو ته خو هر څه ډېر شفاف او رڼه معلومېږي، دا چي تاسي یې نه وینی، ټول علت ستاسي په عینکو کي دی، که تاسي زموږ له عینکو څخه ورته وگورئ نو هر څه به ډېر صاف او شفاف وویږئ.

ولسمشر په تعجب وپوښتل: عجیبه ده نو زما په عینکو کي څه عیب دی؟

- صاحب ستاسي عینکي خو یو د افغانستان تخنیک دی او بل نو ډېري پخوانۍ دي چي دهغه وخت د شرایطو او ستاسي د سترگو د نمړې په پام کي نیولو سره جوړي سوي دي، خو زموږ عینکي سیاسي عینکي دي چي خورا عصري او په دوستو هیوادونو کي زموږ د دولت د اوسني سیاست او زموږ د وظیفې په پام کي نیولو سره جوړي سوي دي. په دې عینکو کي د سړي د سترگو دید دومره تېزوي چي د افغانستان په هره سیمه کي د خپلي وظیفې اړوند هر څه لیدای سي.

- دا څه وایي! ته راځه چي زه دا ستا عینکي پر سترگو کړم!

- ها صاحب دادی واخلي!

کله چي ولسمشر عینکي پر سترگو سمولې، نو الوتکه کندز ولایت ته ورسېده. ولسمشر د الوتکي تر کړکۍ د باندي وکتل او بیا یې د کرهڼي له وزیر څخه وپوښتل چي دا کوم ولایت دی؟ هغه یې غوږ ته خوله ورنږدې کړه او

ويي ويل: صاحب دا نيمروز دی. د دې سره سم ولسمشر په زوره چيغه کړه: دا څه وايي؟ نيمروز داسي تک شين او سمسور سوی دی؟ له دې سره سم يې د دعا په ډول لاسونه پورته کړل او ويي ويل: خدايه شکر چي ماته دي دومره توان راکړ چي په ډېرو لږو امکاناتو او ډېر لږ وخت کي نيمروز داسي سمسور کړم. بيا يې وزيرانو ته مخ راواړه او پسې زياته يې کړه: په رښتيا چي ډېره د تعجب وړ خبره ده، دلته پخوا يوازي رېگ او دورې بادېدې، ان دا چي خلکو يې د څښاک اوبه نه درلودې. بيا يې د معارف وزير ته په خندا وويل: ياره دا خورښتيا چي ښې عینکي دي. ناځوانانو تاسي ټول چي داسي عینکي لرئ ماته ولي يوه جوړه نه رانيستی؟ زه خو تر اوسه پوري هغه پخوانۍ غیر سياسي عینکي استعمالوم.

د کرهڼي وزير وويل: صاحب ولي بې نه درته رانيسو، موږ چي کله لومړۍ ورځ دغه عینکي رانيولې، نو ته مو په زړه کي وې. خبره دا ده چي ستا عینکي بايد څو ډوله نظر ولري، چي بېلابېلو کارونو ته په بېل بېل نظر وگوري، موږ چي په دغه ډول عینکو پسې هر څومره وکتل پيدا مو نه کړې، بيا موږ په خپل منځ کي سره وويل چي که رئيس صاحب هر وخت غوښتل چي د کوم وزارت کارونه کنټرول کړي نو موږ به خپلي عینکي ورکوو. ولسمشر وخنډل او ويي ويل: بس بس دا هم ښه نظر دی. بيا يې له خپله جبهه قلم راوايست، په کتابچه کي يې يوڅه وليکل او ويي ويل: ښه اوس به نو د معارف وضعیت وگورو. ده لا دا خبره نه وه پوره کړې چي د معارف وزير ولاړ سو، پيلوټ ته يې په غوږ کي يوڅه وويل او بيرته راغی د ولسمشر څنگ ته کښېناست. ولسمشر لا تر کړۍ دباندې نه وه کتلي چي د معارف وزير خپلي عینکي هغه ته ورکړې، ويل رئيس صاحب ها دادی دا زما عینکي واخلي او بيا ورته وگورئ. ولسمشر چي لاندي وکتل نو د هرات ولايت د نجونو يوه لیسې يې وليده، ويل دا کوم ځای دی؟

- صاحب دا د کندهار پنجوايي ولسوالي ده

- ته رښتيا وايي؟

- هو صاحب رښتيا وایم، د کندهار په ټولو ولسواليو کي د هلکانو او نجونو مکتبونه فعال دي.

- طالبان خو په درواغو دا اوازې اچوي چي د کندهار ولايت اکثره ولسوالۍ له مرکزونو پرته ددوی په واک کي دي، خو زه دې ته حيران یم چي دا ځيني نړيوالي ادارې، په تېره بيا رسنۍ ولي دومره غټ درواغ وايي چي د کندهار ولايت په ولسواليو کي مکتبونه يو مخ تړل سوي دي. اوس خو دادی موږ او تاسي ټول يې په خپلو سترگو وینو چي په پنجوايي غوندي ځای کي د هلکانو مکتب خو څه کوي چي د نجونو مکتبونه هم فعال دي.

ولسمشر په خپله کتابچه کي يوڅه وليکل او ويي ويل: ښه اوس به نو د تاريخي احوال واخلو. په دې وخت کي له نشه يي توکو سره د مبارزې وزير له خپله ځايه داسي په چټکۍ او وارخطايۍ ولاړ سو لکه يو لږم چي يې وچيچي. ده هم د نورو دوو وزيرانو په شان پيلوټ ته په غوږ کي يوڅه وويل او بيا په منډه راغی د ولسمشر څنگ ته

کښېناست. تر یو څو خبرو وروسته ولسمشر د الوتکې تر کړکۍ لاندې وکتل چې ننګرهار ولایت یې ولید او یې پوښتل: دا کوم ولایت دی؟ څنګ ته ناست وزیر ورته وویل چې رئیس صاحب دا هلمند دی او له دې سره سم یې خپلې عینکې د ولسمشر پر سترګو ورکښېښوولې. ولسمشر یې واره وځنډل او ویې ویل: او هو ماشاء الله دلته خو تاریاک هیڅ نه لیدل کېږي. وزیر صاحب په خندا د ولسمشر غوږ ته خوله ورنږدې کړه او ویې ویل: رئیس صاحب سړکال په ټوله هلمند کې یو بوتی تاریاک هم نه دي کرل سوي، ټولو خلکو غنم کرلي دي. ولسمشر وویل: بس بس چې په هلمند ولایت کې هم تاریاک نه دي کرل سوي، نو زه باور لرم چې په ټول افغانستان کې نه دي کرل سوي. بیا یې لوړ وکتل او ویې ویل: خدایه شکر چې له دې پېغوره خو دي خلاص کړم چې نړیوالو به ویل چې افغانستان د تاریاکو لومړی تولیدوونکی هیواد دی. پیلوټ الوتکه څو واره د غنمو د فصلونو د پاسه په ټیټه ارتفاع کې تېره کړه.

ولسمشر په خندا وویل: یو وخت هلمند ته د غنمو گدام ویل کېده، اوس زه داسې فکر کوم چې هلمند بیرته هغه پخواني حالت ته راگرځېدلی دی.

په دې وخت کې سوکه سوکه تیاره سوه، ولسمشر وویل چې اوس ماښام سو، د اوبو او برېښنا حالت به هم وگورو، بیا به نو څو له خیره سره؟ له دې سره سم د اوبو او برېښنا وزیر هم د نورو وزیرانو په شان پیلوټ ته په غوږ کې یو څه وویل او بیا یې ځان د ولسمشر څنګ ته راوړ ساوه. یو څو دقیقې وروسته الوتکه د کابل ښار فضا ته ورسېده. په دې وخت کې ولسمشر د الوتکې تر کړکۍ د باندې وکتل، ترڅو چې یې خوله خبرو ته جوړوله نو د اوبو او برېښنا وزیر خپلې عینکې د هغه پر سترګو کړې. له دې سره سم ولسمشر په خوښۍ وپوښتل:

- او هو دلته د برېښنا څومره ډېر خراغونه دي، دا کوم ځای دی؟

- صاحب دا پکتیکا ده.

- دا څه وايي! دا پکتیکا ده؟

- هو صاحب، په ټولو ولایتونو کې مې اول پکتیکا ته برېښنا راوسته، ما ویل د دې ولایت خلک ډېر غریب دي. له خدایه راضي یم چې له کومې ورځې راهیسې دلته برېښنا راغلې نو خلکو ته دومره ډېر کارونه پیدا سوي چې اوس بیخي مزدور نه پیدا کېږي. ان دا چې پاکستانیان او ایرانیان دې ولایت ته د کار لپاره راځي. دادی د کار او ټولنیزو چارو وزیر صاحب خپله دلته تشریف لري، ده ته هر څه معلوم دي.

- یاره واقعاً چې دا یو ستر خدمت دی، خو عجیبه ده د پکتیکا مرکز، بېرته خو پخوا دومره غټ ښار نه و.

- صاحب بېرته اوس هغه پخوانی کوچنی ښار نه دی، بیخي لکه کابل داسې دی او بل دا چې د پکتیکا ولایت ټولې

ولسوالۍ برېښنا لري، ځکه نو ټول ولایت یو ښار غوندي ښکاري.

ولسمشر په خپله کتابچه کې ژر ژر یو څو کرښي وليکلې او ویې ويل: د نن لپاره همدومره کار بس دی، راځئ چې څو بیا یې د خپلي کتابچې پاڼې سره واړولې او د خپلو یادښتونو په لوستلو یې پیل وکړ. په دې وخت کې وزیرانو یو بل ته حیران حیران سره کتل. ولسمشر کتابچه په جیب کې واچوله، غاړه یې تازه کړه او ویې ويل: ما د خپلو وزیرانو په باب د نړیوالو او داخلي رسنیو له لارې، دغه ډول د خلکو له خولې ډېر شکایتونه اورېدلي ول چې دوی د بیت المال پیسې اکثره غلاکوي او یا یې په قیمتي موټرونو، کورونو او خپلو عیاشیو لگوي خو زه اوس پوه سوم چې دا ټول تورونه بې ځایه ول. نن ما ته معلومه سوه چې تاسي په رښتیا افغانستان ته ډېر ستر خدمتونه کړي دي او له خپل وطن سره د زړه له کومې مینه لرئ، زه ویاړم چې ستاسي غوندي وزیران لرم.

جار قربان د مالیې وزیر تر پلان سم

د وزیرانو دا غونډه د پراختیایي بودجې د تصویب لپاره رابلل سوې وه چې ځینو وزیرانو یو ساعت مخکې لا ځان ورته رارسولی و. ولسمشر ورغوي سره ومنل، د غونډې برخه وال یې ښه تر نظر تېر کړل او ویې ویل: څوک خو به غیر حاضر نه وي؟ د کورنیو چارو وزیر ولاړ سو، لاسونه یې پر نامه ونيول او ویې ویل: صاحب ټول وزیران حاضر دي، پیسې هم عجیبه شې دي، زه خو خپله سهار په خره لا راغلی یم، ما ویل چې غونډه راڅخه تېره نه سي. له دې خبرې سره سم د غونډې ټولو برخه والو وخنډل.

ولسمشر په خدا او ویل: رښتیا هم پیسې ښه شې دي، رحمان بابا د دنیا په باب څه ښه ویلي دي:

ښه ده ښه ده دا د نړۍ
چې توبه ده د عقبه
که یې تویې په سر صحرایي
ښایسته کانه دي صحرایي

موږ پر شپږپور غونډې سپېره ځای دنیا توی کړه، گورئ تاسې خو ټول هلته کورونه لرئ، اوس شپږپور څومره ښایسته ځای دی، ښه په هر صورت اوس خپله غونډه پیل کوو. اول به د دفاع وزارت پر وړاندیزونو خبرې وکړو. د دفاع وزیر سترگې سره ومنلې، مخ ته پرته دوسیه یې راپورته کړه او ویې ویل: موږ غواړو د ملي اردو په چوکاټ کې پنځه زره عسکریات کړو چې مالي لگښت مو یې پنځه سوه میلیونه افغانۍ اټکل کړی دی. ده لا د موضوع جزیات نه وه ویلي چې د کورنیو چارو وزیر یې خبره ونيوله او ویې ویل:

رئیس صاحب زما په فکر نورو عسکرو ته هیڅ اړتیا نسته، که خبره د داخلي امنیت وي نو هغه خوزموږ پولیس او امنیتي کمپنۍ ساتلای سي او که ددوی دا مطلب وي چې په ملي اردو د طالبانو او القاعده وو مخه ونیسي نو دا کار امکان نه لري. ددې نویو عسکرو تاوان دا دی چې د امنیتي کمپنیو اړتیا تر پوښتنې لاندې راولي. اوسمهال په افغانستان کې په لسگونو امنیتي کمپنۍ په کار لگیا دي چې که دا کمپنۍ وتړل سي، نو ډېر خلک به بې کاره سي. مثلاً اول زه درې امنیتي کمپنۍ لرم، دغسي نور وزیران درواخله چې له دې لارې ډېر وزیران، وبخښۍ خوله مي خطا وته، ډېر خلک ډوډۍ پیدا کوي.

ولسمشر د تائید په ډول سر وښور او ویې ویل:

رښتیا هم چي زموږ د خلکو کار او روزگار ډېر ضروري دی او تر ټولو مهمه داده چي ماته د خپلو وزیرانو روزگار ډېر مهم دی، په تېره بیا د کورنیو چارو وزیر خو ډېر راباندې گران دی، ځکه چي پلاريې ډېر ښه سړی و. خیر دا موضوع دي پر همدې ځای پاته وي اوس به د مهاجرینو د وزیر خبري واورو. د مهاجرینو وزیر چي لایې خبرو ته پوره چمتووالی نه درلود، وارخطا غوندي د دوسیې پاني سره واپولې او ویې ویل: موږ غواړو په راتلونکي کال کي د شلوزرو کورنیو د راستنېدو پروگرام جوړ کړو چي ددې کار لپاره پنځه سوه میلیونه افغانیو ته ضرورت لرو. ده لا خپله خبره نه وه پوره کړې چي د کلیو پراختیا وزیر یې په خوله کي ورولوېد او ویې ویل: وزیر صاحب که شل زره کورنۍ په یوه کال کي افغانستان ته راستانه سي نو موږ ته به گرانه وي چي ددوی لپاره د اوسېدو ځایونه برابر کړو. ولسمشر وویل چي ښه سمه ده د مهاجرینو خبره به بیا گورو. بیا یې د کورنیو چارو وزیر ته مخ ورواړاوه او ویې ویل: ښه ځوانه وایه تا خو هم ښه ډېر کاغذونه مخ ته ایښي دي.

د کورنیو چارو وزیر خپلي پنډو ښښو والا عینکي پر سترگو کړې او ویې ویل: رئیس صاحب تاسي ته خو معلومه ده چي د لویو لارو امنیت ډېر خراب دی، نو موږ غواړو چي په نوي کال کي د لویو لارو د ساتلو لپاره درې زره نوي پولیس استخدام او وروزو چي لگښت یې پنځوس میلیونه افغانۍ کېږي. ددې خبري سره سم د ترانسپورت د وزیر رنګ سور سو او ویې ویل: رئیس صاحب تاسي ته خو ډېر ښه معلومه ده چي له کومي ورځي راهیسي د لویو لارو امنیت خراب سوی نو ډېری خلک په طیارو کي سفرونه کوي، چي له دې لاري زموږ عواید لس برابره لوړ سوي دي، نو که د لویو لارو امنیت وساتل سي ښکاره خبره ده چي زموږ په داخلي هوایي پروازونو کي کموالی راځي او ډېر تاوان کوو. اوس ټول شتمن خلک په طیارو کي سفرونه کوي او غریب خلک که په موټرو کي هم سفر وکړي څوک څه نه ورته وایي. ولسمشر وخنډل او ویې ویل: یاره وزیر صاحب دا خودي ډېر ښه خبره وکړه، زما خودي خبري ته هیڅ پام نه و، موږ باید دولتي عواید نور هم لوړ کړو چي ملي اقتصاد مو پیاوړی سي.

ورپسې د سرحداتو وزیر غاړه تازه کړه او ویې ویل: موږ غواړو خپلي سل سرحدي تانې چي د تېرو جگړو پر مهال له منځه تللي وې، بیرته فعالی کړو چي ددې کار لپاره څلور سوه میلیونه افغانیو ته اړتیا لرو. له نشه یي توکو سره د مبارزې وزیر وویل: رئیس صاحب که چېرې د افغانستان ټولي سرحدي تانې فعالی سي نو د تاریاکو د قاچاقو مخه نیول کېږي او په نتیجه کي یې تاریاک ارزانه کېږي، کله چي تاریاک ارزانه سول خلک یې نه کړي، د تاریاکو کښت چي بند سو ښکاره خبره ده چي زموږ وزارت ته هیڅ اړتیا نسته زه فکر کوم چي د یوه فعاله او ډېر ضروري وزارت لغوه کېدل یوه لویه ضایعه ده. افغانستان چي تر اوسه بې سرحدی تانې خدای ساتلی و، تردې وروسته به یې هم خدای وساتي.

ولسمشر وخنډل، د نشه یي توکو د مبارزې د وزیر پر اوږه یې لاس کښېښود او ویې ویل: بې غمه اوسه زوروره، ما خو مخکي لا وویل چي ماته د خپلو وزیرانو روزگار ډېر مهم دی. که ما دا وزارت لغوه کولای نو پخوا به مي لا لغوه

کړې وای، ځکه چې ددې وزارت له جوړېدو سره د تریاکو کښت خو برابره ډېر سوی دی، خو زه دا کار نه کوم.

تر دې وروسته د لوړو زده کړو وزیر وویل: موږ په پام کې لرو چې سړکال په بېلابېلو ولایتونو کې درې نوي پوهنتونونه جوړ کړو. د کار او ټولنیزو چارو وزیر یې خبره ونيول او ویې ویل: زه فکر کوم چې دوی په لوی لاس موږ ته جنجال جوړوي، موږ باید دومره محصلین جذب کړو چې تر فراغت وروسته کارونه ورکړو. که دا درې نوي پوهنتونونه جوړ سي ښکاره خبره ده چې هر کال به د فارغانو په شمېر کې ډېر والی راځي. زه چې خپلو امکاناتو ته گورم نو نورو فارغانو ته کارونه نه سو ورکولای.

ولسمشر وخنډل او ویې ویل: رښتیا هم چې دا کار به وزیر صاحب ته جنجالونه جوړ کړي، اوس که خلک بېکاره دي او یا په داسې کارونو اخته دي چې لږ اجوره لري، دومره غټه ستونزه نه ده، ځکه چې باسواده خلک چندان نه دي بېکاره، خو که یو باسواده سړی خټگر او یا بېکاره وي نو ټول خلک به نارې وهي چې وگوره باسواده سړی بې کاره دی او یا خټي کوي. اوس دي دا پروژه هم پاته وي، بیا به یې سره گورو. ښه اوس به وگورو چې د کانو او سپکو صنایعو وزیر صاحب څه وړاندیزونه لري؟

د کانو او سپکو صنایعو وزیر وویل: موږ د راتلونکي کال لپاره دوې پروژې لرو. یو د جواهر او بله د زمردو د یوه کانا ایستل دي چې لگښت مویې درې ملیارده افغانۍ اټکل کړی دی. دوهمه پروژه مو د ښځو لپاره په کورونو کې د لاسي صنایعو د زده کړې کورسونه دي چې پر دې پروژه پنځه سوه میلیونه افغانۍ لگښت راځي.

د دفاع وزیر وویل چې دا پروژه دي موږ ته راکړل سي، موږ یې ډېره ښه عملي کولای سو، ځکه چې موږ په دې اړه ډېره تجربه لرو. زموږ ځیني جنرالان چې پخوا جهادي قوماندانان ول د جواهر او زمردو څو کانونه را ایستلي دي، ان دا چې په دې هم ښه پوهېږي چې چیرې یې خرڅ کړي. د ښځو د چارو وزیرې پورنې پر سرتینگ کې او ویې ویل: وزیر صاحب زه په لومړۍ پروژه کې څه نه وایم، خو دوهمه پروژه مو زموږ فعالیتونه له خنډ سره مخامخ کوي، موږ غواړو چې ښځې له کورونو څخه راووزي او له کوره د باندې په دفترونو او نورو برخو کې کار وکړي خو تاسې یې په کورونو کې مصروفه ساتئ.

د کانو او سپکو صنایعو وزیر چې خوله خبرو ته جوړوله نو ولسمشر مداخله وکړه او ویې ویل: زه چې گورم نو دا موضوع یو څه جنجالي ده، ښه به دا وي چې پرې یې ږدو، اوس به وگورو چې د نشه یې توکو سره د مبارزې وزیر صاحب څه وایي. وزیر صاحب ژر ژر د دوسې پانې سره واپولې او ویې ویل: موږ غواړو چې د تریاکو د کښت پر ضد یو تبلیغاتي کمپاین وکړو چې ددې کار لپاره پنځوس میلیونه افغانیو ته ضرورت لرو. د ارشاد، حج او اوقافو وزیر وویل چې دا ښه پروژه ده خو که د کوکنارو په کښت کې نابره کمښت راسي نو د حاجیانو شمېر به هم ورسره کم سي، ځکه چې ډېر خلک د تریاکو په پیسو حج ته ځي. د ښځو چارو وزیرې وویل چې که د تریاکو کښت کم سي

نو وودونه به هم ورسره کم سي او ډېري نجوني به يې واده پاته سي ځکه چي ډېر خلک د تاريکو په پيسو وودونه کوي. ولسمشر په خدا وويل: فکر کوم چي ستاسي دواړو اندېښنې پر ځای دي، بس دا پروژه دي هم د اوس لپاره پاته وي. ورپسې د کرهني وزير دولسمشر خواته وکتل او ويې ويل: موږ غواړو چي د ځينو مضرو حشراتو پر ضد يو پراخ کمپاين وچلوو، لکه د انارو مچ، ملخ او داسي نور چي لگښت يې پنځه سوه ميليونه افغانۍ دی. د دفاع وزير وويل چي زما د معلوماتو له مخي دغه مضر حشرات اکثره له پاکستان څخه راغلي دي. زه افغانستان ته ددغو مضره حشراتو راتگ تصادفي نه بولم، بلکي داسي فکر کوم چي دا به د پاکستان حکومت رالېږلي وي چي له دې لاري زموږ زراعت له پښو وغورځوي. هر هغه مضر موجود چي د پاکستان له خوا افغانستان ته رالېږل کېږي د القاعده او طالب حکم لري. تاسي ته خو معلومه ده چي د القاعده وو او طالبانو سره مبارزه د دفاع وزارت کار دی، نو که دا پروژه موږ ته راکړل سي موږ يې په ډېر بريالتوب سره مخ ته بېولاى سو. ولسمشر تندى په ورغوي ووايه او ويې ويل: اوف ورک يې کړئ! خو واره مي درته ويلي دي چي دلته د القاعده او طالب نوم مه اخلئ، نور گړد سره دا بحث پرېږدئ، دا پروژه دي هم اوس پاته وي، راسئ چي د عامي روغتيا وزارت پر وړاندېز نو خبري وکړو.

د عامي روغتيا وزير په فاتحانه انداز سره غاړه اوږده کړه او ويې ويل: زموږ د څېړني له مخي د خلکو ډېري ناروغۍ، د ککړ چاپېريال له امله دي. ددې ستونزي د حل لار دا ده چي بايد د روغتيا په برخه کي د خلکو د عامه پوهاوي کچه لوړه سي، نو موږ غواړو د عامه پوهاوي لپاره په يوه پراخ کمپاين لاس پوري کړو چي لگښت به يې يو مليارډ افغانۍ وي. له دې خبري سره ټولو وزيرانو نارې کړې او په يوه خوله يې وويل چي وزير صاحب ته خو موږ ټول په بلا اخته کوې. لومړى د ترانسپورت وزير وويل: که د خلکو د روغتيايي پوهي سطحه لوړه سي نو پر موږ به د انتقادونو باران جوړ سي، ټول به وايي چي چاپېريال د موټرو د دود له امله ککړ سوى دی.

د کرهني وزير وويل چي خلک به وايي چي د ځنگلونو بيا رغوني ته پام نه دی سوى. د ښار جوړولو وزير وويل چي خلک به وايي چي د څښلو پاكي او به نسته او ښار پاکولو ته پام نه دی سوى. د سوداگرۍ وزير وويل چي خلک به وايي چي ټول ښار دود پر سر اخيستی دی، ځکه چي سوداگر هيواد ته بې کيفيته تېل واردوي. نورو وزيرانو لا خپل دلايل نه وه ويلي چي ولسمشر مداخله وکړه او ويې ويل: بس بس نور بحث ته ضرورت نسته. ماته د خپل مملکت ثبات تر ټولو مهم دی. تردې لا د خپلي کابينې ثبات ډېر راته مهم دی. يوه پروژه چي دومره جنجالونه جوړوي، په تېره بيا زما د وزيرانو د خوابدۍ سبب کېږي، بيخي يې نه عملي کوو، زه خو وایم چي دا پروژه دي د تل لپاره پاته وي، ښه اوس به د ماليې وزارت پر وړاندېز نو خبري وکړو. د ماليې وزير وويل:

موږ او تاسي ټولو ته معلومه ده چي په افغانستان کي ورځ په ورځ امنيت خرابېږي، دولتي چارواکي، په تېره بيا وزيرانو ته گرانده ده چي په بازار کي له عامو بانکونو سره معاملې وکړي، ځکه چي هلته نه موږ خوندي يو او نه مو پيسې. همدا اوس که په کابل کي وضعيت ناخپه خراب سي نو موږ نه سو کولای چي خپلي پيسې خارجي ممالکو

ته انتقال کړو، نو موږ دې اړتیا په پام کې نیولو سره غواړو په ارگ کې د ننه یو بانک جوړ کړو چې یو ملیارډ افغانۍ لگښت غواړي. دا بانک به پر نړیوالو معیارونو برابر وي چې یوازې به ولسمشر، د هغه مرستیالان او وزیران حسابونه پکښې ولري. ولسمشر لا څه نه وه ویلي چې ټولو وزیرانو په یوه خوله وویل: یاره دا خو واقعاً ډېره ښه پروژه ده. ولسمشر چې خوله یې له خندا ډکه وه، وویل: رښتیا هم چې ډېره ښه پروژه ده، زه یې همدا نن د منظوري فرمان لیکم، بس سبا په کار پیل وکړه. اوس غونډه پر همدې ځای پای ته رسوو، سبا به د نورو وزارتونو پر انکشافی بودیجې خبرې کوو. غونډه په رسمي ډول پای ته رسېدلې ده خو زه به په پای کې یوه ټوکه ووايم. وايي چې یو وخت یو ډېر شتمن سړی مړ سوی و چې په اسقاط کې یې غریبانو ته ښه ډېرې پیسې ورسېدې. په دې وخت کې یو غریب سړی چې زرگونو ټوټه ور رسېدلې و، وویل:

هر سړی هم پښې اوږدې کاندې وای مړیم
جار قریبان سم د حاجي صاحب تر مړي

نوزه هم وایم چې:

هر وزیر وایي زما پلان تر نورو ښه دی
جار قریبان د مالیې وزیر تر پلان سم

افغانستان ته د نوبل جایزه ورکول کېږي

د کمیسون مشر پر خپل سور او غوښتن مخ د شمال راتېر کې، د معدني اوبو بوتل یې پر سر پورته کړ، یو غټه تېغ یې وکینس او بیا یې د غونډې برخه والو ته وویل: تاسي ته معلومه ده چې غربت د ډېرو بدمرغيو مور ده، لکه تراهرګري، اداري فساد، جرمونه، قاچاق، بې سوادې او داسې نور. اول داچې که په هیواد کې غربت وي خپل موټر او کور به در پوري اوري، ټولو به سترګې درته نیولي وي، وایي وګوره د نورو مامورینو په وچه ډوډۍ وس نه رسېږي او د دوی پیسې یې کړوسیان لانه سي خلاصولای. نو له همدې امله زموږ زړه سواند جمهور رئیس د ټولو وزارتونو له استازيو څخه دغه زموږ کمیسون جوړ او وظیفه یې راته سپارلې چې د غربت ختمولو لپاره یو پلان جوړ کړو.

د حج او اوقافو د وزارت د استازي خوله ویره سوه، پر شونډو یې ژبه تېره کړه او ویې ویل: ښه دا ووايه چې پیسې پکښې سته کنه؟ د کمیسون مشر په خندا ځواب ورکړ: پیسې به ولي پکښې نه وي، تانن بې پیسو یو کار لیدلی دی؟ ښه اوس اصلي موضوع ته راځو. هغه معلومات چې موږ ته په واک کې راګول سوي دادي چې، د افغانستان شپږ ملیونه خلک ډېر غریب او ژوند یې په خطر کې دی، موږ اوس پر دې خبرې کوو چې څنګه کولای سو ددغو غریبو خلکو ژوند وژغورو؟

د کار او ټولنیزو چارو وزارت استازي چې تازه له تشنابه راوتلی او لاسونه یې لاندې ول وار دمخه کړ او ویې ویل: زما په فکر که د کار زمینه ورته برابره کړو نو د دې غریبو خلکو ژوند به ښه سي. د کمیسون رئیس یې په ځواب کې وویل: دولت به څومره خلکو ته کار ورکړي؟ په امریکا کې د دې دومره امکاناتو سره سره بیا هم بې کاري سته. په هر حال بیا هم دولت خپل وس له چانه دی سپمولی، په تېره بیا خپله جمهور رئیس صاحب هر چا چې یو څوک ورته معرفي کړی نو رئیس صاحب یې له دې چې ویې پېژني او یا یې اهلیت په پام کې ونيسي هغه یې خپل مشاور وزیر مقرر کړی دی. ان داچې اوس خپل ټول مشاور وزیران پېژني هم نه. اصلاً د رئیس صاحب هدف دادی چې خلکو ته کار پیدا سي کنه نو تاسي لیدلي وي چې تر کلي یې نایان ډېروي.

د کورنیو چارو وزارت استازي ځان په څوکۍ کې سره سم کړ او ویې ویل: زما نظر دادی چې تر څو په افغانستان کې سوله نه وي راغلې نو غربت به تر دې نور هم ډېر سي. د اقتصاد وزارت استازي پر خپله راوتلې خپته نیکتایي سمه کړه او ویې ویل: زه داسي فکر کوم چې سوله په خپله د غربت یو ستر عامل دی، که په افغانستان کې سوله وای نو دا دومره مرستې به له کومه کېدای؟ کېدای سوای چې اوس موږ خپله هم غریبان وای. په دې خبره د غونډې ټولو برخه والو د تائید په ډول سرونه وښورول.

ورپسې دکانو او صنایعو وزارت استازي چې پزي ته یې د شمال نیولی و وویل: دلته مخکې د کار او روزګار خبره

یاده سوه، تاسي ته خو معلومه ده چي افغانستان د کانو له پلوه ډېر بډای هېواد دی، نو که دغه کانونه راو ایستل سي یو خو به زموږ ملي اقتصاد پیاوړی سي او بل به ټولو خلکو ته کار پیدا سي. د دفاع وزارت استازی چي خوب زنگاوه وویل: زه فکر نه کوم چي دادي یوه موثره لاره وي، ځکه د روسانو د اشغال پر مهال د افغانستان په یوه ولسوالۍ کي د قیمتي ډبرو څو کانونه راو ایستل سول خو له بده مرغه چي خپله د هغې یوې ولسوالۍ خلک هم په مارپه نه سول.

د زراعت وزارت استازی په پیپسي یو غټ خرپ وکړ او ویې ویل: د افغانستان ډېر خلک په کرنه او مالدارۍ بوخت دي، نو که موږ د اوبو بندونه ورته جوړ کړو اوبه به ډېرې سي، خلک به په زراعت بوخت او په دې ډول به غربت ختم سي. د کورنیو چارو وزارت استازی خپله خولۍ پر مېز کښېښوول، پر سړي لاس تېر کړ او ویې ویل: ستا خبره بیخي سمه ده، تاته خو معلومه ده چي بندونه باید په کلیو کي جوړ سي خو کوم د نړوۍ دی چي کلي ته سر وړ ایسته کړي، موږ د کجکي بند ته ځيني سامان الات د شپږ زره کسيزه هوايي او ځمکني قواوو په بدرگه یوړل.

د سوداګرۍ وزارت استازی پر شونډو ژبه تېره کړه او ویې ویل: که موږ خپلو محصولاتو ته نړیوال بازار پیدا کړو زه فکر کوم چي ډېره گټه به وکړو او غربت به ورسره ختم سي. د نشه یي توکو پر ضد د مبارزې وزارت استازی چي تاریاک یې تر غاښ لاندې ایښي ول او خوله یې چړپوله وویل: زه فکر نه کوم چي زموږ محصولات دي له نړیوالو محصولاتو سره رقابت وکولای سي، البته یوازي زموږ تاریاک دغه میدان گټلای سي چي اوس هم د تاریاکو بازارونه ټول زموږ په واک کي دي. له تاریاکو څخه لاس ته راغلي پیسې د افغانستان د ملي اقتصاد دریمه برخه جوړوي چي دا ټول زموږ د وزارت لاس ته راوړنه ده، کله چي زموږ وزارت نه و نو په افغانستان کي تاریاک بیخي لږ کرل کېدل، خو کله چي زموږ وزارت جوړ سو نو د تاریاکو کښت څو برابره ورسره ډېر سو. د کورنیو چارو وزارت استازی سترگه ورته ووهل او سوکه یې وویل: هغه خو زموږ او ستاسي خپلمنځي خبره ده، په غریبانو پوري اړه نه لري.

د کمیسیون مشر لکه مارتې چي شپېلۍ ووهې غاړه اوږده کړه او ویې ویل: زه لومړی ستاسي ټولو څخه یوه پوښتنه کوم. هغه دا چي که په افغانستان کي تر اهرگر نه وای نو تر اهرگر به له کومه کېدای؟ ټولو په یوه خوله ځواب ورکړ چي تر اهرگر به گرسره نه وای. د کمیسیون مشر ورپسې زیاته کړه: ښه نو بیا خو ټول پوهېږو چي همدا تر اهرگر دي چي د تر اهرگرۍ اوریې بل کړی دی. د غسي که په افغانستان کي غریبان نه وای نو غربت به هم نه وای، زما په فکر تر څو چي مو په افغانستان کي د غریبانو رینې له بېخه نه وي ایستلي غربت به هیڅکله ختم نه سي. له دې خبري سره سم د کمیسیون ټولو غړو چکچکي وکړي.

د دفاع وزارت استازی د خپلي نیکتایي غوټه ټینګه کړه او ویې ویل: دا خو واقعاً ډېر ښه نظر دی خو زما سره یوه پوښتنه سته، هغه دا چي ایا نړیواله ټولنه، په تېره بیا امریکا به په دې کار کي زموږ ملا وتړي؟ د کمیسیون مشر په

خندا لاس پورته و اچاوه او ویې ویل: ته هم عجیبه خبرې کوي؟ نړیواله ټولنه به ولي زموږ ملانه تېري، دا د غربت له منځه وړلو لپاره هغه د انگرېزانو په اصطلاح (Short cut) یا لنډه لار ده، زه باور لرم چې نړیواله ټولنه په دې کار کې اوس هم زموږ ملگرې ده، ځکه چې په افغانستان کې هره ورځ پر غریبانو خلکو بمبارۍ کوي. د بهرنیو چارو وزارت استازي چې د سروېسته یې د منځول وویل: دا پلان به څومره عملي وي او بل د افغانستان پارلمان به په دې کار کې زموږ ملاتړ وکړي؟

د کمیسیون مشر مېز په سوک وواهه او ویې ویل: دا پلان په سلو کې سل عملي دی، ځکه موږ ولیدل چې کله موږ له شېرپور څخه غریبان و شړل نو هلته غربت هم ورسره ختم سو، که مو له هغوی سره مرستې کولای نو ملینونو د لرو ته اړتیا ول، خو اوس یوازې یوه بله دغه اړتیا پوره کړه، موږ او تاسې خو ټول هلته خپل کورونه لرو، اوس هلته د غربت هیڅ نښه نسته، بیخي اروپا غوندي ښکاري. پاته سوه د پارلمان خبره، زه باور لرم چې پارلمان به په دې کار ډېر خوښ سي، ځکه چې اول خو په پارلمان کې کوم غریب وکیل نسته او بل دا چې هغوی د ملت استازي دي، د هغوی یو هدف هم دغه دی چې په هېواد کې دې غربت ختم سي او که غربت ختم سي، نو د پارلمان د وکیلانو معاشات او نور امتیازات به هم څو برابره ډېر سي.

د کمیسیون مشر چې پوه سو چې خبرې یې پر ټولو ښې لگېږي نو خپل اواز یې ډېر کړ او ورپسې زیاته یې کړه: تاسې گورئ نړیوالې ټولنې په دې دومره ډېر و مرستو په افغانستان کې غربت ختم نه کړ، نو که موږ په خپلو لږ و امکاناتو دغه بریا لاس ته راوړو زه باور لرم چې د سړکال د نوبل جایزه به خامخا موږ ته راکړل سي.

زه څنگه ولسمشر سوم؟

سرکاتب زلمي خان شونډه تر غاښ لاندې کړې ول، ورو ورو يې له ځانه سره يوه سندره زمزمه کوله او د حاضري د کتاب خواته ورتېر سو. د حاضري په کتاب کې يې لا سلیک نه و کړی چې د تیلیفون گپنگهاری پورته سو، مدیر غمي خان د تیلیفون غوږۍ پورته کړه او بیا يې کرار زلمي خان ته وویل چې رئیس صاحب دي غواړي زلمي خان شعبه دوه گامه کړه او په منډه د رئیس دفتر ته ورغی. کله چې بیرته راغی نو ښه يې الوتې ول، ویل زه يې له کاره گوبنه کړم. له دې خبرې سره سم موږ ټول له خپلو ځایونو څخه ولاړ سوو او په یوه خوله مو وویل چې ولي؟ ده ویل نه پوهېږم. په دې کار موږ ټول خواشیني سوو او د پوښتنه راته پیدا سوه چې سرکاتب صاحب خوډ پر فعال سړی و، خدای خبر چې ولي به يې له کاره گوبنه کړی وي؟

سبا سهار زموږ دفتر ته رئیس صاحب د مخه او ورپسې یو چپراسي راغی چې یو بوډا سړی يې را په شا کړی و. رئیس صاحب بوډا ته اشاره وکړه او ویې ویل: دا ستاسي نوی همکار دی چې نصرو لالا نومېږي او د سرکاتب زلمي خان پر ځای به کار کوي دی که څه هم سواد نه لري خو ډېر ښه سړی دی، خیر دی په کارونو کې تاسي مرسته ورسره وکړئ. بېچاره ضعیفه دی، دلته دریم منزل ته نه سي راپورته کېدای، چپراسي به يې سهار مهال په شا راپورته کوي او د رخصتۍ پر وخت به يې بیرته کښته کوي.

رئیس صاحب پکول د تندي خواته را وښویاوه او زیاته يې کړه: ښایي ستاسي ټولو سره به دا پوښتنه پیدا سوې وي چې زلمی خان څنگه داسي نابره او بې دلیل له کاره گوبنه سو؟ تاسي ته معلومه ده چې د بن په کنفرانس کې پرېکړه سوې وه چې د افغانستان دولت باید د ملي مشارکت د اصل پر بنسټ جوړ سي، یاني د افغانستان ټولو قومونو ته برابره ونډه پکښې ورکړل سي، نو ما هم د یوه دولتي مامور په صفت ځان مکلف وگاڼه چې دغه پرېکړه عملي کړم. ماچي وکتل نو زموږ په ریاست کې د یوه قوم مامورین ډېر او د بل قوم د لږول، ځکه مو نو ځیني مامورین ليري کړل چې په هغه ډله کې یو هم زلمی خان دی.

نصرو لالا د رئیس صاحب پخوانی باغوان او اوس ډېر سپین ږیری سوی و، پېنگۍ سوربخنه ږیره يې وله او یو زوړ پکول يې پر سر و، پر ملا را کړوپ او داسي ډنگرو لکه د پرتوگانس لرگی. کله چې به مو د عمر پوښتنه ځني وکړه نو ده به ویل چې نور نه يم خبر خو زما مور دي خدای وبخښي راته ویل به يې چې ته د سقاوی په کال پیدا سوې يې، اوس نو تاسي حساب ورته وکړئ چې دڅو کالو به يم. نصرو لالا به هره ورځ له ځانه سره خپل یو اووه کلن لمسی هم راوست چې ټوله ورځ به يې د شعبې په کمپیوټر کې گېمونه کول.

یوه اوونۍ وروسته زموږ په شعبه کې دا خبره راپورته سوه چې دا څنگه ملي مشارکت دی چې د یوه قوم استازی دي مدیر او نور دي عادي مامور، پیاده او ټایپیست وي؟ زموږ مدیر غمي خان که هر څومره د زده کړې، لیاقت، رتبې

او اهلیت خبره کوله خو چانه ورسره منله ترډېرو اوږدو بحثونو وروسته مو داسي پرېکړه وکړه چې مدیریت به د یوې یوې میاشتي لپاره د شعبي د ټولو کارکوونکو ترمنځ نوبتي وي. د پچي پر اساس لومړی زموږ د شعبي چپراسي، خيرو ماما مدير او غمی خان يې پر ځای چپراسي وټاکل سو. خيرو ماما یو اتیا کلن سپین ږیری او په غوږو هم لږ دروند و چې د حاضری په کتاب کي به يې گوته لگوله. له کومي ورځي راهیسي چي خيرو ماما مدير سوی و نو په شعبه کي دومره کار نه و، بس ټوله ورځ به مو کیسې سره کولې چي اکثره به يې د خيرو ماما د عسکری د وختونو کیسې وې. که څه هم موږ دغه کیسې له ده څخه خوڅو ځله اورېدلي وې خو داچي خيرو ماما اوس زموږ مدیر و، نو ناچاره و چې بیا يې هم واورو. د شعبي پر دروازه مو ولیکل چي غونډه روانه ده، لطفاً مزاحمت مه کوئ.

موږ په شعبه کي ځان ته جلا دېگ پخواوه، یوه ورځ د ډوډۍ پر مهال خيرو ماما غاب ته وکتل، ویل او هو دا مو څومره ډېره مالگه وراچولې ده؟ دا خو زما فشار لوړوي. پخواني مدیر غمي خان چي اشپزي اوس ده کوله وویل: زه حیران یم چي د چا غوښتنه ومنم؟ که دېگ ته لږ مالگه وراچوم نو نور همکاران وایي چي مالگه يې ولي لږده او که ډېره مالگه وراچوم نو تاسي وایاست چي مالگه يې ولي ډېره ده؟ خيرو ماما تندۍ تریو کړ او ویې ویل: اوس هغه پخواني وختونه تېر سوي دي، باید زموږ ټولو غوښتنې ومنل سي. بیا مو سره وویل چي جلا جلا دېگ خونه سو پخولای او نه په یوه دېگ کي د ټولو ذوقونه ځایېدلای سي نو ښه به دا وي چي ترډې وروسته به اشپزي هم په نوبت وي.

ما تر اوسه پوري دېگ نه و پوخ کړی، یوه ورځ مي دېگ له صابون څخه سم نه و پرېولی او کتغ مي پکښي پوخ کړی و. کله چي مو ډوډۍ وخوړه نو دسترخوان لانه و ټول سوی چي نصرو لالا پرنس لاس تېر کړ او سوکه د تشناب خواته روان سو. دی لانه وراوتلی چي غمي خان هم خپله گېډه په لاس کښېکښل او ځان يې د تشناب دروازې ته ورساوه. کله چي نصرو لالا را و نه ووت نو غمي خان تندۍ تریو کړ او په درد يې وویل: نصرو لالا ژر را ووزه، زه هم په تکلیف یم، هله ژر کوه! زه چي وایم کولمې مي غوتي غوتي پرې سوې. نصرو لالا لکه د غمي خان خبره چي يې گړد سره نه وي اورېدلې نور هم وځنډېد، غمي خان غاښونه سره وچيچل، د تشناب دروازه يې په زوره وروږبول او ویې ویل: ژر را ووزه دا ستا دپلار تشناب دی چي یو ساعت پکښي تېروې؟ په دې تشناب کي خو موږ ټول حق لرو، دا خو هغه پخواني وختونه نه دي. کله چي نصرو لالا له تشناب څخه راووت نو غمي خان په قهر پر ورمندې کړه، نصرو لالا ځان یوې خواته کړ، غمی خان لکه غشی تشناب ته ننوت او دروازه يې په ځان پسې وتړله ترډې وروسته مو یو مهالوېش جوړ کړ چي په هغه کي د هر قوم د مامورینو لپاره د تشناب وخت په دقیقو ښودل سوی و.

دوبی تېر سو او هوا سره سوه. زموږ شعبي د لمر خواته یوه کړکی درلوده چي پخوا به غمی خان نژدې ورته کښېناست. دی له دې امله گتمن و چي یو خو به ښه تود و او بل به يې د کړکۍ له لارې نسوار دباندې توف کول. یوه ورځ نصرو لالا د غمي خان پر ځای ناست و چي غمی خان راغی. کله چي يې نصرو لالا ولید چي ده پر ځای ناست

دی نو په خندا یې ورته وویل: نصرو لالا اوس به نو تود سوی یې بس ده زما له ځایه ولاړه سه پر نصرو لالا دا خبره بده ولگېده، تندۍ یې تریو کړ او په درد یې وویل: ولي ولاړه سم؟ دا ځای خو یوازې ستا په پچه نه دی ختلی، موږ ټول حق پکښې لرو، زما هم ساره کېږي. تردې وروسته پرېکړه وسوه چې کړۍ ته به هم په نوبت سره کښېنو. د دې نوبت لپاره مو هم یو مهالوېش جوړ او پر کړۍ مو ونښلاوه. یوه ورځ نصرو لالا وویل: نن مراجعین اکثره دیوه قوم او یوې سیمې ول، دې خبرې ته هم پام په کار دی. بیا مو د هر قوم د مراجعینو لپاره یو مهالوېش جوړ او د شعبي پر دروازه وځړاوه.

په کومه ورځ چې به دیوه قوم د مراجعینو نوبت و، نو کار به یې هماغه یوه مامور کاوه او په شعبه کې به د هماغه قوم په ژبه خبرې کېدې چې د شعبي نور مامورین به چندان نه په پوهېدل. دا چې په هماغه ورځ به نور مامورین بې کاره ول نو په خپلو څو کیو کې به ارام ویده ول.

یوه ورځ چې موږ ټول ویده وو، د خپرو ماما دې خبرې راوینس کړو: ایا دا انصاف دی چې یو مامور کار کوي او نور بېغمه ویده دي؟ بیا به مو داسې کول چې تر غرمې به مو کار کاوه او تر هغه وروسته به مو خوبونه کول. زموږ ټاپېستي عايشه جاني چې به یو ساعت کار وکړ نو لاسونه به یې د کمپیوټر پر کیبورډ پراته او دا به خوب وړې وه. یوه ورځ په خوب کې له څوکۍ څخه پر مخي راولوېده او پزه یې ویني سوه. کله چې یې د پزي وینو ته پام سو نو په په چیغو یې وویل: د خدای لپاره دا انصاف دی چې یو مامور په زړه او بل په نوې څوکۍ کې ناست دی. سبا زموږ د ریاست اداري مدیر موږ ټولو ته یوه یوه نوې څرخي څوکۍ راوړل. اوس نو زموږ خولۍ په غوړو کې وې، په څرخي څوکیو کې به مو ښه درانه خوبونه کول چې خرهاري به مو ټوله شعبه پر سر اخیستې وه، په تېره بیا عايشه جاني خو داسې خرهاري کاوه لکه غویی چې دې تازه حلال کړی وي. اوس موږ د ملي مشارکت شعار په بریالیتوب سره عملي کړی و. که څه هم د خوب پر مهال زموږ خرهاري توپیر سره درلود خو په خوب کې مو داسې احساس کاوه لکه موږ چې ټول یو وجود یو، ځکه چې زموږ خوبونه او د هغه تعبیرونه یو ډول ول. یوه ورځ مي خوب لیده چې د ملي مشارکت اصل د افغانستان په ټولو ادارو کې عملي سوی دی. زده کړي، تجربې، تقوا او نورو کاري ځانگړتیاوو ته هیڅ اړتیا نسته، زه د خپل قومي نوبت له مخي مدیریت، ریاست، معینیت، وزارت او بالاخره ولسمشرۍ ته رسېدلی يم. دغه ډول خوب مي څو څو ځله ولید، یو عجیبه حالت و، کله چې به مو خپل خوب یو بل ته سره ووايه نو ټولو به یو ډول خوبونه لیدلي ول. زه په وینښه یو عادي مامور وم چې د یوې میاشتي معاش به مي تر بلې میاشتي پوري نه رسېده، خو چې سترگي به مي پټې کړې نو ولسمشر به وم.

دارگ مېلمستیا ولي وځنېده؟

په ارگ کې دا مېلمستیا د یو شمېر قومي مشرانو په ویاړ جوړه شوې وه چې د کابینې غړیو، معینانو او والیانو هم برخه پکښې درلوده. ولسمشر په خورا خوښۍ د ډوډۍ خوړلو تالار ته راغی، خو کله چې د ډوډۍ خوړلو مېز ته کښېناست نو نابېره یې تندې تریو او له درده سور او وښت. له دې سره سم ټول وار خطاسول چې یا خدایه څه پېښه سوه؟

ولسمشر مخ ته پروت د قورمې غاب ورپورته کړ، بوی یې کړ او بیا یې په درب بیرته پر مېز کښېښود. له دې درب سره لکه ځانمرگی برید چې سوی وي، د کابینې ټول غړي، معینان او والیان له خپلو ځایونو څخه ولاړ سول. یو وزیر چې تردې مهاله یې له لوږې پرله پسې اړېمۍ کښلې، ناڅاپه یې خوله داسې کلکه بنده سوه لکه د یو چا ژامي چې د یخ له امله سره تېرې سې. ولسمشر وویل: اشپز چېرې دی، ژر یې راوغواړئ؟ اشپز چې تردې مهاله د ډوډۍ خوړلو د مېز تر څنګ ولاړ و، منډه کړه او ځان یې د یوه چاغ وزیر شا ته پټ کړ. دا چې ټولو کښته کتل نو د چا پام نه سو چې اشپز د وزیر شا ته پټ دی.

د ډوډۍ خوړلو په تالار کې چوپه چوپتیا خپره سوه، هیڅوک نه پوهېده چې څه پېښه سوه؟ د ولسمشر رنګ نور هم له درده سور سو او ورپسې زیاته یې کړه: له دې مملکت سره هیڅوک هم خواخوږي نه لري. دا چې موږ په خپل ارگ کې دومره بې پروا یو په ولایتونو کې به څه حال وي؟ دا حقیقت تاسې ټولو ته معلوم دی چې زموږ دولت د خیرات په پیسو چلېږي. زموږ یو دوست هیواد چې له تراهګرۍ سره په مبارزه کې زموږ کلک ملاتړی دی او زموږ سره یې بې قید و شرطه ملیونونه ډالره مرستې کړي، ولي یې داسې په اسانه له لاسه ورکړو؟ که دا کار کوو، نو ایا دا به له دې وطن سره جفا نه وي؟

ټولو په یوه خوله وویل: هو صاحب دا خو رښتیا هم چې له وطن سره لویه جفا ده. ولسمشر تر څه خندا وکړه او بیا یې وویل: نو چې داسې ده بیا تاسې سترګې نه لرئ؟

له دې خبرې سره سم په ټولو سرونه وڅړېدل. ولسمشر بیا د قورمې غاب ورپورته کړ او ویې ویل: تاسې ته معلومه ده چې سبا زموږ د دوست هیواد هندوستان ولسمشر کابل ته راځي. که تاسې سترګې درلودای او یا مو ډیپلوماټیکه تربیه درلودای، نو نن به مو د غوايي غوښي نه پخولای. کېدای سي د غوايي د غوښو بوی تر سبا پورې هم له لوښو څخه لیري نه سي. که پر دې نازولي مېلمه د غوايي د غوښو بوی ولگېده نو زموږ خو به پزه پرې سي.

تر دې وروسته باید په ارگ کې د غوايي غوښي ګرد سره پخې نه سي. بل دا چې ټول لوښي دي له ارگ څخه لري

یو وړل سي او پرځای دي یې نوي لوبنډي رانیول سي، ځکه چي دا لوبنډي د غوايي د غوښو بوی وهلي دي. تردې وروسته د خوراک په برخه کي د افغانستان دولت د سبزي خوړلو د سیاست ملاتړ کوي. په هر صورت تاسي خپله ډوډۍ وخورئ زه یې نه خورم د خدای په امان. له دې سره سم په تالار کي ناست ټول مېلمان په یو په بل پسې ولاړ سول او د ډوډۍ خوړلو تالار خالي پاته سو.

کاشکی د وزیر صاحب و طندار وای

له مشرانو مي اورېدلي ول چي يو معلم او بل هم خور د ضابط پر يوه حال وي، خو عجيبه ده زه په دې دواړو کي يو هم نه يم بيا هم هيڅ مخ ته نه سم تلای. يوه شپه مي خپل ارواښاد پلار په خوب وليد، ويل گل جان زه زويه څنگه يې؟ ما ويل پلار به بس پوښتنه مه کوه، يوه مي نه دوې کېږي. زموږ د دفتر نور کار کوونکي ورځ په ورځ مخ ته ځي، خو زه هغه د چا خبره پياوړه نه کړه په ډوډۍ پسي گرځم، پلار مي وپوښتل: نو ولي مشکل څه دی؟

- مشکل دادی چي زه يوه داسي نيمگړتيا لرم چي زموږ په دفتر کي يې هيڅوک نه لري، که دا نيمگړتيا مي نه درلودای نو اوس به زما هم خولۍ په غوړو کي وای.

- څه نيمگړتيا لري؟ که پوهنتون دي مطلب وي نو هغه خو دي ويلی دی.

- نه بابا پوهنتون خو خپله زموږ رئيس، نصرولالا هم نه دی ويلی.

- انگرېزي او کمپيوټر يادوي؟

- نه يو بل شی مي کم دی

- څه شی دي کم دی؟ پوهنتون دي ويلی دی، په انگرېزي او کمپيوټر پوهېږي، ښه ذهن لري، نور څه غواړي؟

- کاشکي دا يو کمال مي هم نه درلودای، خو يوازي د نصرولالا و طندار وای بس.

که سواد مي نه درلودای هم به مي ښه کار جوړ وای. نصرولالا که څه هم بې سواده دی خو دا چي د وزير صاحب و طندار دی، هيڅوک د سواد پوښتنه نه ځني کوي.

سواد خولا څه کوي، که عقل مي هم نه درلودای نو تر اوسني حال به مي ژوند ښه وای. د نصرولالا ورور جمال يو مخ له عقله خلاص، په اصطلاح بيړا دی خو هغه دی نرغوندي زموږ اداري مدير دی، د چا پلار يې مخ ته نه سي درېدای. ياره زه خو وایم که خدای په غوږو کون پيدا کړی وای هم مي هيڅ پروا نه کېده. د نصرولالا وراره، کون سردار که څه هم په دواړو غوږو نه اوري خو د خريدارۍ مسئول دی.

ځيني انډيوالان مي راته وايي چي ته د بلبلانو په شان خوږه ژبه لري خو څه فايده؟ کاشکي گړدسره گونگی وای خو د وزير صاحب و طندار وای. گونگی نعيم چي د نصرولالا باجه دی خدای بخت ورکړی دی، زموږ لوژستيک مدير دی.

خلک وايي چي ځواني لوی نعمت دی، خو ځواني له بخت سره خوند کوي، کنه تر دې ځوانۍ. خو سپين ږير توب ښه

دی. د نصر و لالا خوانېې (گل بېو) چې ووينې نو داسي کبار سوې، لکه د چمن او کوتي د لاري بس چې ډېر زوړ سي او په اصطلاح له اخ و ټوخه ولوېږي نو خاوندېې څوکۍ ځني وکارې او بيا غوايي پکښې وږي، خو گل بېو د نامي لور بيا هم د خپل لوړ بخت له برکته له کاره نه ده لوېدلې او زموږ د استخدام مديره ده. څوک څه خبر دي چې دا به د اويانو کالو وي. مخ يې کندي کندي دی، خو دا لکه بولې ووزر هره ورځ دغو کندو ته خورا ډېر پوډر وراچوي. ظاهري بڼه يې د خپل کمال له برکته برابره ده او دفتري کاري يې ټوله زه کوم.

مسلك او تجربه دي مي هم په اور پسې سي، لوېشتمې اسلم تر پروڼه پوري پنچرمين و، خو داچې د رئيس صاحب د خاله زوی دی اوس چېرمين، ياني زموږ عمومي مدير دی.

کله نا کله مي په زړه کي راوگرځي چې کاشکي خومي مورد وزير صاحب و طنډاره وای. د نصر و لالا مرستيال اکبر ته گوره چې يو موټر اخلي او بل خرڅوي. يوه مياشت مخکي څارنوالۍ د يو مليون افغانيو پر غلا ونيو، خو دا چې د وزير صاحب خور يې دی، درې ورځي وروسته بيرته راخوشي او اوس د پخوا په شان پر خپل ځای کار کوي.

زموږ د دفتر ټول مامورين سره خپلوان دي، لکه په تولسي ډرامه کي د (گويندر ويرانې) غوندي يوه کورنۍ ده، نور يې څه کوي زموږ رياست تيار (شانتي نيکيتن) دی. په دوی کي يوازي زه بلا وهلی هم د بل ولايت يم او هم له ويرانې کورنۍ سره خپلوي نه لرم. اوس دي هم پر ما افرين سي چې د بل ولايت سپړي يم او ځان مي ساتلی دی. يو متل دی چې وايي: شاباش دي پرانا سي چې له نهو منو اوږو څخه يې يوه پتيره پخه کړه. په دې باب مي ډېر چورت وهلی دی چې څنگه وکولای سم د ويرانې کورنۍ غړی سم؟ خو څه وکړم ماته چل نه راځي.

- صاحب هغه د طالبانو موټر نه و، بلکې زموږ غوا وه

- ورک سه، ته وای موږ غوا او موټر نه سره پېژنو؟ زموږ څخه د شپې په تیاره کې یو انچ شى نه خطا کېږي، ژیر رنگه دوه سیتیه بای فور موټر نه و؟

- درواغ نه درته وایم، قسم په خدای چې غوا وه.

خارجي تندی تریو کر او ترجمان ته یې اشاره وکړه چې دی اوس بوزه.

د باگرام هوایی ډگر:

کله چې مې له سر څخه توره کڅوړه لیرې کړل سوه نو گورم چې په یوه کوټه کې یم او یو خارجي سړی مې مخ ته ناست دی، خارجي د سترې مشي په ډول لاس رااوږد کړ، ویل زما نوم جان دی. په پوښتنو یې لا شروع نه وه کړې چې خوله یې د خندا په ډول وپړه سوه، ما چې ده ته وکتل نو ما هم ورسره وخنډل. زما خندا به نو څه وه چې ځان مې په لوی جنجال کې واچاوه. جان راولاړ سو او پر مخ یې یو څو چپلاخي ووهم، ویل یې ادبه ته پر ما خاندې؟ ما ویل پر تا مې نه دي خندلي، ما چې ویل ته خاندې، ما هم درسره وخنډل. ترجمان په تریو تندي راته وویل چې مه خنده، د جان خوله دغسې ده سړی چې وایي راته خاندې. جان قلم او کاغذ مخ ته کښېښوول او ویې ویل: ښه ملا جانانه! ته اول موږ ته دا ووايه چې ملا عمر چېرې دی؟

- د خدای لپاره زه په ملا عمر څه خبر یم او بل چا ویل چې زه ملا جانان یم؟

- تا خپله وویل چې نوم دي جانان دی او ملا جانان ځکه یې چې زموږ سپي درته غپلي دي

- نو سپی خو هسي هم غایي؟

- زموږ سپی ډېر هوښیار دی، هیڅکله یې ځایه چاته نه غایي، تراهر ډېر ښه پېژني. تا ولیدل چې په شلو نفرو کې یې یوازي تاته وغپل.

- صاحب زما تر نیولو یو ساعت مخکې زموږ کور بمبارد سو چې زما پلار او مور پکښې شهیدان سول، ښایي زما له کالیو به د باروتو بوی ولاړېده، ځکه یې راته غپلي دي.

- یه داسې نه ده، زموږ سپی هیڅکله زموږ خپلو باروتو ته نه غایي. ښه اوس دا راته ووايه چې وړمه ورځ چې ته د چارچینو پر سړک ولاړ وې او په بوجی کې دي ماینونه اچولي ول، هغه دي چېرې ښخ کړل؟

- صاحب قسم په خدای چي هغه زموږ د پالېز ژیر کډوان ول چي بازار ته مي د خرڅولو لپاره وړل.
جان تردې پوښتني وروسته پر مخ یوه کلکه څپېړه راکړه او ترجمان ته یې اشاره وکړه چي دی راڅخه وباسه.
د گوانتنامو زندان:

لس ورځي پرله پسې یې د اوسپني په یوه تابوت کي اچولی وم، په تابوت کي داسي توره تیاره وه چي دلاس گوتي نه ښکارېدې، تابوت هیڅ سوري نه درلود، یوازي یې یوه توربخنه ښیښه درلوده، کله چي به مو شکایت کاوه نو پر دغه توره ښیښه به مولا س تېر کړ او عسکر به راغی. لسمه ورځ زما د تابوت سر خلاص سو او یوه ترجمان راته وویل چي راځه! ترجمان او یوه عسکر تر اوږو ونيولم او یوې کوتې ته یې بوتلم. په کوته کي یوه پنډه ښځه ناسته وه چي قلم او کاغذ یې مخ ته پراته ول. که څه هم دې خنډل مگر زه نه پوهېږم چي راته خنډل یې او که راباندي خنډل یې، خو ما زه نه سواي کولای چي وځاندم. هغې وویل: اسامه او ملا عمر چېرې دي؟

- نه یم خبر

- د پنتاگون او واشنگتن په پېښه کي د چالاس و؟

- قسم په خدای که زما لاس پکښې و؟

- په یمن کي چي پر کښتۍ برید و سو او څوارلس امریکایان پکښي ووژل سول، هغه مهال ته چېرې وې؟

- نه یم خبر، ما په خدای که په ټول ژوند کي کښتۍ لیدلې هم وي

- ته پوهېږې چي موږ ولي بندي کړی یې؟

- نو دا خو تاسي راته ووايست چي ولي مو بندي کړی یم؟ تاسي خو وایاست چي ته ملاجانان یې او زه ملاجانان نه یم

- نو که ته ملاجانان نه یې، ملاجانان چېرې دی؟

- زه څه خبر یم چي ملاجانان چېرې دی

- گوره دا کار ستا په خیر دی، یا خو ووايه چي ته خپله ملاجانان یې او که ملاجانان نه یې نو د ملاجانان په باره کي موږ ته معلومات راکړه، که دا معلومات دي راکړل نو بس په هغه ورځ دي خوشي کوو.

کله چي ما له دې دواړو خبرو څخه تنه (انکار) وکړ نو خارجي ښځي پر سترگو یوه کلکه څپېړه ووهلم او عسکر ته

یې اشاره وکړه چې راڅخه ویې باسه. عسکر په سر توره کڅوړه راواغوستله او په یوه تنگ قفس کې یې واچولم. خوب، خوراک او هر څه مې په همدې قفس کې ول. څنگ ته مې دغسې نور قفسونه هم ول. ددې قفسونو بڼه والی دا و چې یو بل ته نژدې ول، یوه بندي د څنگ ملگری هم لیدای سوای او هم یې خبرې ورسره کولای سوای. کله چې به سهار راوینس سولونو چا به ماشومان، چا به خپلوان او چا به خپل کور کلی په خوب لیدلي ول. له زندانه څخه خوشي کېدل خو به موهره شپه په خوب لیدل.

یوه شپه مې خوب لیده چې په یوه لوی او ښایسته پارک کې یم، داسې یو پارک وي چې هر ډول اسانتیاوي لري، نور یې څه کوي چې د هیڅ شي کمی پکښې نه وي. سهار مې دغه خوب خپل یوه گاونډي بندي ته ووايه، هغه راته وویل چې انشاء الله خدای به دي ازاد کړي.

په همدې شکنجو او ظلمونو کې دوه کاله راباندې تېر سول. یوه ورځ یې زما یو همسایه وایست او پر ځای یې بل بندي هغه قفس ته راوست. همسایه ته مې وویل چې ته د کوم ځای یې؟ هغه راته وویل چې زما نوم ملا جانان دی او د کندهار ولایت د پنجوايي ولسوالۍ او سپدونکي یم.

په خبرو خبرو کې پوه سوم چې دا هغه ملا جانان و چې زه یې دده په نوم راوستلی وم. ملا جانان ته مې وویل چې د خدای پر پار، زما سره مرسته وکړه، ته خو هسي هم په بلا اخته سوی یې، زه یې ناحقه ستا په نوم راوستلی یم. ملا جانان وویل چې ما خو خپل نوم نه دی اړولی او نه مې خپل کارونه ځنې پټ کړي دي. له ملا جانان سره مې جوړه کړه چې دا وار به دواړه ورته وایو چې اصلي ملا جانان مخکې لا گوانتنامو ته راوستل سوی دی.

یوه ورځ یې تحقیق ته وغوښتل چې دا وار د تحقیق په شعبه کې نوی خارجي ناست و. مخ ته پراته کاغذ ته یې وکتل او بیا یې وویل: موږ په تېر تحقیق کې درڅخه غوښتي ول چې یا ووايه چې ته ملا جانان یې او یا د ملا جانان په اړه معلومات راکړه. اوس دي څنگه خوښه ده؟ ما ویل زه خو ښکاره خبره ده چې ملا جانان نه یم خو ملا جانان په لاس درکولای سم. په دې خبره خارجي دومره خوشاله سو چې ترخوله یې لکه غویي لوییې رمباري ووتلې. ماته یې وویل چې هله ژر راته ووايه چې ملا جانان چېرې دی؟

- په همدې زندان کې دی

- ټوکی مه کوه، سمه خبره وکړه

- ټوکی نه کوم، راځئ چې درته ویې ښیم، هغه په خپله خوله اقرار کوي چې زه ملا جانان یم

- تا پر موږ د بې عقلانو گمان کړی دی او په خپلو چټیتو زموږ وخت ضایع کوي.

- چټیات نه دي، راځئ په خپله یې وگورئ، زما څنگ ته په فلاني قفس کې دی.

خارجي ته درد ورغی او عسکر ته یې اشاره وکړه چې دی بوزه. عسکر هم ترلاس ونيولم او د اوسپني په تابوت کي یې واچولم. سبا یې له تابوت څخه راوايستلم او د تحقیق شعبي ته یې بوتلم. د تحقیق مامور راته وویل چې مبارک دي سه، خوشي کېږې، بیا یې یو کاغذ راوپاندي کړ او ویې ویل: دلته گوته ولگوه!

-زه خو یې نه سم ویلای، دلته څه شي لیکل سوي دي؟

-دلته لیکل سوي چې زه د طالبانو او القاعده شبکې مهم غړی وم او اوس وعده کوم چې بیا به په تروریستي عملیاتو کي برخه نه اخلم. زه د امریکا له متحده ایالاتو څخه مننه کوم چې په گوانتنامو پارک کي یې زما ډېره ښه مېلمه پالنه کړې، په خپلو پیسو یې دې پارک ته راوستلی او اوس مي هم بیرته په خپلو پیسو کور ته استوي.

-د خدای لپاره زه کله طالب او القاعده وم؟

-ته خو ځکه طالب او القاعده یې چې کله زموږ سپي پر تا بوی وکینس نو تا چیغه ورته ویلي دي او رټلی دي دی، بل دا چې په بوجی کي دي ماینونه اخیستي ول او غوښتل دي چې زموږ ټانکونو ته یې ښخ کړي.

-دا درواغ دي، هغه خو کډوان ول

-کډوان ول او که روميان، خو زموږ سره د ماینونو په نوم ثبت دي.

ما ورته وویل چې تاسي ټول درواغ وایاست، زما سره مو څومره ظلمونه وکړل، ما ته مو بیخي د سړي په سترگه نه دي کتلي او اوس وایاست چې ته په پارک کي اوسېدلې؟ خارجي په خندا یو کوچنی ټایپ ریکارډ راپورته کړ او ویې ویل: دا دی تا خپله ویلي دي چې زه په پارک کي اوسېږم او ډېر خوشاله یم. بیا یې زما هغه خوب چې انډیوالانو ته مي ویلی او دوی په غلا ثبت کړی و راته واوراوه. وروسته یې راته وویل چې ستا خوښه ده که گوته نه لگوي نو د تل لپاره به دلته بندي یې او که گوته لگوي نو خوشي کوو دي، خو په دې شرط چې چاته به نه وایې چې زه په زندان کي وم، بلکي ورته وایې به چې زه د امریکایانو په مالي لگښت د سیل او چکر لپاره د کیوبا هیواد ته تللی وم. زه هم ناچاره سوم، گوته مي ولگوله او له زندانه راخوشي سوم.

اوس مي کله کله په زړه کي راوگرځي چې یاره جانانه که پولیس وای نو د دنیا په هیڅ کونج کي به څوک درڅخه ورک سوی نه وای، وگوره ناټو، ایساف، امریکایان او ددوی انډیوالان څومره باتي ولي چې موږ داسي تخنیک لرو او هیڅوک نه سي راڅخه پتېداي، بیا یې هم ملاجانان پیدا نه کړ خو ما په یوازي سر او تش لاس ملاجانان پیدا کړ.

دلته د ولسمشر فرمان نه چلېږي

ولسمشر په مجلس کې په نوبت د هر چا ستونز و ته غوږ نیوه، کله چې زما نوبت راغی نو په لوړ اواز او فاتحانه انداز یې راته وویل: معلم صاحب اوس خو به دي زړه پر ارامه سوی وي؟ څنگه سو پر هغه نومره ځمکه دي کور جوړ کړي کنه؟

- نه صاحب که رښتیا درته ووايم نو هغسي سرگردانه اولهاندې گرځم

- ولي ولي خدای دي يې خیر کړي؟ ماخو فرمان درکړی و

- صاحب زه به نو څه درته ووايم، ښاروال دومره زورور سړی دی چې زه يې له وېرې شکایت هم نه سم کولای

- په دې کې د وېرې څه خبره ده، ووايه!

- خبره داسي وه چې ستا فرمان مي يو کال شعبه په شعبه وگرځاوه، خو هيڅ گټه يې ونه کړه، اخير ښاروال سپينه خبره راته وکړه، ويل قسم په خدای چې پنځه زره ډالره را نه کړې که په ځمکه کې ستا کولنگ ووهل سي. ما ويل د خدای پر پار دا دی د ولسمشر فرمان راسره دی، ده ويل زه دي نه ولسمشر منم او نه يې فرمان، ورځه لاس دي خلاص!

ددې خبرې په اورېدو سره ولسمشر تک سور سو، يو سوړ اسوبلی يې وکښ، يو گيلاس اوبه يې پر سر پورته کړې او بيا يې وويل:

معلم صاحب ته بېغمه اوسه! دادی دا ټول خلک شاهدان دي، تر څو چې مي دا اوس اوس ستا کار نه وي در خلاص کړی، والله که يا خوب وکړم او يا خوراک، تا ماته مخکي ولي نه ويل؟ اوف اوف څومره به سرگردانه سوی يې! ته دا بدبختي وگوره، يو معلم بېچاره چې د اولاد په وچه ډوډی يې وس نه رسېږي پنځه زره ډالره به له کومه کړي؟ د مجلس خلکو ته يې وويل چې تاسي دلته اوسئ، زه ډېر ژر بيرته راځم.

ولسمشر زه تر لاس ونيولم او خپل دفتر ته يې بوتلم. هلته يې خپل سکرټر ته وويل چې هله ژر کوه فلانی راخبر کړه! ياره که رښتیا ووايم نو له ډېرې وار خطايی څخه مي د بدن وېښتان جگ جگ ودرېدل، ما ويل ښاروال به خامخا اعدام کړي، ځکه چې د ولسمشر او قانون سپکاوی يې کړی دی، بيا به مي ويل چې څه ښه دی چې دا رشوت خوره خو اعدام کړي، خلک به يې له شره خلاص سي، ده هم د چا دا نه منل، وايي: بازي بازي به ريش بابا بازي؟ بيا مي ويل چې دې ښاروال خوښه ډېرې پيسې ټولي کړي دي او ډېر زورور سړی هم دی، داسي نه وي چې په رشوت ځان خلاص کړي، سبا به تاته يو جنجال جوړ کړي. بيا به مي ځان ته په خپله ډاډ ورکاوه، ما ويل کله چې يو ولسمشر يوه

موضوع دومره جدي وگنهي او دوسيه يې هم په خپله فيصله کړي نود ښاروال به څه حال وي؟ خدای خبر چي دومره موقع به پيدا کړي چي ځان خلاص کړي.

په زړه کي مي کرل او رېبل چي د سکرټراوازمي تر غوږ سو او هغه سړی يې راوست چي ولسمشر ورته ويلی ول. د ولسمشر تندۍ و غوړېده، راولاړ سو زه يې په غېږ کي ونيولم او راته ويې ويل: يو متل دی چي وايي: غوټه چي په لاس خلاصېږي غاښ ته حاجت نسته، له ښاروال صاحب سره نور جنجال مه کوه، ستا خو هسي هم ځمکه مطلب ده، نه دده محاکمه کول، زه به پنځه زره ډالره درکړم او ور يې کړه.

کله چي مي پيسې په جیب کي واچولې نو ولسمشر لاس پر اوږه راکنښېښود او په خندا يې راته وويل: گوره بيا ونه وايې چي په دولتي ادارو کي د خلکو کارونه ځنډېږي، دادی ستا کار په نيم ساعت کي خلاص سو.

افغانستان اپریل فول سو

واشنگتن: السلام علیکم

کابل: وعلیکم السلام، یاره لکه چي عمر مو ډېر دی، دا اوس مو یاد کړئ، هغه و چي تاسي تلیفون راوکړ. ښه څنگه یاست؟ دلته خو خیر و خیریت دی، الحمد لله نن مو ستاسي د عسکرو په اړه کوم بد خبر نه دی اورېدلی.

واشنگتن: بد خبر سته خو تاسي ځان ناگاره اچوئ

کابل: قسم په خدای که درواغ درته وایو، موږ هر سهار تر خپل ملت د مخه لومړی ستاسي د سلامتۍ خبر اخلو، نن بیخي خیر و خیریت دی

واشنگتن: تاسي هم عجیبه خبري کوئ، په نن ورځ کي هم تاسي وایاست چي خیر و خیریت دی، لږ په مسئولیت زموږ پوښتني ته ځواب را کړئ، موږ ټوکي نه کوو، جدي موضوع ده

کابل: صاحب هیله کوو، تاسي خبره لږ واضح کړئ!

واشنگتن: ډېر د افسوس ځای دی چي یوه موضوع په نړیوالو رسنیو کي راځي، موږ دلته په واشنگتن کي په خبرېرو او تاسي هلته نه یاست خبر.

کابل: تاسي خو موږ ته وایاست چي څه خبره ده؟ موږ خو په خپله گناه هیڅ پوه نه سولو

واشنگتن: خبره دا ده چي نن سهار په اروزگان کي سبي (Sabi) ورکه سوې ده؟

کابل: سبي څوک ده؟

واشنگتن: سبي د استرالیایي ځواکونو یوه ماین پاله سپی ده

کابل: څه بابا! موږ چي ویل سړی ورک سوی دی، له سپی څخه مو هم دومره لویه کیسه جوړه کړه.

واشنگتن: گورئ دا یوه جدي موضوع ده. که بله ورځ مو داسي خبره وکړه، نو استرالیا څه چي موږ به هم له افغانستان څخه خپل عسکر وباسو، موږ ته خپله یوه سپی هم ډېره مهمه ده.

کابل: نه نه، هسي يوه ټوکه مو وکړه، بيا دا سي خبره نه کوو، خو گورئ چي له افغانستان څخه عسکر و نه باسئ، که نه زموږ نهه منه اوږه به يوه پتيره سي.

واشنگتن: تاسي ته به خپلي ملي گتتي ټوکي ښکاري، خو زموږ گتتي هيڅ وخت د ټوکو په ژبه مه مطرح کوئ، کنه بيا خو پوهېږئ چي موږ څه کوو

کابل: زموږ ټوکه يوازي د سپي په اړه وه او هغه مو هم ځکه وکړه چي موږ او تاسي خو سره انډيوالان يو

واشنگتن: انډيوالي منډيوالي نسته، انډيوالي يوازي د گټو وي او نن زموږ د گټو خبره ده، ياني يوه غربي سپي ورکه سوې ده او دا ستاسي مسئوليت دی چي بايد ژر تر ژره يې پيدا او موږ ته يې را وسپارئ

کابل: تاسي لطفاً يوه دقيقه تلفون په غوږ کي ولرئ چي موږ امنيتي ارگانونو ته حکم وکړو چي ستاسي د سپي لتون پيل کړي

واشنگتن: نه بابا موږ يوه دقيقه نه سو کتلاي، تر تلفون وروسته ورته ووايست

کابل: ښه سمه ده خو که اجازه وي يوه خبره کولای سو؟

واشنگتن: خبره مو وکړئ!

کابل: تاسي به مو په انډيوالانو کي گڼئ يانه، خو پر موږ ډېر گران ياست، گورئ څه موده مخکي ستاسي ځواکونو په شينډنډ کي زموږ گڼ شمېر ملکي خلک ووژل خو موږ ستاسي څخه په رسمي ډول يوه تشه گيله هم و نه کړه.

واشنگتن: دا په تاسي پوري اړه لري چي د خپلو خلکو پوښتنه کوئ کنه، خو پر موږ خپل خلک څه چي خپل سپي هم ډېر گران دي. ما مخکي هم درته وويل چي دا يوه غربي سپي ده او غربي سپي خاوند لري. زما د خبري مطلب دا دی چي ددې کار پره ستاسي پر غاړه ده

کابل: وبخښئ څنگه زموږ پر غاړه ده؟

واشنگتن: ځکه چي تاسي په دې اتو کالو کي يوازي امنيت هم را نه وست، که تاسي سياسي کفايت او ظرفيت درلودای نو نن به زموږ يوه با تجربه سپي نه ورکېده

کابل: نو په دې کي زموږ څه گناه ده؟ امنيت خو نړيوالو تر اهرگرو خراب کړی دی

واشنگتن: نو تاسي خو هم يوازي نه ياست، نړيواله ټولنه اوږه پر اوږه درسره ولاړه ده، ان دا چي ارگ مو هم نړيواله ټولنه ساتي

کابل: د یوې خبرې اجازه ده؟

واشنگټن: هو! خو په دې شرط چې تکراري خبره به نه وي

کابل: نه که مو خوا بد پرې نه یې کوو

واشنگټن: خبره مو وکړئ!

کابل: که په ټول ژوند کې د یوې بې ادبۍ اجازه راکوئ نو موږ به ووايو چې نړیوالې ټولنې هم په دې برخه کې خپلې ژمنې نه دي پوره کړي.

واشنگټن: کومې ژمنې یې نه دي پوره کړي؟

کابل: مثلاً په دومره وخت کې به په افغانستان کې ترهګرو وځپو، ستاسې اردو او پولیس به در جوړ کړو، اقتصاد به مو پیاوړی کړو، افغانستان به له سره داسې ورغوو لکه جرمني، دا به وکړو او ها به وکړو.

واشنگټن: پوهېږئ چې زموږ دغه وعده په کوم تړون پورې اړه لري؟

کابل: دا خو ښکاره خبره ده چې د بن په تړون پورې اړه لري

واشنگټن: نه د بن په تړون پورې اړه نه لري، که ستاسې یاد وي نو موږ د بن له تړون څخه یوه میاشت مخکې تاسې ته وویل چې موږ په هر ډګر کې ستاسې سره ولاړ یو

کابل: هو زموږ یاد دي، نو بیا ولې اوس نه راسره درېږئ؟

واشنگټن: اې ساده گانو! موږ دا منو چې ستاسې سره مو دغه وعده کړې دي خو پوهېږئ چې هغه کومه نېټه وه؟

کابل: یاره نه موده یاد

واشنگټن: ستاسې یوه کمزوري دغه ده چې حافظه مو چندان کار نه کوي، موږ دغه خبره د اپریل د میاشتې پر لومړۍ نېټه درته کړې وه، تاسې ته خو معلومه ده چې د اپریل لومړۍ نېټه د درواغو نړیواله ورځ ده.

کابل: نو تاسې خو تر هغه وروسته هم خپلې ژمنې نه دي پوره کړي

واشنگټن: زموږ ټولې ژمنې په هماغه یوه تړون پورې اړه لري چې د اپریل پر لومړۍ نېټه مو درسره کړې و

کابل: اوف! یانې موږ اپریل فول سولو؟

واشنگټن: نو ستاسي څه خيال دی؟ دا چي په دغه ورځ په ټوله نړۍ کي خلک درواغ وايي دومره مهمه نه ده، مهمه دا ده چي سړي په دغه ورځ ټوله نړۍ وغولوي. لکه څنگه چي امريکايان په نورو ډگرونو کي تر ټولو مخکي دي، دا دی په درواغو کي يې هم لومړی مقام وگاته، دې ته نو اپريل فول وايي!؟

کابل: اوس تاسي خو دا سيالي وگتله، موږ به ملت ته څه ځواب ورکوو؟

واشنگټن: که په درواغو وي نو چل يې ډېر اسانه دی، خو که په رښتيا ويلو وي نو تاسي خپله يوه د حل لاره ورته پيدا کړئ!

کابل: په درواغو څنگه ملت ته ځواب ورکوو؟

واشنگټن: واه واه! عجيبه خبره مو وکړه، لکه تاسي چي تر اوسه پوري خپل ملت ته هيڅکله درواغ نه وي ويلي.

کابل: درواغ، درواغ، اخير نور لا څونه درواغ؟

واشنگټن: گورئ موږ او تاسي خو يو بل ښه سره پېژنو، موږ تاسي او تاسي خپل ملت ته درواغ وايست، داسي ښه غوښتن او ښکرو درواغ.

کابل: موږ خو تل ستاسي خوښي ته گورو، ان دا چي درواغ مو هم تل ستاسي په خوښه ويلي دي، اوس هم ستاسي خوښه ده، ايا درواغ بيا څي پرېږدو؟

واشنگټن: نه بابا، درواغ مه پرېږدئ، داسي وکړئ چي يو يې موږ ته مه وايست او بل د يوه رسمي فرمان له لاري د اپريل لومړۍ نېټه د درواغو ويلو لپاره رسمي ورځ اعلان کړئ

کابل: هغه متل دی چي وايي ورانه به يې کړې، جوړه به يې نه کړې. وېرېږو چي په بلا مو اخته نه کړئ

واشنگټن: وار خطا کېږئ مه، تاسي اوس هم ددې ډگراتلان ياست، ستاسي د حکومت په اړه دا مقوله ډېره مشهوره ده چي وايي: که ستاسي ټولي غوږي وعدې راتولي کړل سي نو دومره غوږي ځني ايستل کېږي چي يوه فابريکه يې هم نه سي توليدولای.

کابل: هو صاحب ستاسي خبره رښتيا ده، خو دا فابريکه هم ستاسي په همکارۍ جوړه سوې ده، ښه اوس دا ووايست چي ددې کار گټه به څه وي؟

واشنگتن: ګټه به یې دا وي چې که کومه مهمه ژمنه مو کوله نو په همدې ورځ به یې کوي، مثلاً که د خپل کار کلنی راپور مو ورکاوه او یا مو خپله کومه نوې طرح اعلانول نو باید د اپریل پر لومړۍ نېټه یې اعلان کړي، بیا که مو خپلي ژمني پوره هم نه کړې نو ملت به ګيله نه درڅخه کوي.

کابل: خو...

واشنگتن: خو مه پکښې راباسئ، دا د نړیوالې ټولنې امر دی، پوه سوئ؟

کابل: نه مطلب مې دا نه و چې ستاسې خبره نه منو، موږ ویل چې په ګټو یې لږ پوه سو

واشنگتن: یاره تاسې خو په نیمه هیڅ نه پوهېږئ، هسې په موږ سپینې خبرې کوي. نه وینئ چې موږ د ترهګرۍ په نوم په افغانستان کې څنګه خپل نظامي حضور ته مشروعیت ورکړی دی؟ دغسې تاسې هم خپلو درواغو ته مشروعیت ورکړئ. نن داسې یو وخت دی چې باید سړی د هر کار لپاره جواز ولري. تاسې ګوري نن ورځ که څوک غواړي چې په افغانستان کې خلک مړه او یا برمه کړي نو امنیتي کمپنۍ جوړوي، که غواړي چې غلا وکړي نو (اینجوګاني) جوړوي. تاسې هم لومړی د درواغو لپاره یو د اوږو پزه جوړه کړئ او بیا یې نرغوندي وایاست!

کابل: پر غبرګو سترګو دغسې به وکړو

واشنگتن: دا کار ډېر ژر تجربه کړئ، موږ باور لرو چې خامخا ښه نتیجه ورکوي، ښه نور نو د خدای په امان

کابل: په مخه مو ښه، ډاډه اوسئ چې ستاسې سپۍ به هیڅکله ضایع نه سي، له ټلیفون کولو څخه مو ډېره ډېره مننه

سبا سهار له ارګ څخه یو فرمان صادر سو. په فرمان کې د اپریل لومړۍ نېټه چې د وري د میاشتي له دوولسمې نېټې سره سمون خوري د درواغو ویلو لپاره د رسمي ورځې په صفت اعلان سوه. په فرمان کې دا هم راغلي وه چې په دې ورځ کې دولتي چارواکي، سیاسي ګوندونه، مدني ټولني او اینجوګاني د درواغو ویلو اجازه لري خو د ملت لپاره درواغ ویل ګناه ده. څه موده وروسته د حساب ورکولو ورځ د اپریل لومړۍ نېټه وټاکل سوه، دغه ډول په همدې ورځ د نوي منتخب دولت طرح هم اعلان سوه چې امنیت، له طالبانو سره خبرې اتري، د ترهګرۍ پر وړاندې مبارزه، د کوکنارو کښت، د فساد له منځه وړل، بیا رغونه او د ملي اردو او پولیسو جوړول یې مهمې برخې وې.

(۱): ازادی راډیو خبر ورکړ چې یوه بم موندونکې استرالیایی سپۍ چې د

(۲۰۰۸) میلادی کال په سپتمبر کي په روزگان کي د جگړې پر مهال ورکه سوې وه، څوارلس میاشتي وروسته، یانې د ۲۰۱۰ میلادی کال د نوامبر د میاشتي پر (۱۲) نېټه پیدا او بیرته د استرالیایي ځواکونو اډې ته ورسول سو. د استرالیا صدراعظم (کیون رد) په دغه ورځ نابره روزگان ته سفر وکړ او د خپلي وطنداري سپی په راخوشي کېدو یې خورا ډېره خوښي ونښوده.

د ږندو حکومت

په افغانستان کې په هر یوه ساعت کې شپږ لورپورې دولتي چارواکي په سترگو ږندېږي. دغه خبره په افغانستان کې د نړیوال روغتيايي سازمان استازي ډاکټر پیټر گراژد لید د نړیوالې ورځې په مناسبت وکړل، ده زیاته کړه چې د دغو ږندو په سلو کې شل یې بهرنيان او پاته نور یې افغانان دي. په بهرنیو ږندو کې ملکي خلک هم شامل دي، خو افغانان ټول لورپورې دولتي چارواکي او یا په دولت پورې تړلي خلک دي.

یاد سوي ږنده اکثره د دوبي په موسم کې د افغانستان د کابل په شیرپور، وزیر اکبر خان مېنه، خوشال خان مېنه، کارته سه، کارته چار، کارته پروان او خیر خانه مېنه کې اوسېږي خو په ژمي کې دبی، امریکا، انگلستان، جرمني، بنکاک، سویس او داسې نورو بهرنیو هیوادونو ته ځي. د دوی کاروبار ډېر سترې دی، ځکه چې ټوله ورځ د ډالرو جوالیتوب کوي او یو گړی هم آرام نه کېږي. دغه ږنده خلک د دولت په مهمو پوستونو کې کار کوي، لکه په ولسي جرگه کې د دولت پر کړنو د څار کمیسیون، د قانون پر پلي کېدو د نظارت کمیټه، د فساد پر ضد د څار کمیټه، له افغانستان سره د بهرنیو مرستو د څار کمیټه، د انتخاباتو د څار کمیټه، پرسنل د نظارت کمیسیون، د محبسونو د نظارت کمیسیون، د اروپايي ټولنې له خوا د افغانستان پر انتخاباتو د نظارت اداره، ملي امنیت، لویه څارنوالی، یوناما، د بشري حقونو د څار کمیسیون او نورو مهمو ادارو کې کار کوي.

ډاکټر گراژو ویل چې د دغو ناروغانو پر سترگو لومړی د ډالرو پردې غوړېږي چې بیا یې ورو ورو لید کمېږي او په پای کې یو مخ ږندېږي. کله چې ږند سو بیا یوازې ډالرو او د ډالرو پیدا کولو لار او گودرویني. ډاکټر گراژاندېښنه وښووله چې دا ستونزه په افغانستان کې مخ پر ډېرېدو ده، ځکه چې دا ناروغي ساري او میراثي ده، یانې هم له مور او پلار څخه اولاد ته لېږدول کېږي او هم هغه څوک په اخته کېږي چې له دوی سره یو ځای کار کوي. که څه هم نوري ساري ناروغي د تماس، هوا، گډ خوراک او نورو لارو له ناروغ څخه روغ سړي ته ورځي خو دا ناروغي یوازې د گډ فکر او کار کولو له لارې روغ انسان ته لېږدول کېږي. ډاکټر گراژو ویل چې په دې ناروغي هغه خلک ډېر ژر اخته کېږي چې پخوا یې پر سترگو د ایرانی تومنو، پاکستانی کالدارو او روسي روبلو پردې غوړېدلي وي. په دې ناروغي کې څه هم په هر موسم کې انسان اخته کېدای سي خو د ولایتي شوراگانو، ولسي جرگې او ولسمشرۍ انتخاباتو او له افغانستان سره د مرستو په باب کنفرانسونو پر مهال په دې ناروغي د اخته کېدو چانس تر بل هر وخت ډېر دی.

اتیا کلن بوډا چې د نوم له ښوولو یې ډډه کوله وویل چې زوی یې په غبرگو سترگو ږوند دی، دی وایي چې زوی یې مخکې په سترگو جوړ او هر څه یې سم لیدای سواي، خو له کومې ورځې راهیسې چې یې د انتخاباتو د کمیسیون د نظارت په څانگه کې کار شروع کړی نو ورځ په ورځ یې د سترگو لید کمېده چې وروسته بیخي ږوند سو. دی وایي چې که څه هم دوی اوس په بوجیو بوجیو ډالر لري خو ستونزه دا ده چې زوی یې یوازې ډالرویني او ډالر پېژني، نور

نه مور او پلار پېژني او نه هم نور خپلوان، ان دا چې خپل ولس بيخي ځيني هېر سوی دی. دغه سړی وايي چې زوی يې نه يوازي دا چې له ډالرو پرته څوک نه ويني، بلکې څه اوري هم نه، بس يوازي هغه څه اوري چې د ډالرو په باب وي.

يو روغتيايي کارپوه چې ده هم له نوم ښوولو ډډه وکړه ددې ناروغۍ د نښو نښانو په باب وويل چې، دا ناروغي د ډالرو په اندازې او سياسي موقف پورې اړه لري، يانې کله چې د يو چا ډالري بيخي ډېر او سياسي دريځ يې لوړ وي، نو نه يوازي دا چې په سترگو ږندېږي، بلکې په غوږو کون او پر دې سربېره يې يوه سترگه هم رېږېږي. دی زياتوي چې دا ناروغي يو څو کاله يوازي له سترگو سره کار لري خو وروسته د انسان عقل هم اغېزمن کوي، يانې وروسته د ناروغ عقل يوازي د ډالرو په کار کوي اوبس.

د جمهوري رياست يوه وياند وويل چې په دې ورځو کې د نړيوالې ټولنې له خوا پر افغان دولت فشار ډېر سوی چې په دولت کې اداري فساد ډېر سوی او دولت پر خپلو فعاليتونو واک او کنټرول له لاسه ورکړی دی، ځکه نو دولت پرېکړه کړې چې د دولت پر مهمو پوستونو ډانده خلک وگماري چې د دولت او بهرنيانو ټولې کړنې او فعاليتونه په خپلو سترگو وويني او په دقيقه توگه يې وڅاري.

د افغانستان د دولتي روغتيا وزارت وايي چې دا ناروغي په دولت کې دومره ډېره سوې چې ان ترارگه پورې هم رسېدلې ده. دا وزارت اندېښنه ښيي چې که ددې ناروغۍ مخه ونه نيول سي نو په راتلونکو څلورو کالو کې به د دولت ټول مامورين په سترگو ډانده او په غوږو کاڼه سي.

له بلې خوا ولسي خلک ددې ناروغۍ په اړه ژوره اندېښنه لري. د کابل ولايت يو ځوان چې گرابي يې شکېدلي او د ميرويس ميدان پر چوک د مزدورۍ لپاره ولاړ دی وايي چې دی له يوې اوونۍ راهيسې د خوارۍ او مزدورۍ لپاره راځي خو کار نه مومي او بيرته کور ته وېرې تېرې ځي، دی وايي چې دولتي چارواکي په سترگو ډانده سوي او د دوی لوږه، تنده او بېوزلي گړد سره په سترگو نه ويني.

د کندهار د شاه وليکوټ ولسوالۍ يوه سپين سړې ښځه چې د بهرنيو ځواکونو په بمباريو کې يې ټوله کورنۍ وژل سوي او خپله يې هم يولاس پرې سوی وايي چې، دولتي چارواکي نه يوازي دا چې په سترگو ډانده سوي، بلکې په غوږو هم کاڼه سوي دي، ځکه چې د دوی ژړاوي او نارې اسمان ته رسېږي خو چارواکي يې نه اوري.

اوسمهال عام افغانان په دې فکر کې دي چې څنگه ددې خطرناکې ناروغۍ مخه ونيسي، خولا تر اوسه ددې ناروغۍ کوم موثر علاج نه دی موندل سوی. په افغانستان کې د يوه خصوصي بانک مشر، ډالرو په زمري خان وايي چې دا ناروغي هيڅ علاج نه لري، خو دا چې ملت ناخوښه دی نو يوه لاره يې دا ده چې نړيواله ټولنه له افغانستان

سره خپلي ډالري مرستي نوري هم زياتي كړي، ددې كار په نتيجه كي به د ټول ملت پر سترگو د ډالرو پرده
وغوړېږي، بيا به نو ټول ملت پوند وي او د افغان دولت او نړيوالي ټولني كچه وره به نه وينې.

قاضي: خارج ته ولي ځي؟ وطن له امريکايانو، ايرانيانو او پاکستانيانو ډک دی، هر څومره چي وغواړي پيدا کېږي، خير زه به لاره دروښيم، پوليسه ورسه دی پوه کړه!

پوليس: پر غبرگو سترگو قاضي صاحب

پوليس تر لاس ونيولم، يو گونبه ځای ته يې بوتلم او په خندا يې راته وويل: څومره ساده سپړي يې، قاضي صاحب څو واره په اشاره کي درته وويل، خو ته سر نه خلاصوي. له امريکايي شاهدانو څخه د قاضي صاحب مطلب دا و چې زه امريکايي ډالر راوړه او له پاکستاني شاهدانو څخه يې هدف اتيا زره کالداري دي، دغه ډول ايراني شاهدان دا مانا چي يو مليون تومنه راوړه. گوره سر خلاص کړه، که په دې محکمه کي دي دعوه بايلول، نو په بله محکمه کي تردې ډېر شاهدان در څخه غواړي، نور نو ستا خوبنه ده. ته بيا هم بختور سپړي يې چي دوسيه دي په يوه عادل قاضي پوري اړه لري، ددې محکمې په ټولو قاضيانو کي تردې بل عادل او زړه سواند قاضي نسته. ما وپوښتل چي يو څه افغانۍ لرم، قاضي صاحب ولي افغانۍ نه اخلي؟ پوليس په خندا وويل: په ټول دولت کي دغه حال دی، ان دا چي زموږ ارگ ته هم په کڅوړو کي ډالر، کالداري او تومنونه راځي، دا نن هم څو کڅوړي ارگ ته راغلې. زه هم له محکمې راووتم چي د قاضي صاحب لپاره پيسې برابرې کړم، دا چي پيسو ته مي ډېره اړتيا درلوده نو د پيسو کڅوړي مي له ياده نه وتلې، ورو مي له ځانه سره وويل:

بيا د پيسو کڅوړي راغلې

يا به ډالروي يا روپۍ يا تومنونه

د تېلو ولاړ ټانکرونه او د ارگ روان باندېارونه

قهرجن مظاهريچيان د سفارت مخ ته راټول سوي ول، د (مړدي وي) چيغې لانه وې ارامي سوي چي د هغه هيواد د ولسمشر له عكس څخه لمبې پورته سوي، وروسته پر سفارت د ورستو هگيو باران جوړ سو او د سفارت پر دروازه څړول سوي عكس په هگيو تگ ژيړ سو، د هگيو په باران كي خلكو نوري هم په زوره چيغې كړي:

- يوه ورځ يې نه ده، دا ملك هره ورځ زموږ سره ناروا كوي

- كله زموږ خلك په گوليو ولي

- كله يې په زندانو كي اچوي

- كله يې اعداموي

- كله يې پر مخ تېزاب ورياشي

- لا يې زړه نه دی سوړ سوي، دا دی اوس يې زموږ د تيلو ټانکرونه درولي دي، خو موږ يې هم نه پرېږدو او خپل کسات خامخا ځني اخلو.

په ارگ كي په دې باب د کابينې بيړنۍ غونډه رابلل سوې وه، ولسمشر په ډډ اواز وويل: ايران خونه زموږ د گاونډيتوب او نه د انډيوالۍ خاطر وکړ، ان دا چي ما خپل لومړی مرستيال ورواستاوه، يوازي مرستيال نه، بلکي مارشال مي هم ورواستاوه، داسي يو مارشال چي د ټولي نړۍ پوځي ځواکونو ته يې لاس ورکړی دی، که نور څه نه وي نو د مارشال صاحب د الوتکي ټانکۍ خو به يې له تېلو ورډکه کړې وای، زړه مي غواړي چي د هلمند اوبه پر بندي کړم.

د اوبو او برېښنا وزير په ډيره كي گوتي تېري کړې او ويې ويل: صاحب پام کوه پام! اوس خو يې يوازي تېل را باندي بند کړي دي، خو که دا کار مو وکړنو زما څخه به وزارت هم واخلي. د ولسمشر دوهم مرستيال پر سرلنگوټه ټينگه کړه او ويې ويل: وزير صاحب ښه وايي، هغوی پر دې کار هم ډېر په قهر دي چي زموږ خلكو ولي د دوی د سفارت مخ ته مظاهره کړې ده؟ اوس هم که هغوی خبر سول چي موږ په دې اړه د وزيرانو غونډه رابللې ده، نو ما به له مرستياليه ليري کړي او پر تاسي به خدای دي يې نه کوي د پيسو کڅوړي بندي کړي. ولسمشر يې خبره ونيول او ويې ويل: نه نه نه! ډېر پام به کوي چي کڅوړي بندي نه سي، بايد ددې غونډي راپور هم په رسنيو كي خپور نه سي، کنه نو زموږ يو من اوږه به يوه پتيره سي.

د اطلاعاتو او فرهنگ وزیر خو واره ژبه پر شونډو تېره کړه، د قره قل د پوستکي پکول يې پر تندي راخوږ کړ او ويې ويل: رئيس صاحب تاسي بېغمه اوسئ، تر څو چي زه په دې وزارت کي يم نو له دولتي رسنيو څخه به هيڅ داسي څه خپاره نه سي چي په هغه ايران خوابدي کېږي، ان دا چي موږ د سفارت مخ ته د مظاهرو راپور هم خپور نه کړ. د ولسمشر تندي ورين سو او ويې ويل: افرين! دې ته نو ډيپلوماسي وايي، خو په هر صورت بايد يوه د اوږو پزه جوړه سي چي ملت ارام سي، بيخي يې غوږونه راوڅول.

په دې وخت کي د بهرنيو چارو وزير په غاړه کي ژيړه نيکتايي ټينگه کړه او ويې ويل: رئيس صاحب تاسي ډېر مهربانه ياست او په دې برخه کي له گاونډي هيواد سره ډېر له زړه سوي ډک چلند کوئ خو زه دومره حوصله نه لرم، ته نه يې خبر، ما داسي غاښ ماتوونکي ځواب ورکړ چي تر اوسه به هيچا نه وي ورکړی. ناڅاپه د ولسمشر او وزيرانو سرونه د بهرنيو چارو د وزير خواته کاره سول او يو په بل پسې چيغي پورته سوي: خدايه فضل وکړي، څه دي وکړل؟ ولسمشر په وار خطايي وپوښتل: خداي دي خوار کړه لکه چي کور دي پر جرگه رابار کړ که څنگه؟ د بهرنيو چارو وزير په فاتحانه ډول غاړه اوږده کړه او ويې ويل: کله چي د سفارت مخ ته مظاهره وسوه نو د ايران د بهرنيو چارو وزير ما ته وويل: په يوه ساعت کي په دې باب څېړنه وکړه چي ددې مظاهري تر شا د چالاس و او بيا دغه معلومات او اسناد موږ ته را وسپاره، خو ما يې هم داسي خپلۍ پر پښو ورسمي کړي چي څه درته ووايم. ولسمشر په وار خطايي وويل: د ظالم زويه ژرو وایه څه دي ورته وويل؟ د بهرنيو چارو وزير سوکه وويل: ما رښتيا هم په يوه ساعت کي څېړنه وکړل، خو دوی ته مي دا معلومات او اسناد د يوه ساعت پر ځای دوه ساعته وروسته ور وسپارل البته دا خبره دي يوازي ستاسي سره وي، تر اوسه هيڅوک نه دي خبر.

ولسمشر په خدا وويل: ياره افرين! ډېر دي ښه کړي دي، دا ستا تر خبري پوري ما ته يوه کيسه راياده سوه. وايي چي د يوه چرسې غوږو ته موږک ورلوېدلی و، چرسې ملا ته راغی ويل، ملا صاحب غوږو ته مي موږک ورلوېدلی دی يوه چاره راوښيه؟ خو گوره پام دي وي چي غوږي مردار نه کړي، نور نو ستا خوښه ده. ملا بېچاره حيران سو چي اوس څه وکړي؟ تر لږ چورت وهلو وروسته يې چرسې ته وويل: راغلي او پېچلي دي په کتابو کي د متاخرينو چي که يوه موږک منډي وهلې له وېرې د پيشي، پام يې نه و او ولوېدئ په غوږو کي د يو چا، پوره و اجل ددغه موږک او هلته مړ سو، نو پس موږک پاک شهيد دی او د شهادت له برکته يې غوږي هم حلال دي، الا په مانا د لاکن ده، لاکن دومره خبره ده چي که موږک غوښتل و خوري غوږي بې اجازې او دا موږک مړ سو په غوږو کي، نو د گېډي مختار ملا صاحب وايي چي موږک حرام خوره دی، نو په دې صورت کي موږک مردار، خو غوږي حلال دي. له دې کيسې سره ټولو وزيرانو وخنډل، ولسمشر وويل: ياره وزير صاحب تاسي هم داسي کار کړی دی چي غوږي مړ نه دي مردار کړي، ياني د پيسو له کڅوړو سره مو هيڅ غرض نه دی کړی.

یوه وزیر چي خوله یې بې خونده نیولې وه او داسي ښکارېده چي خندا نه ورځي خو د نورو لپاره خاندې، ترڅه خدا وکړه او ویې ویل: دا زموږ او ستاسي غورې به څنگه سي، دا حلال دي که مردار؟ دې غورې ته خو د یوه پرځای څو موږکان ورلوېدلي دي. د حج او اوقافو وزیر یې خبره ونيول: څرنگه چي دا یوه فقهي مسئله ده نو په دې باب به زه یو څه رڼا واچوم. خبره دا ده چي دا موږکان حلال دي، ځکه چي د مضرو او مردارو موږکانو مخه یې نیولې ده، نو یو شی چي خپله حلال وي بل شی نه مرداروي. ورپسې د عامي روغتیا وزیر وویل: وزیر صاحب رښیتا وایي، دا لکه د انسان په وجود کي چي یو ډول ګټور مکروبونه سته، دا مکروبونه داسي ځوی لري چي مضر مکروبونه خوري او له منځه یې وړي، نو انسان ته د دغه ډول مکروبونو موجودیت ضروري څو څه، چي بیخي لازمي دی. د مالیې وزیر ورپسې وویل: اې وروره، ستا ولي زړه درد کوي؟ که موږکان پردي دي نو غورې څو هم زموږ نه دي، یوازي د غورې ټیم (ډبه) زموږ ده.

په دې وخت کي یو چا د پیسو یوه کڅوړه د ولسمشر مخ ته کښېښووله، دا کڅوړه د افغانستان له بیرغ څخه جوړه سوې وه، ولسمشر په داسي حال کي چي په برېټو کي یې خنډل په کڅوړه ګوتي ووهلې، ټولو وزیرانو په کڅوړه کي سترګي داسي ښخي کړې لکه د نانوايي مخ ته چي غریبان راټول وي او ډوډۍ ته یې سترګي نیولي وي، ترلږ څنډ وروسته کڅوړه خلاصه سوه، څو خبره بل ډول وه، دا ځل کڅوړه له پیسو نه، بلکي له تیلو ډکه وه. لکه د پیریانو په مجلس کي چي بسم الله وویل سي، ټول وزیران پټه خوله کښېناستل او وارخطا وارخطا یې یو بل ته سره وکتل، د ولسمشر دوهم مرستیال د خبرو وارونیو او په ژړغوني اوازی یې وویل: موږ او تاسي یوه لویه اشتباه وکړه چي خپل دوست هیواد ته مو یو ساعت ناوخته معلومات ورکړل، ځکه څو هغوی دا ځل موږ ته په کڅوړه کي د پیسو پرځای تېل راواستول، تردې خبري وروسته په مجلس کي چوپتیا خپره سوه او غونډه هم پای ته ورسېده.

کله چي وزیران له ارګ څخه راوتل نو په دې وخت کي تېز باد چلېده، خو د ارګ پر لویه دروازه څړول سوی ملي بیرغ نه رپېده، لکه افغان دولت چي د ګاونډي هیواد په خوښه پر خپل ملي غرور تېل شیندلي او اوس نیت لري چي اور ورواچوي.

جنرال فیل

په مسجد کي د فاتحې کمبلي اواړي دي، قاري په لوړ او از قرائت وايي، خلک لیکه لیکه ورته ناست دي، په چا سر څرېږي او چا بیا سر پر زنگانه ایښی دی، ټول پټه خوله ناست او قرائت ته یې غوږ نیولی دی. یوه شیبه وروسته قرائت خلاص سو، دعا هم تمامه سوه، له دې سره سم د خلکو او ازونه پورته سول، اکثر و خلکو د وژل سویو خلکو د ژوند په باب خبري سره کولې. دا فاتحه د هغو ملکي خلکو لپاره وه چې پروډ بهرنیانو په هوايي برید کي وژل سوي ول. یو څو دقیقې وروسته بیا قاري غاړه تازه کړه او قرائت یې پیل کړ، په مسجد کي چوپتیا خپره سوه، خو ډېر ژر د والي د تیلیفون زنگ دغه چوپتیا ماته کړه. والي وویل: بلې!

جنرال فیل: د سپیشل فورس له دفتر څخه جنرال فیل خبري کوم

والي: او هو جنرال صاحب جوړ په خیر، جوړ په خیر، امر وکړئ صاحب!

جنرال فیل: موږ هم د ولسي خلکو په وژنه سخت خواشیني یو او غواړو چې تاسي او د وژل سویو خلکو خپلوانو ته فاتحه درکړو

والي: نو تاسي به موږ ته فاتحه څنگه راکړئ؟ ځکه چې فاتحه په مسجد کي ده او خلک نه غواړي چې تاسي دي مسجد ته راسئ

جنرال فیل: نو داسي به وکړو چې دغه خلک به خپل دفتر ته راوغواړو او دلته به فاتحه ورکړو، خو دوه نور ټکي هم واوره!

والي: مهرباني وکړئ!

جنرال فیل: موږ په پام کي لرو د وژل سویو خلکو له وارثینو سره مرسته وکړو او ددې تر څنگ پر هغوی یو ښه زېږی هم وکړو

والي: د څه شي زېږی؟

جنرال فیل: دا زېږی د هر افغان هیله ده، خو دا زېږی ستا لپاره نه دی

والي: بس ستاسي خوښه ده، اوس امر وکړئ چې زه په دې لاره کي څه کولای شم؟

جنرال فیل: تاسي د یو څو مهمو قومي مشرانو او شهیدانو د وارثینو یو لست جوړ کړئ، هغوی ته ووايست چې سبا زموږ مېلمانه دي، تاسي هم ورسره راسئ

والي: پر غبرگو سترگو صاحب، همداسي به وکړم

د سپیشل فورس یا د ځانگړو قواوو په دفتر کې قومي مشران، د شهیدانو وارثین او بهرني جنرالان ناست دي. جنرال فیل ستيج ته راوړل سو او ویې ویل: موږ د ملکي خلکو په وژنه سخت خواشینی یو، خدای دي دوی وبخښي او تاسي ته دي د زړه صبر درکړي. زموږ په کلتور کې د خواشینی څرگندولو لپاره یو څو دقیقې پټه خوله کښېنو خو نن دا کار نه سو کولای، ځکه چې موږ ته وخت ډېر مهم دی، ستاسي د امنیت، سولي او خوشاله ژوند په باب ډېر مسئولیتونه راپه غاړه دي، نو ښه به دا وي چې دا پنځه دقیقې وخت هم ستاسي په خدمت کې ولگوو. تاسي یې وینئ چې د تالار مخ ته زموږ سپی ولاړ دی او ډېر غاږي، موږ د خپل سپي غیا هم نه بندوو، ځکه دی هم زموږ په شان دروند مسئولیت لري او ستاسي د خدمت لپاره افغانستان ته راغلی دی، خو دا چې ستاسي سل نفره مړه او یونیم سل نور ټپیان دي نو ستاسي سره د خواخوږۍ او غم شریکۍ په اړه یو کار کولای سو، هغه دا چې د پنځو دقیقو لپاره به سپی یو څه لیري بوزو چې تاسي یې غیا وانه وړئ.

تر دې وروسته د هر مېلمه مخ ته یو یو ترلې کارتن کښېښوول سو. جنرال فیل وویل: موږ ستاسي سره وعده کړې وه چې مرسته به درسره کوو او ددې تر څنگ به یو ښه زېری هم درباندي کوو. دا دی موږ نن خپله وعده پوره کړه. زېری دا دی چې دلته به سوله راځي، ان دا چې سوله به ستاسي کورونو ته راځي. په هر کارتن کې یو دانه کاغذ باد دی چې سوله پر لیکل سوې ده، کاغذ باد مرسته ده او پر کاغذ باد د سولي کلمه زېری دی. دا کاغذ بادونه د هغو څو میلیونې مرستو له جملې څخه دي چې زموږ هیواد د سولي راوستلو لپاره ستاسي سره کړي دي. گورئ دا کاغذ بادونه د کوچنیانو لپاره نه، بلکې د مشرانو لپاره دي، که تاسي دا کاغذ بادونه په خپلو کورونو کې وساتئ نو دا به دا مانا ولري چې موږ ستاسي کورونو ته سوله راوړې ده.

د رخصتۍ پر مهال جنرال فیل والي گوبڼه کړ، په غوږ کې یې یو څه ورته وویل او بیایې یو پاکټ ورکړ. والي چې پاکټ خلاص کړ نو ژر یې په جیب کې واچاوه، داړي یې جنگي کړې او دومره خوشاله سولکه سپي ته چې هډوکي ورواچوي.

قوماندان پنجر مېن

د قوماندان پنجر مین اصلي نوم غلام جان و، پخوا یې په کابل کې د پنجرۍ نیولو دوکان درلود، کله چې په کابل کې تنظیمي غویو ښکرونه یو د بل په خیتو سره ننه ایستل نو ده هم دوکان پرېښود، خو جنګي غوايي یې سره راټول او د نورو په شان یې لار ونيوله. غلام جان اوس پنجر مېن نه، بلکې چېر مېن دی، بیخي یې سر ته لاس نه رسېږي، اوس نو هیڅوک هم هغه ته مخامخ د پنجر مینۍ خبره نه سي وریادولای، خو پشلا (په غیاب) کې یې اوس هم قوماندان پنجر مین بولي. کله چې په بن کې د جنګي تنظیمونو لپاره غوا لنگه سوه، نو د غلام جان خوله هم د یو چا پر لاس ددې غوا تیرودلو ته جوړه سوه، ددې غوا شیدې دومره برکتې وې چې په لږ وخت کې قوماندان پنجر مین لومړی د پولیسو د یوې حوزې قوماندان او وروسته د یوه مهم ولایت د امنیې قوماندان وټاکل سو. په حقیقت کې قوماندان پنجر مېن اوس هم پنجر مېن دی، توپیر یې یوازې دومره دی چې پخوا به یې په خیرنو او غوږو کالیو کې د موټرو پنجرۍ نیولې خو اوس د جنرالۍ په دریشۍ کې د پخوانۍ پنجر سوي ډیموکراسۍ پنجرې ور نیسي، بل توپیر یې دا دی چې دا نوې پنجر مېنې خورا ډېره مزدوري لري، ځکه چې د یوه ملت د سرنوشت خبره وه، همدا دلیل دی چې قوماندان پنجر مېن په لږ وخت کې څو کورونه رانیول او داسې مزی او چاغ سو لکه د لاندې مې، هغه د چا خبره داسې څټې وکړ چې تر شا نه سي کتلاي.

قوماندان پنجر مېن چې پر ټټر یې د اتلولۍ څو مډالونه څرېدل، راولاړ سو، پر لاري ځولۍ ځولۍ کېده، بس ایله یې ځان تر سټیج پوري راوړساره، پر سټیج یې تکیه ولگوله، غاړه یې تازه کړه او ویې ویل: خدای مو راوله، خدای مو راوله

تاسي مونږ ددې لپاره راغونښتي یاست چې ستاسي سره خپلي دوې لویې بریاوې یا لاس ته راوړني شریکي کړو. تاسي ته خو معلومه ده چې زموږ زړه ورو او مېړنیو ملي پولیسو هیڅ وخت د خپلو هیوادوالو د ساتنې په لاره کې خپل وس نه دی سپمولی، تل یې جنایتکاران او د وطن دښمنان نیولي او د قانون منګولو ته سپارلي دي. یوه خبره خو دا ده چې نن موږ یو ټن شراب نیولي دي، تاسي گورئ یو ټن شراب په خوله یادېږي داسې لږ شی یې مه گڼئ.

دا قیمتي شراب له یوه بهرني هیواد څخه راوارد سوي او په یوه کانټینر کې ځای پر ځای سوي ول. عجیبه دا ده چې دغه شراب د گمرک مامورینو هم کتلي او هم یې محصول کړي دي، خو دې ته یې نه دي پام سوي چې دا شراب دي، مګر زموږ وینېو پولیسو دغه شراب کشف او نیول چې دا دی ستاسي په مخ کې پراته دي. بله لاس ته راوړنه مو دا ده چې یو ډېر خطرناکه ځانمرګی مو نیولی دی. دا ځانمرګی چې په ځان پوري یې چاودېدونکي توکي تړلي ول، غوښتل چې د والي صاحب دفتر ته ننوزي او ځان والوزوي، خو له نېکه مرغه زموږ پولیسو په ډېر مهارت دی ونيو.

ځانمرگی اوس ډېر وار خطا دی او خبرې نه سي کولای، موږ به لومړی له ده څخه پلټنې وکړو، بیا به تاسي ته معلومات درکړو، خو اوس تاسي کولای سئ چې شراب له نژدې وگورئ.

خبريالان کېمري په لاس د شرابو پر کارتنونو راټول سول، هر کارتن چې به يې کوټ نو هغه به خالي و، په دې وخت کې يوه خبريال وويل چې قوماندان صاحب شراب چېرې دي؟ دا کارتنونه خو ټول خالي دي! د قوماندان پنچرمېن تندې تريو سو، خپل مرستيال ته په غوږ کې وبونگېده او بيا يې وويل: زه څه خبر يم چې شراب څه سول، ما خو به نه وي څښلي؟ دا زما سره ولاړ ټول پوليس شاهدان دي چې موږ يو تن شراب ونيول خو دا چې اوس ولي نسته زه هم نه پوهېږم، کېدای سي چې په لاره کې لوېدلي وي. کله چې خبريالانو ځان نورو پوښتنو ته جوړاوه نو قوماندان پنچرمېن وويل: زه بخښنه غواړم پر ما ډېر ناوخته دی، يو ډېر ضروري کار لرم، کېدای سي چې په دې اړه نور معلومات په ټيليفون کې درسره شريک کړم، د اوس لپاره د خداي پامان.

قوماندان پنچرمېن له ولاړېدو سره سم خپل لاسي بکس ترلاستي ونيو او پورته يې کړ، خو د بکس ځنځير خلاص پاته سوی و، له پورته کېدو سره سم دوي پلې سو او د شرابو يو ښه غټ بوتل ځني راوړلېد. په دې وخت کې له قوماندان پنچرمېن څخه د خولې چم هېر سو، خوله يې وپړه ونيول او خبريالانو ته يې وويل: تاسي ته خو معلومه ده چې دښمنان تل موږ ته په کمين کې ناست دي، دا دی يو بوتل يې زما په بکس کې ايښی دی او غواړي چې ما تور کړي، خو دا ارمان به يې هيڅکله پوره نه سي. په هر صورت وايي بنده حيران خداي پر مهربان، زه حيران وم چې د شرابو يو بوتل به له کومه کړم چې تاسي ته يې د بېلگې په ډول درښکاره کړم، بس دا دی يو بوتل پيدا سو، تاسي کولای سئ چې دا بوتل له نژدې وگورئ، نور نو داسي يې وبولئ چې ټول شراب همداسي ول. قوماندان پنچرمېن يوه شيبه شاوخوا کتله، کله چې کوم خبريال د بوتل کتلو لپاره ور ولاړ نه سونو ده لکه مارت ته چې شپېلۍ وهې غاړه اوږده کړه او ويې ويل: زه کولای سم چې همدا اوس دا بوتل ستاسي په مخ کې مات کړم، خو دا يو مردار شى دی، هم دا ځای چټلوي او هم بد بوی کوي، بيا به يې په يو مناسب وخت او مناسب ځای کې مات کړم، که مي په ياد سول د ماتولو پر مهال تاسي هم راغواړم. له دې سره سم يې د شرابو بوتل بيرته په لاسي بکس کې کښېښود او په چټکو گامونو د خپل موټر خواته روان سو. يو څو گامه چې يې واخستل بيرته يې خبريالانو ته مخ راواړاوه او ويې ويل: کله چې د ځانمرگي په اړه زموږ پلټنې بشپړې سوې خامخا تاسي ته معلومات درکوم، بس يو ساعت وروسته د سټي زنگ درته وهم.

تر دې وروسته زه خپل دفتر ته ولاړم او راپور مي چمتو کړ، غوښتل مي خپل مرکز ته يې ولېږم چې په دې وخت کې قوماندان پنچرمېن زنگ راوواځي، ما وويل بلې!

- د امنیې قوماندان خبري کوم

- قوماندان صاحب جوڀ په خير

- گوره زه او ته خو سره انڊيوالان يو، يوه خواني به نه وکړې؟

- ولي نه، پر دواړو سترگو، مهرباني وکړئ!

- هغه د خبري کنفرانس راپور مه خپروئ، ځکه شراب خو تاسي وليدل، پاته سو ځانمرگي، موږ چي پلټنه وکړه نو هغه ځانمرگي نه، بلکي لېوني و

- لېوني و؟

- هو لېوني و، يوازي لېوني نه، بلکي گونگي هم و، خبره داسي وه چي دا لېوني د ولايت دفتر ته ورغلي او په دروازه کي پوليسو راگرځولي و

- ښه کيسه کوه

- پوليسو چي پوښتني ځني کولي لېوني ځواب نه ورکاوه، بس پوليسو داسي فکر کړي و چي دا به ځانمرگي وي، خو خير نور دا دغم خبري پرېږده بله خبره واوړه!

- کومه خبره؟

- ما خو تاسي ته وويل چي زه هغه د شرابو بوتل په يو مناسب ځاي او مناسب وخت کي ماتوم، دا دی اوس مي هغه بوتل مات کړی دی، که راځي راسه، خو گوره بل څوک مه خبروه.

ښاروال الوتلاي هم سي

يو چا راته وويل چي زموږ ښاروال هر ماڅيگر له دفتر څخه تر رخصت كېدو وروسته دوبي ته ځي او سبا سهار بيرته خپلي وظيفې ته راځي. كله چي مي دا خبره واورېده نو د كندهار كوټ بابا مي را په ياد سو. زه لا ډېر کوچنی وم چي هغه مهال د كندهار په ښار كي د كوټ بابا په نوم يو لېونحاله سړی اوسېده. ده به خيړن كالي اغوستي او لږ خبري به يې كولې. خلكو به ويل چي كوټ بابا د خدای دوست او د كندهار ولايت متصرف دی، ځكه يې نو ډېرو خلكو درناوی كاوه او دښه سړي په سترگه يې ورته كتل. دده د كرامتونو په باب له پخوا راهيسي ډېري خبري كېدې، خو دا يوه خبره ډېره مشهوره وه چي كوټ بابا د ماښام لمونځ په كندهار او د ماخوستن لمونځ په كعبه شريفه كي كوي، خلكو به ويل چي كوټ بابا څو واره په كعبه شريفه كي ليدل سوی هم دی. كوټ بابا اوس مړ دی، خو په كندهار كي څو ځايونه دده په نوم نومول سوي دي.

زه هغه مهال ډېر کوچنی وم، په كرامت مرامت نه پوهېدم، بس يوازي به مي دنيايي نقلیه وسايل سترگو ته درېدل، لكه خر، اس، اونښ، بايسكل، موټر سايكل، موټر او الوتكه. له خپل پلاره مي اورېدلي ول چي سعودي عربستان له افغانستان څخه ښه ډېر ليري دی، ځكه به نو تل دا پوښتنه راسره وه چي كوټ بابا خو يو ملنگ سړی دی، نه الوتكه او نه هم دومره پيسې لري چي په الوتكه كي دي عربستان ته ولاړ سي، بيا نو څنگه هره شپه سعودي عربستان ته ځي او سبا سهار بيرته راځي؟ دا پوښتنه مي تر ډېره وخته پوري په زړه كي گرځېده، حقيقت دا و چي د اولياوو كرامت او د هغوی د نامريي ځواك په باب مي تر اوسه كومه ژوندی بېلگه نه وه ليدلې، كله چي ځوان سوم نو بيا مي هم ددې سوال ځواب پيدا نه كړ، خو كله چي اوس د ښاروال صاحب له كيسې خبر سوم نو دغه پوښتنه مي حل سوه.

رښتيا هم تاسي وگورئ ښاروال صاحب څنگه هره ورځ دوبي ته ځي او سبا سهار بيرته پروخت خپلي وظيفې ته راځي؟ دومره معاش خو نه لري چي هره ورځ دي په الوتكه كي ولاړ سي، ځكه چي دده مياشتنی معاش او نور امتيازات دوبي ته د يوه سفر د ټكټ پيسې هم نه كېږي، نو ښكاره خبره ده چي ښاروال صاحب هم د كوټ بابا غوندي بزرگ او د خپل معنويت په وزرو هره ورځ دوبي ته ځي.

د ښاروال صاحب بل كرامت له نړيوالو معيارونو سره برابر د كابل ښار جوړول دي. كه كوټ بابا هره شپه مكې مكرمې ته د عبادت لپاره ته، نو ښاروال صاحب هم خوشي هره ورځ دوبي ته ځي، بلكي د ملت د خدمت لپاره يې شپه پر سر كړې ده، زما په اند دی ددې لپاره هره ورځ دوبي ته ځي چي دوبي ښار ښه په ځير وگوري چي سړكونه، ماركيټونه، شنه ساحه او نوري برخي يې څنگه جوړي سوي دي؟ كله چي څوك دوبي ته ولاړ نه سي، هلته خپل كور او ژوند و نه لري نو د كابل ښار به څنگه د دوبي غوندي جوړ كړي؟ دا د ښاروال صاحب ددغه ډول د سفرونو برکت

دی چي نن د کابل ښار کټ مټ د دویمې غونډې جوړه سوې دی. د ښاروال صاحب پورته دوه کرامات ښيي چي هغه یو بزرگ او د خدای دوست دی، نو ویلای سو چي پرده د فساد تورونه مطلق بېخایه دي، که چېرې خدای مه کړه پر ښاروال صاحب لگېدلي تورونه رښتیا وای، نو د افغانستان محکمې ولي خوشي کاوه؟ بیا هم که خدای مه کړه په محکمه کي کوم قاضي رشوت خوړلی وي، نو ولسمشر صاحب ولي چي ښاروال صاحب ډېر ښه سړی دی او بې خایه ژورول سوې دی؟

گورئ دا چي د اوسني دولت له یوه ښاروال څخه دومره لوی کراماتونه صادرېږي، خدای خبر چي رئیسان او وزیران به یې ژومره لوی اولیاء کرام وي؟ وایي چي دلته یې دومره کسان مړه کړل هلته به څه حال وي؟! بله خولا دا چي خپله ولسمشر صاحب به ژومره سپېڅلی انسان او لوی ولي وي چي دغسې سپېڅلي اشخاص یې پیدا کړي او په کارگومارلي دي؟ د لویي څارنوالۍ دا تور بیخي بېخایه دی چي وایي، د نوي کابینې ځیني وزیران په فساد ککړ دي.

راسئ چي موږ خپله قضاوت وکړو، که چېرې دغه نوي وزیران په فساد ککړ وای نو ایا هغوی ته ولسمشر صاحب په نوي کابینه کې ځای ورکاوه؟ ایا تاسي د ولسمشر صاحب په انډیوالانو کي کوم مفسد او جنایتکار شخص وینئ؟ که فرضاً له ولسمشر صاحب څخه سهواً په دولت کي کوم ناوړه شخص تېر هم سي نو له نړیوالي ټولني څخه به څنگه تېر سي؟ ځکه بهرنیان خو له افغانستان سره ډېره خواخوږي لري او نه غواړي چي افغانستان دي د مافیایي ډلو او جنایتکارانو لاس ته ولوېږي، موږ او تاسي ټولو ولیدل چي د بن په کنفرانس کي یې د افغانستان واک داسي اشخاصو ته وسپاره چي هر یو یې د تقوا له مخي ترکوټ بابا کم نه و.

یاره زه چي ورته گورم نو ددې دولت هر غړی هغه د چا خبره د فراه کانی دی، یاني هر یو یې ولي او ترکوټ بابا کم نه دی، د کوټ بابا په نوم خویوازي په کندهار کي یو څو ځایونه یادسوي دي، خود ولسمشر صاحب د ملگرو په نوم ډېر ځایونه نومول سوي دي، لکه شیرپور، وزیر اکبر خان او داسي نور، ان دا چي په بهرنیو هیوادونو کي هم ډېر ځایونه ددوی په نوم یادېږي، لکه په دوبي، امریکا، سینگاپور، فرانسه او داسي نورو هیوادونو کي.

په گېډه کې جگړه

د شپې مې تلو بزیون چالان کړ چې یوه خبریال له ولسمشره وپوښتل: د افغانستان د اساسي قانون له تصویب څخه یو کال تېر سو خو ملي سرود لاندې جوړ سو، که د اساسي قانون د هرې مادې عملي کول یو کال وخت ونیسي نو اساسي قانون خو (۱۲۲) مادې لري، آیا ټول اساسي قانون به (۱۲۲) کاله وروسته عملي کېږي؟ ولسمشر ځواب ورکړ: ای وروړه! د قانون عملي کول اسانه کار نه دی، په تېره بیا د پښتو ملي سرود جوړول خو بیخي سخت کار دی، هغه د پېښوریانو خبره (تایم به لگي او خرچه به پې راځي)، د یوې ورځې کار خو نه دی، په دې وطن کې له دېرشو کالو راهیسي جگړه روانه ده.

سبا سهار یوې دولتي ادارې ته ورغلم، د شعبې مامور راته وویل چې یوه هفته وروسته راسه ما ویل د خدای لپاره زه له ډېر لري ځایه راغلی یم، ولي څه خبره ده؟ مامور صاحب یوه شبیه ټوخي شین کړی و، کله چې یې ټوخی لږ ودرېده نو خپله شوې ډلې قره قلې خولې یې د څټ خواته وښویوله او ویې ویل: مشکل دادی چې زما عینکي په کور کې پاته سوي دي. حیران سوم چې څه وکړم؟ مامور صاحب تر لږ ځنډ وروسته وویل: بیا هم یوه لاره سته، هغه دا چې ماته یوه جوړه عینکي رانیسه بس کار به دي وسي.

— ښه سمه ده درته رابه یې نیسم، د سترگو نومره مو څو ده؟

— ته ځان مه په تکلیف کو، ماته یې پیسې راکړه زه یې خپله رانیسم

— څو افغانۍ کېږي؟

— زه افغانۍ کېږي، بیه یې ځکه لږ لږه ده چې یو څو دا د نظر عینکي دي او بل نو د خلکو ډېر کارونه ور پوري تړلي دي، مثلاً اول دا ستا کار دی، که عینکي نه وي نو نه کېږي.

زه هم ناچاره سوم زه افغانۍ مې ورکړې، مامور صاحب ولاړ. پنځه دقیقې لاندې وې تېري سوي چې عینکي یې ایښي او شعبې ته راننوت. په رېږدېدلو لاسونو یې پر درخواست لاسلیک وکړ او ماته یې وویل چې ها دادی واخله، گوره بیا ونه وایې چې ناځوانه یې، دادی کار مې در وکړ. بیا یې وویل: هی هی، زمانو یو ځواني وه چې تېره سوه، اصلاً مفلیسۍ زوړ کړم کنه نو زما څو داسي تېز نظرو لکه د شاهین، عینکو ته مې هیڅ ضرورت نه درلود. خو خیر خدای مهربانه دی که هره ورځ مې دنن په شان تېره سي نو ان شاء الله چې سترگې به مې بیرته نظر پیدا کړي، څو دا دیوې ورځې کار نه دی، ځکه چې په دې وطن کې له دېرشو کالو راهیسي جگړه روانه ده.

کله چې کور ته راغلم نو د کوچنیانو مور راته وویل چې سړیه یوه میاشت کېږي چې ښوونځي پیل سوي دي، خو دا زموږ هلک وایي چې زموږ درسونه نه دي شروع سوي، ته یې معلومات وکړه چې دا خبره رښتیا ده که دی هسي ځان له ښوونځي څخه خلاصوي. ما هم زوی ترلاس ونيو او ښوونځي ته یې ورغلم. سرمعلم ته مې وویل چې ایا دا زما د زوی خبره رښتیا ده؟

- هو! مکتب شروع سوی دی خو زموږ معلمین لا تر اوسه نه دي راغلي.

- نو ولي څه خبره ده؟

- ته خو خبر یې چې د معلمینو معاش ډېر لږ دی، بیا ما دوی ته وویل چې زما خو بله مرسته په وس نه ده پوره، یوازې دومره درسونه کولای سم چې د حاضری حساب به نه درسره کوم، تاسې کولای سئ چې ځان ته شخصي کارونه پیدا کړئ. بس دوی هم زما خبره ومنله، اوس د میاشتي په پای کې یو ځل راځي حاضري امضاء کوي، خپل معاش اخلي اوځي.

- نو دا زموږ د اولادونو درسونه به څنگه سي؟

- تاسې هم څومره ناشکره خلک یاست، ومونه لیدل چې د طالبانو په وخت کې د مکتبونو څه حال و؟ د نجونو مکتبونه خو گردسره تړلي ول، نن د اهر غنیمت دی چې ستاسې اولادونه له کوڅو راگرځېدلي دي، لږ تر لږه په یوه تعلیمي فضا کې خو سره راټول سوي دي. نن یې صنفونه جوړ سول، سبا به یې له خیره سره کتابونه پیدا سي، بله ورځ به یې معلمین راسي او بله ورځ به یې درسونه شروع سي، یو څو کاله صبر وکړه، ټول کارونه خو په یوه ورځ نه سمېږي، په دې وطن کې له دېرشو کالو راهیسي جگړه روانه ده.

کله چې کور ته راغلم نو غاښ مې سوکه سوکه درد شروع کړ، ما هم ځنډ ونه کړ او د غاښونو ډاکټر ته ولاړم، هغه چې مې غاښ وکوت نو په لوړ اواز یې وویل: او هو دا خودي ټول غاښونه چینجو خوړلي دي، باید ډک سي. که رښتیا ووايم نو ډېر واخلو سوم چې په ځوانه ځوانۍ کې مې څنگه ټول غاښونه چینجو و خوړل او بل نو د هر غاښ ډکېدلو څلور زره افغانۍ غوښتې. په خبرو خبرو کې مې ډاکټر ته وویل چې زما پلار دې خدای وبخښي د شپېتو کالو به و خود عمر تر پایه یې نه پر یوه غاښ درد سو او نه یې هم یو غاښ ووت، دا اوس څه بلا راغله چې د خلکو غاښونه په ځوانۍ کې چینجي خوري؟ ډاکټر په خندا وویل: ولي تاته جگړه تر بلا کمه ښکاري؟ دا ټول د جگړې له لاسه، ځکه چې په دې وطن کې له دېرشو کالو راهیسي جگړه روانه ده.

له ډاکټره چې راتلم نو راپه یاد مې سول چې ما خو خیاط ته یوه جوړه کالي ورکړي دي، ما ویل که یې جوړ کړي ول ځني را وابه یې خلم. خیاط ته چې مې د خپلو کالیو خبره وریاده کړه نو هغه د یوه کمیس او یوه پرتوگ پرځای دوه پرتوگونه راته کښېښول. ما ویل ما خو یو کمیس او پرتوگ غوښتی و؟

- وروره و بڅښه غلطې سوې ده.

- غلطې ولې وسې؟ تا لیدلې وي چې یو څوک دوه پرتوگونه غواړي او بل نو د پرتاگه او کمیس اندازې مو جلا جلا په کتابچه کې یاد اښت کړې.

- وروره اصلاً موږ هم ملامت نه یو، د جگړو له لاسه مو تر اوسه هم فکر پر ځای نه دی، تاته خو معلومه ده چې په دې وطن کې له دېرشو کالو راهیسې جگړه روانه ده.

تر هغه وروسته سترې ستومانې کورته راغلم، کښېناستلی به لانه وم چې کوچنۍ زوی مې په ژړا کورته راغی، سر یې مات او پر مخ یې وینې لارې لارې را روانې وې، ویل فلاني هلک په ډېره وویشتلم سر یې رامات کړ. ښځې مې راته وویل چې سړیه د دغه هلک پلار په ارامه پوه کړه، یوه ورځ یې نه ده، دغه جنګره هلک هره ورځ زموږ له هلک سره جنګ کوي.

له زوی سره د هغه هلک پلار ته ورغلم او ورته ومي ویل چې وروره دا زوی خودي لږ پوه کړه، وگوره دا زما د زوی سر یې ورمات کړی دی. دهلک پلار د دې پر ځای چې کړه غاړه وکړي او عذر وغواړي په بې پروایۍ یې وویل: وروره ما خپل زوی ډېر ښه روزلی دی، زما زوی گرد سره له چا سره جگړه نه کوي، ستا له زوی سره به بل چا جگړه کړې وي، زه نه پوهېږم چې ته څنگه داسې خبره کوې؟ ما ورته وویل چې وروره دا خو ښکاره خبره ده چې ستا زوی جگړه ورسره کړې ده، ټولو کوچنیانو لیدلی دی. سړي سرونو راوه او وپې ویل: زموږ او ستاسې هم یو عجیبه وطن دی، داسې یوه خبره به واورې چې بیخي به یې عقل نه مني، بس نو سړی څه ووايي، دا ټول د جگړې له لاسه، ځکه چې په دې وطن کې له دېرشو کالو راهیسې جگړه روانه ده.

سبا سهار په کوم کار پسې له کوره راووتم، گورم چې زموږ یوه گاونډي د خپل کور چتلي زموږ د کور مخ ته واچول او غلی روان سو، د شاله خوا مې ورپسې نارې کړې چې اې وروره! دا چتلي دي ولې زموږ د کور مخ ته واچول، دا ځای د چتلیو دی؟

- نو چیرې یې واچوم؟ بل ځای نسته

- ولې پخوا دي چیرې اچول؟

- پخوا خو ښاروالي فعاله وه، هره ورځ به یې وړل، اوس هم که ښاروالي بیرته فعاله سوه ستا د کور مخ ته یې نه اچوم، نور څه غواړي؟

- ښاروالي نو څه معلومه ده چې څه مهال به فعاله سي؟

— دنیا په امید خوړل کېږي، ټول کارونه خو په یوه ورځ نه سمېږي، په دې وطن کې له دېرشو کالو راهیسې جگړه روانه ده.

ما بنام زما د یوه انډیوال کره مېلمه وم، تردې وې چې خوړلو وروسته مې په نس کې گوړه هاری شروع سو. پرنس مې لاس تېر کړ او څنگ ته ناست ملګري ته مې وویل چې زما خو پخوا ډېره ښه هاضمه وه، اوس نه پوهېږم چې ولې مې په نس کې گوړه هاری جوړ سو؟ هغه راته وویل چې هګۍ او غوښه په خپلو منځو کې بد سره وږي او تا دواړه یو ځای سره وخوړل، ځکه دې په نس کې گوړه هاری پیدا سو. له ځانه سره مې وویل چې، یاره تردې مهاله خو ټول وطن جګړې پر سر اخیستی و، اوس یې لکه چې زما نس ته هم لاره وموندله، خو خیر زما په نس کې جګړه څه د حیرانۍ خبره نه ده، ځکه چې په دې وطن کې له دېرشو کالو راهیسې جګړه روانه ده.

شاهکار ادبی بهیر

د شاهکار ادبی بهیر او ونیزه غونډه د (۱۳۸۷) لمریز کال د وږي د میاشتې پر اوومه نېټه په شاهکار تالار کې جوړه سوه. د غونډې مېلمه پروفیسر مصطفی اکبري، مشر یې مولانا محمد علي نقشبندي او د دریځ چارې د ښاغلي نجیب کوشان پر غاړه وې. غونډه د قاري سید عبداللہ مزل له خوا د قرآن عظیم الشان د څو آیتونو په تلاوت پیل سوه. لومړی د بریالي هنریار له خوا د تېري غونډې گزارش و لوستل سو او بیا ښاغلي عبدالرافع غیرت خپل غزل کره کتنې ته وړاندې کړ چې مطلع یې په دې ډول ول:

هر گناه چي په توبه په استغفار ځي
له هغه گناه به څه په زړه کي ډار ځي

استاد گل حبیب فدایي وویل چې موږ باید بهیر ته یو داسې اثر وړاندې کړو چې پر هغه علمي بحث وسي او ځوان شاعران یو څه ځنې زده کړي. زما نظر د ادبی چې کله یو څوک بهیر ته یو اثر راوړي نو باید اول یې دلته یو څو تنه مشران تائید کړي چې ایا دا اثر په دې ارزې چې سړی دې وخت پر ضایع کړي؟ ما چې په اصطلاح دا غزل واورېد نو دا هسې یو ساده شی دی، نه یې فورم معلوم دی او نه هنریت پکښې دی، هغه د چا خبره املا غلط، انشاء غلط، کلش سر تا پا غلط. خو کمال الدین نعیمی یې خبره رد کړه او ویې ویل چې فورم یې ښکاره خبره ده چې نظم دی. ډاکټر جبار کړ او وویل چې هره گناه په استغفار نه ځي، مثلاً یو سړی به قتل وکړي نو ایا په توبه د دې گناه له عذاب څخه خلاصېدای سي؟ خو جمال سلطاني یې خبره پرې کړه او ویې ویل چې په توبه سړی له هري گناه پاکېدای سي. ملا دوران وویل چې له لومړي بیت څخه د سیکولریزم بوی راوړېږي.

د غزل دوهم بیت په دې ډول و:

ساقی راشه سره شراب را کړه سړې شونډې
تر چشمانو دي ځارېم چي بهار ځي

معلم اکبر زړه ورو ویل چې د دې بیت لومړۍ مصرع باید داسې جوړه سي: ساقی راشه سره شراب دشونډو را کړه. حاجي اسماعیل وویل چې ساقی، شراب او شونډې ډېر کلیشه یي او سولېدلي کلمات دي، باید نور په شعر کې رانه وړل سي، خو ملا دوران یې خبره ونيوله او ویې ویل چې دا ټول د جنت نعمتونه دي چې خدای موږ ته په دې

دنيا کي راکړي دي. د جنت نعمتونه خو ښکاره خبره ده چي هيڅکله نه کليشه يي کېږي او نه سړی په مېړې، که رښتيا ووايم نو زما خو همدا اوس لاخلې اوبه ورته وکړې.

ډاکټر سليم همدرد د دې بيت د دوهمي مصرع په باب وويل چي که د چشمانو پر ځای سترگي او د بهار پر ځای ځواني راسي نو ښه به وي، ځکه چي شراب او شونډي د کال په هر فصل کي ښه خوند کوي او که د بهار پر ځای عمر راسي مانا به يې داوي چي ساقی ژر سره شراب او سړي شونډي راوړه چي عمر مي تېرېږي.

د غزل دريم بيت په دې ډول و:

د خپل زړه خبري واړه ويرانــي کــا
يار هغه چي همېشه په زړه د يار ځي

استاد لعل محمد وويل چي د دې بيت لومړۍ او دوهمه مصرع تر خپل منځ هيڅ تړاو نه سره لري. استاد کمال الدين نعيمی بيا د څلورم بيت په باب وويل چي د دې بيت منطق ضعيفه دي، ځکه کېدای سي چي د يار خبري هم د ويرانۍ سبب سي، زه خو خپله د يار له لاسه تبا تبا يم، کله راته وايي چي کړيد پټ کاره راواستوه او کله بيا وايي چي زه له وروره ډارېږم اوس دي نه سم ليدای، په اخرت کي به له خيره سره گورو. که د شاعر هدف داوي چي نجلی دي همېشه د يار په خوله وکړي بيا دا خبره سمه ده خو ډاکټر سليم همدرد بيا د کمال الدين نعيمی خبره رد کړه او ويې ويل چي د شعر پيغام بايد د هلکانو او نجونو دواړو لپاره وي، موږ بايد د جنور موضوع هم له پامه ونه غورځوو.

د غزل څلورم بيت په دې ډول و:

جهان ځای د خوښۍ نه دی دنــا ورين دی
چي توتــالــه گلــستــانه په چغار ځي

معلم اکبر وويل چي دا خبره سمه نه ده چي دنيا د خوښۍ ځای نه دی، دا زموږ انډيوال څلور ودونه کړي دي، دوه کورونه او سراچه موټر هم لري. تردې لاله خوښي وي؟ حاجي اسمعيل وويل چي شاعر څه خبر دی چي توتال گلستانه په چغار ځي، ښايي توتا خوشاله وي. معلم اکبر وويل چي توتايي بايد توتي ليکلی وای. ملا دوران وويل چي دا بيت د شاعر خپل تخليق او فکر نه دی، بلکي دا حديث يې ترجمه او په نظم اړولی چي وايي: دا دنيا د مسلمان لپاره دوزخ او د کافر لپاره جنت دی.

د غزل پنځم بیت په دې ډول و:

په وار وار چي په دنيا باندي راغلي
عاقبت به ځني واره په وار وار ځي

ملا دوران وويل چي دا بيت هم د دې ايت شريف ترجمه ده چي وايي: هر ژوندی شی به د مرگ خوند وڅکي. ډاکټر سليم همدرد وويل چي ټول خلک دنيا ته په وار وار نه دي راغلي، ځيني ماشومان غبرگوليان او ان کله نا کله خو يوه مور اووه ماشومان هم په يوه وار زېږوي. استاد لعل محمد وويل چي دلته معلومه نه ده چي د شاعر څوک مطلب دی، دنيا ته خو حيوانات او نور ژوندي موجودات هم راځي. که هدف يې پېريان او حيوانات وي نو دا خو چندان د خواشينۍ خبره نه ده.

د غزل شپږم بيت په دې ډول و:

که لکه درده مې خبر نه دي وگرځي
چي مې سرې وينې ترس ترگو په رخسار ځي

حاجي اسماعيل وويل چي د دې بيت لومړۍ مصرع بايد داسي وويل سي: ولي خلک زما له حاله نه خبرېږي. استاد عطاء وويل چي پنځم او شپږم بيتونه سرې ناهيلي کوي، شاعر بايد ژوند ته هيله من وي او که ووايو چي هنر د ژوند لپاره دی نو بايد په شعر کي د خلکو لپاره د اميد او هيلي پيغام نغښتی وي. ما چي دا بيتونه واورېدل نو د انا مرگ مې راپه ياد سو. بريالي هنريار وويل چي د انا مرگ دومره ناهيلي نه ده، ځکه په پښتو ژبه کي يو متل دی چي وايي: په غمو کي د انا غم اسانه دی.

د غزل اووم بيت په دې ډول و:

د هغه طبيب نوم څه اخلي په ژبه
چي بيمار ور لره راشي او بيمار ځي

ډاکټر سليم همدرد وويل چي په دې بيت کي د ډاکټرانو غيبت سوی دی، کېدای سي چي يو ناروغ د يو ډاکټر په دوا جوړ نه سي او کېدای سي بل ناروغ بيا د همدغه ډاکټر په دوا جوړ سي. ملا دوران يې هم خبره تائيد کړه او ويې ويل چي جوړه په خداي پوري اړه لري، هيڅ يو ډاکټر د يو ناروغ د علاج تضمين نه سي کولای.

د غزل اتم بیت په دې ډول و:

کـــه مـــي پېژنـــي هغه لېـــونی زه یـــم
چـــي نـــادان رالـــره راشـــي او هوښـــیار ځـــي

ډاکټر سلیم همدرد وویل چې په اوسني عصر کې طبیب او ډاکټر سره جلا دی، که د شاعر هدف یوناني طبیب وي نو هغه خو نه سم علاج کولای سي او نه اوس چندان خلک ورځي او که هدف یې ډاکټر وي نو باید ډاکټر وویل سي. بله خبره دا ده چې که یو ډاکټر خپله لېونی وي، نو د بل لېوني علاج به څنگه وکړي؟

حاجي اسماعیل بیا وویل چې د لېوني کلمه دې په لېوه واړول سي، یانې داسې دي وویل سي: که مي پېژني هغه لېوه زه يم، د ډاکټر همدرد صاحب مخ ته دې لاس وي، ځيني ډاکټران هم تر لېوانو کم نه دي، کله چې له یو ناروغ څخه ډېر فیس واخلي نو د ناروغ سد پخپله سر ته راسي. ډاکټر جبار کړ او وویل چې که په دې بیت کې د لېوني کلمه په لېوه واړوي نو وزن یې خرابېږي. کمال الدین نعیمی بیا وویل چې په دې بیت کې ډېرې باتې راغلي دي، یانې زه یو داسې ډاکټر يم چې که څه هم خپله لېونی يم خو لېوني پر سد کولای سم، دا که روغ ډاکټر وای نو څومره د نامي زوی به وای.

د غزل نهم بیت په دې ډول و:

د روغجن بـــه همبشـــه وي پـــه خـــزان کـــي
د رښتینو پـــه مـــنځ هـــر کله بهار ځـــي

بريالي هنريار د نهم بیت په باب وویل چې دا بیت له واقعیت څخه لیري دی، نن د دنیا ټول کار و بار پر درواغو ولاړ دی، درواغجن خلک ډېر شتمن دي او موږ چې رښتیا وایو سپېرې شونډې گرځو او هر هغه څوک چې رښتیا وایي نو د خولې سړي سوري دی، همدا اوس په دې غزل کې دومره غلطۍ سته چې که زه رښتیا ووايم، یانې هغه ټولي غلطۍ په گوته کړم نو غیرت صاحب به راڅخه خفه سي او په ژوند کې به یوه خبره هم راسره ونه کړي. اول خو یې د دې غزل ځمکه زما څخه غلا کړې ده، هغه زما یو غزل دی چې وایي: هه هه هه... ته ودرېږه اوس راڅخه هېر سو، خو په هر صورت ځمکه یې دغسي ده. بل دا چې ټولي قافيې یې غلطې دي، د فکر او پیغام په لحاظ هم یو کمزوری غزل و، نور نو یوه لمن گرامري غلطۍ یې درلودې، اوس ناوخته دی که زه دا ټولي خبرې دلته کوم نو مشاعرې ته وخت نه پاته کېږي، زه به دغه یادابستونه غیرت صاحب ته ورکړم چې په درد یې وځوري.

شېر جان کاکا بیا وویل چې غیرت صاحب یو ځوان استعداد دی، خیر که نن یې کمزوری غزل ولیکه سبا به ښه او په ټول پوره غزل ولیکي. تر هغه وروسته د غونډې مشر مېلمه ته بلنه ورکړل سوه چې د غونډې په باب خپل نظر ووايي. د غونډې مشر وویل، ښایي تاسې هیڅ باور ونه کړئ چې ما تر اوسه د غسې علمي او له شخصي عقدو پاکه کره کتنه نه وه لیدلې، زه ویاړم چې موږ نن په ځوان کهول کې د ښو شاعرانو او لیکوالو تر څنګ ښه نقادان او کره کتونکي هم لرو. ما د ښاغلي غیرت صاحب نثري لیکنې لوستي وې، ډېرې هنري او ښې لیکنې کوي، خو تر اوسه مې یې شعرونه نه وه اورېدلي، زه نه پوهېږم چې د غیرت صاحب ولې په زړه کې ورتېر سوه چې باید شعر هم ولیکي. زما په فکر هماغه نثريې بس و، بیا هم که دی غواړي شعر ولیکي نو لومړی دې ادبي فنون او وروسته دې کلاسیک شعر مطالعه کړي، په تېره بیا خوشال بابا خو باید ډېر په دقت مطالعه کړي، له دې غزل څخه خو یې داسې ښکاري چې د خوشال بابا نوم یې ګرد سره نه دی اورېدلی. زه نه پوهېږم هغه څوک چې خوشال بابا یې نه وي مطالعه کړی څنګه دا جرئت کوي چې شعر ولیکي.

وروسته خپله له ښاغلي غیرت صاحب څخه وغوښتل سوه چې د کره کتونکو په باب خپل نظر څرګند کړي. ښاغلي غیرت صاحب وویل چې زه ټولو هغو دوستانو ته د زړه له کومې کور ودانۍ وایم چې زه یې خپلو غلطیو ته متوجه کړم. یوه غلطې چې همدا اوس زما ورته پام سو، هغه داده چې د خپل غزل پر ځای مې د خوشال بابا غزل کره کتنې ته وړاندې کړی دی.

سپی څنگه تاریخي اثر غلا کړ؟

یوه ورځ مي د خپل محصل زوی لیکچر نوټونه ولیدل، گورم چي کټ مټ هغه زموږ د وختونو لیکچر نوټونه دي. په دې منع کي پنځوس کاله تېر سوي ول خو په دې دومره وخت کي یې لږ توپیر کړی و. زموږ په وخت کي هغه استادان چي دغه لیکچر نوټونه یې ترتیب کړي ول ځینې یې ژوندي ول، که کوم ځای به گونگ و، نو له هماغه استاده به مو پوښتنه وکړه خو اوس هغه ټول استادان خدای دي یې وبخښي وفات سوي ول. بل توپیر یې دا و چي هغه وخت د دې لیکچر نوټونو د کاغذ کیفیت یو څه ښه و، فوټوکاپي به یې هم یو څه روښانه وه، خو اوس یې فوټوکاپي هم داسي وه، لکه تر میلاد د مخه د کوم ډبرلیک عکس چي دي اخیستی وي. کاپي یې لا څه کوي اصل یې هم داسي و، تا چي ویل د غوا پر خرمن لیکل سوی دی.

له دې سره سم د اطلاعاتو او فرهنگ وزارت هغه اعلان را یاد سو چي ویل یې، تاریخي اشار که له هر چا سره وي موږ یې په لوړه بیه ځني رانیسو. نور یې څه کوي له خوشالیه باغ باغ سوم، ما ویل یاره شېر جانه که دا لیکچر نوټونه په لاس درغلل نو بس خولی. دي په غوږو کي سوه.

بس هغه دم روان سوم او ځان مي کابل پوهنتون ته ورساوه. د پوهنتون رئیس ته چي مي د لیکچر نوټونو خبره ور یاده کړه نو اسمان ته یې ټوپ کړه، ویل ته لېونی سوی یې، لیکچر نوټونه څنگه درکړو؟ نه وینې چي موږ یې همدا اوس تدریسوو؟ ما ویل، زه پوهېږم، خوزه به یې کمپیوټري درته ولیکم چي هم اسانه ولوستل سي او هم که یو وخت مو چاپول نو د کمپوز کار به یې سوی وي. د رئیس صاحب وروځي راوځړېدې، یوه شیبه یې زنه په مټ کي ونیول او بیا یې وویل:

ښه سمه ده، یوه فوټو کاپي به یې درکړو

— نه فوټو کاپي یې نه غواړمه، که اصل یې را کړئ ښه به وي.

— اصل یې څه کوي؟ هغه خو موږ تدریسوو.

— ځکه زه چي هر وخت دا لیکچر نوټونه وینم نو د خپلي محصلۍ وختونه رایا دېږي او بل دا چي دا زما د خدای بخښلو استادانو د لاسو نښي هم دي.

— نو که درڅخه ورک سول زموږ خو به کور پر چرگه رابار کړي، بیا د چا په وسه پوره ده چي نوي لیکچر نوټونه ولیکي؟

— صاحب تاسي بېغمه اوسئ، نه راڅخه ورکېږي.

د رئیس په تندي کي ناڅاپه ګونځي پیدا سوې، له څوکۍ څخه را جګ سو او په درد یې وویل: څه ورک سه! ولي یوازي پر تا خپل استادان ګران دي؟ موږ هم غواړو چې د خپلو استادانو د لاس نښانۍ او یادگارونه ولرو؟ زړه مي له ګرومه ډک سو او له پوهنتون څخه ناهیلې کور ته راروان سوم. کور ته لا نه وم رسېدلی چې یوې رېږې (کراچۍ) ته مي پام سو. په رېږې کي یو چرګ چې بېچاره له رنگه تګ تور او ښتی و، په یوه پښه راڅرېده او لاندي د ښوروا یوه لویه کاسه ورته پرته وه. رېږې والا به د کاسې له ښوروا څخه یو ګیلاس ډک کړ او پر چرګ به یې توی کړ. که څه هم چرګ له مودو مودو راهیسي همداسي په یوه پښه راڅرېده، خو کله به چې د پاسه نوې ښوروا پر توی سول نو داسي توبښ (بخار) به یې پورته سو تاچي ویل دا او س تازه یې له دېګ څخه را وایست. رېږې والا چې به هر وار پر چرګ ښوروا توی کړه نو نارې به یې کړې: (د چرګ تازه ښوروا، ګیلاس په پنځه افغانۍ، وڅښئ دا تازه ښوروا! وا وا قسمت خوره به یې خوري).

له خپل مرحوم پلاره مي اورېدلي ول چې کله موږ کوچنيان و او مکتب ته تلو، نو دغه رېږې والا به پر دغه ځای یخني خرڅول. چرګ نو خدای دي مي غاړې نه بندوي چې هغه پخوانی او که به بل چرګ وي. د دې چرګ په لیدو مي زموږد کوڅې یو پوږي لعل گل راپه یاد سو. هغه چې به کله په کوڅه کي یو تازه مردار سوی چرګ پیدا کړ، نو پاک به یې کړ او بیا به یې پر یخني والا خرڅاوه. یو وخت یو چا ورته وویل چې بد بخته په خلکو مردار چرګان خورې؟ ده په خندا ورته وویل: (عجیبه ده، یو چرګ چې د انسان په لاس مړ سي، هغه حلال دی او بل چرګ چې خدای پاک په خپله وژلی وي، هغه مردار دی. زه خو وایم چې تر دې بل حلال چرګ نسته). ما ویل خدای خبر چې دا به څنگه چرګ وي. خو په هر حال دا چرګ اوس د افغانستان په تاریخي اثارو کي ګڼل کېده. ما ویل که نور اثار په لاس نه درځي، ونیسه دا چرګ خورانیولای سي.

رېږې والا ته چې مي د چرګ وویل نو هغه نټه (انکار) وکړ، ویل موږ یوازي د چرګ ښوروا خرڅوو، ولاړ سه بل ځای چرګ رانیسه. لکه زما په مطلب چې پوهېدلی وي، ویل څه وروره چرګ بیخي نه خرڅوم. ما اورېدلي ول چې تاریخي اثار زرګونه ډالره بیه لري، بس څو زړونه مي یو کړل او له رېږې والا څخه مي چرګ د غوايي په بیه رانیو، په یوه پلاستيکي کڅوړه کي مي واچاوه او د اطلاعاتو او فرهنگ وزارت خواته روان سوم. پر لاري ډېر تېری سوم، یوه دکان ته ودرېدم، کڅوړه مي څنگ ته کښېښوده او دکاندار ته مي وویل چې یو بوتل اوبه راکړه. په دې وخت کي ګورم چې یو کوڅه ډب سپی راغی او چرګ یې له کڅوړي سره یوړ. په سپي پسي چې مي هرڅومره منډي وکړې په لاس رانه غۍ.

تشانابونه او د بنوروا بویونه

زموږ شعبه د تشناب څنگ ته وه، هر همکار چې به تشناب ته ورتېرېده، نو یو وار به یې موږ ته د سترگو تر کونجو وکتل، کله چې به موږ ته پام نه و، نو غلی به ننوت او که به موږ ته پام سو، نو سلام به یې راواچاوه. کله چې به د تشناب دروازه بنده وه، نو شعبي ته به راغی او زموږ سره به یې ځان په خبرو بوخت کړ. کله چې به یې د تشناب دروازه پرې واوړېد، نو سمدلاسه به ولاړ سو او موږ ته به یې وویل: ښه نور مو وخت نه نیسم، بس یوازې ستاسې احترام ته راغلم.

لومړی موږ ته د دغو همکارانو خبرې سترې کونکې وې او هسې به مو سر ورسره بنور اوڅو ځینو همکارانو به داسې په زړه پورې کیسې کولې چې سوکه سوکه موږ هم ورسره عادت سولو، تر دې وروسته به موږ خپله د تشناب خواته سترگې نیولې وې چې که کوم څوک وینو چې بانډار ورسره وکړو. کله چې به مو سهار له کوم همکار سره سترې مسې نه وه کړې نو پر همدغه وخت به مو راوینو او په غېږ کې به مو داسې کلک ونيو، لکه په کلونو کلونو چې مو نه وي سره لیدلې.

کله چې به یوه همکار نوي کالې اغوستې ول، نو موږ ته به یوه نوې موضوع وه، هغه بېچاره که به څه هم پښې سره مښلې او پرنس به یې لاس تېراوه خو ناچاره و چې موږ ته د خپلو نویو کالیو په باب پوره معلومات راکړي. د ورځې مو اته ساعته کار کاوه چې څلور ساعته به یې د تشناب له لارویانو سره په سترې مسې کې تېرېدل. تشناب یوه کړکۍ هم درلوده چې یوه کورته ور خلاصه وه.

یوه ورځ د نوموړي کور خاوند راغی ویل، ستاسې د تشناب بد بویۍ موږ ډېر تنگ کړي یو. د شعبي چپراسي رمضان اکا می راوغوښت او ورته ومي ویل چې دا تشناب ولي داسې بد بوی کوي، نه یې مینځې که څنگه؟ هغه وویل چې قسم په خدای هر سهار یې مینځم، خو خیر تر دې وروسته به یې په ورځ کې دوه ځله مینځم. تر دې وروسته رښتیا هم د تشناب بد بوی یو مخ ورکه سوه.

یوه ورځ می د بنوروا بوی تر سرې مو سو، ښه چې څیر سوم نو بوی له تشناب څخه راته، کله چې ورغلم نو گورم چې په تشناب کې غوړ لوښي پراته دي. رمضان اکا ته می وویل چې دا غوړ لوښي دلته د څه لپاره پراته دي؟ هغه وویل چې په اشپزخانه کې اوبه نه وې، ما ویل غوړ لوښي به دلته پر مینځم، ښایي د غوړو لوښو بوی به وي.

بله ورځ زموږ یوه همکار راته وویل چې له تشناب څخه د اچارو بوی راځي، کله چې ورغلم نو د اچارو یو مرتبان می پیدا کړ چې سر یې خلاص و. ما ویل له یو چا څخه به پاته سوی وي. بله ورځ غرمه چې تشناب ته ورغلم نو د پېرکیو بوی می تر سرې مو سو، رمضان اکا ته می وویل چې دا څه کیسه ده؟ هغه وویل چې د گاونډیانو کره پېرکي پخېږي او

تر کرکي. بې بوی زموږ تشناب ته راځي.

تر دې وروسته به هره ورځ له تشناب څخه د ډول ډول خوړو او مېوو بوی راته، چي ورسره د تشناب د مراجعینو شمېر هم ډېرېده. اوس نو تشناب داسي یو ځای و چي کله به ورغلي او دا بویونه به درباندي ولگېدل نو داسي فکر دي نه کاوه چي دادي تشناب وي، تاچي ویل د کابل د (بنارنو) د کبابیانو په کوڅه کي یم، دسري هیڅ زړه نه غوښت چي بیرته دي ځني راووزي. یوازي دغه یو تشناب نه و چي د بنورو او بویونه ځني پورته کېدل، بلکي د دفتر د ټولو تشنابونو دغه حال و.

یوه ورځ مي د تشناب له دننه څخه د څو نفرو خبري واورېدلې، حیران سوم چي دا څه خبره ده؟ تر دې مخکي مي بنځي لیدلي وې چي په ډله ییز ډول تشناب ته ورځي او ان داچي هلته کیسې هم کوي خو په ډله ییز ډول د نارینه وو ورتگ راته نوې خبره ول. تشناب ته نژدې یو ځای ورته پټ سوم چي دا ښاغلي مراجعین وپېژنم. کله چي د تشناب دروازه خلاصه سوه نو گورم چي څلور نفره شپږبرېتي ځوانان راووتل، په خندا مي ورته وویل چي یارانو خیریت و؟ دوی ویل نن تشناب ته اوبه نه راتلې موږ ویل و به یې گورو چي څه علت لري؟ زه چي تشناب ته ورغلم نو گورم چي د تشناب پایپونه بیخي جوړ دي.

وايي چي د مسکین بخت یو گړی وي، زموږ دغه ښې ورځي هم اوږدې نه سوې، یوه میاشت وروسته بیا تشناب هغسي بد بوی کاوه، رمضان اکا مي راوغوښت، ورته ومي ویل چي دا تشناب بیا ولي داسي بد بوی کوي، لکه چي سم یې نه مینځي که څنگه؟

— نه قسم په خدای چي د ورځي یې دوه واره مینځم.

— نو دا یوه میاشت خو دي هم هره ورځ دوه ځله پرېمنځه، هغه مهال یې ولي داسي بد بوی نه کاوه؟

— صاحب هغه وخت خو دورځي څو واره پرېمنځل کېده. دوه ځله به ما پرېمنځه او شپږ اووه ځله به نورو همکارانو پرېمنځه.

— نو دا همکاران چي پرتا دومره زړه سوی لري اوس یې ولي نه مینځي؟

— صاحب هغه څو ټول د روژې برکت و، اوس خو روژه تېره سوه، هغوی اوس په تشناب کي ډوډۍ نه خوري، بلکي د ډوډۍ خونې ته ځي.

نازوکړی شاعر

په یوه راډیو کې د ادبي خپروني پروډیوسروم یوه ورځ زموږ ایدې پټر راغی او یوه نوې چاپ شوې شعري مجموعه یې راکړه، ویل د دې کتاب په باب په خپرونه کې یو گړدی مېز جوړ کړه، ځوان شاعر دی ښه دی تشویق به سي.

ما چې د کتاب پر پښتۍ د شاعر ژوندلیک ولوست نو عمر یې (۲۰) کاله و، دا چې په اصطلاح ځوان شاعر د ایدې پټر شخصي انډیوال و، نو زه هم مجبوره وم چې هغه په خپرونه کې د ځوان شاعر په نوم معرفي کړم. تر خپروني وروسته څو نفرو تلیفونونه راته وکړل، ویل دا خوزوړ سپری دی او تاسي د ځوان شاعر په نوم معرفي کړ، ما ورته وویل چې یو خو یې شعرونه د ځوانۍ د زمانې دي او بل نو داسي باغي او مسته شاعري یې کړې ده چې ځوانان یې په خپلۍ پسې هم نه سي رسېدای.

د بلې اوونۍ د خپروني لپاره زموږ ایدې پټر یوه بله شعري مجموعه راوړل، ویل دا کتاب په خپرونه کې معرفي کړه، ځوان شاعر دی دايې لومړۍ شعري مجموعه ده، ښه دی و به هڅول سي. د کتاب پر پښتۍ چې مي د شاعر ژوندلیک ته وکتل نو عمر یې اتلس کاله و. حیران سوم چې (۲۰) کلن شاعر څو مي په ځوان معرفي کړ او س دا شاعر په کوم نوم معرفي کړم؟ تر ډېر چورت وهلو وروسته مي په زړه کې راوگرځېده چې دې شاعر ته نازوکړی شاعر ووايم.

د پوهاند صاحب غاښ څنگه ووت؟

بلي!

— پوهاند صاحب زه فرید خبري کوم، هلئ ژر له کوره راووزئ چي زلزله کېږي

— څه شی زلزله کېږي! چا ويل؟

— ایساف اعلان کړی دی، ژر راووزئ چي وخت ډېر کم دی.

پوهاند صاحب د موبایل له بندولو سره سم خپلي مېرمنې فاطمې ته چي د ده څنگ ته ناسته وه او کالي يې او تو کول وويل: هله فاطمه جاني درمنډه کړه چي زلزله کېږي! له دې سره سم پوهاند صاحب د دې پېښې دغه، د دې يې نوري پور کړې او د کور پر دروازه يې ور منډه کړه، کله چي د الېز ته راووت نو چيغه يې کړه: هلئ زلزله کېږي! له دې سره سم يې په زينو کي منډه کړه خو د دې درې زینې لانه و کښته سوی چي نوک يې وواهه او مخ پر کښته پر مخي ولوبد، چي د مخ يو غاښ يې ووت، خو د زلزلې له ډاره يې د غاښ وتلو ته پام نه سو او ډېر ژر بيرته راپورته سو او په منډه په زينو کي کښته سو. کله چي له بلاک څخه يو شل گامه ليري سو نو په لوړ اواز يې نارې کړې: فاطمه جاني څه سوې؟ هله ژر راووزه! اې خلکو ژر راووزئ چي زلزله کېږي! په دې وخت کي فاطمه هم په منډه راوړه سېده، ورپسې نور گاونډيان هم راکښته سول. په لږ وخت کي د بلاک ټول خلک د باندې راووتل، چا پرستنه پر سر را اخیستې، چا يو بکس او چا بيا صندلي را اخیستې وه، د وارخطايۍ کارو، د چا چي هر شی لاس ته ورغلی و بس هغه يې را اخیستې و. هوا ډېره سړه وه او پر ځمکه يوه لوېشت اوږه پرته وه. د تلواري کارو، پوهاند صاحب د فاطمې توره لمن چي تازه يې او تو کړې ول پر سرتينگه تړلې وه.

پنځه دقيقې لانه وې تېرې سوي چي د شاوخوا بلاکونو خلک هم راکښته سول. داسي غالمغال جوړ سو لکه د مينا بچي چي له ځالي را اخلي. يوه بوډۍ ښځه چي سا يې لنډه لنډه کېده، له يوه درانده بکس سره راوړسېده، پر زړه يې لاس نيولی او يوې بلي ښځې ته يې وويل: وی خوري که زلزله وسوه زما خوبه زاره وچوي، دا اوس مي هم د زړه درزا په خپلو غوږو اورم. يوه بله بوډۍ ښځه چي له يخنۍ څخه يې لاسونه لږ زېدل د موبایل نومره ووهله:

بلي!

— ملالۍ لوري هله ژر له کوره راووزه چي زلزله کېږي.

— څه شی زلزله کېږي! چا ويل؟

– نه یمه خبره خو زموږ د بلاکونو ټول خلک راوتلي دي

– موري دا به درواغ وي

– درواغ به څنگه وي، زموږ د بلاکونو ټول خلک راوتلي دي، نور یې څه کوي چې پوهاند صاحب هم راوتلی دی، پوهاند صاحب خو به نه تېروزي

– زلزله څه مهال کېږي؟

– بس نن شپه کېږي، ډېري پوښتني مه کوه ژر راووزه!

یو سړی چې مدیر اسلم خان نومېده او یخنی رېږداوه، پوهاند صاحب ته ورنژدې سو او ویې ویل:

پوهاند صاحب تاسي خو ډېر معلومات لرئ او تل خبرونه هم اورئ، دا چا ویل چې نن شپه زلزله کېږي؟

– ایساف اعلان کړی دی.

– ښه ښه ایساف اعلان کړی دی، نو زموږ دولت خو تر اوسه په دې باب هیڅ هم نه دي ویلي

– زموږ دولت بېچاره د فیل په غوږ کې ویده دی، خو زه د ایساف تر اعلان پنځه دقیقې وروسته د سټي خبر سوم، زه فکر کوم چې دولت به تر اوسه هم نه وي خبر.

– نو ایساف څنگه خبرېږي چې نن شپه زلزله کېږي؟

– ایساف خو پر مختللي ټیکنالوژي لري، بیا نو په ایساف کې هغه هېوادونه هم شامل دي چې هلته ډېري زلزلې کېږي، لکه ترکیه، امریکا او... هغوی په دې باب ډېري ښې تجربې او پرمختللي وسایل لري.

– نو د دغو هیوادونو حکومتونه چې د زلزلې په باب دومره پرمختللي وسایل لري، ولې تر زلزلې دمخه نه خبرېږي چې خلک خبر سي او د تلفاتو مخه ونیول سي؟

– دا حکومتونه تر زلزلې دمخه خبرېږي او اعلانونه هم کوي خو ټول خلک یې نه ورسره مني، لکه زموږ خلک چې وایي په دې نو ایساف څه خبر دی.

یو سړی چې زلمی نومېده او یو کوچنی یې په غېږ کې نیولی او خپله کورنۍ یې پر غوړولې وه، وویل: خدای دي فضل وکړي، دا به څه کوو؟ ته دې خلکو ته وگوره له اکثره سره یې نه پرستنه سته او نه کمپله، یوازي په هاخپلو دریشیو کې راوتلي دي، که په دې سره هوا کې تر سهاره پاته سو نو یخني به مو مړه کړي، موږ خو لاخیر دا

کوچنیان به څه په کوو؟ یو سړی چې خندا ورتله او پرخوله یې لاس نیولی و، زلمی ته ورنژدې سو او په غوږ کې یې ورته وویل: مدیر صاحب بخښنه غواړم، بده خبره هم ده چې درته وایم، دا پطلون دي ماته داسې ښکاري لکه چپه چې دي اغوستی وي.

هیچا زړه نه سواى کولای چې کور ته ولاړ سي، کله چې به چاله ځایه حرکت کاوه نو داسې به په تکلیف و تا چې ویل په خټو کې خېژي. فاطمې پوهاند صاحب ته وویل چې زه به په منډه یو ځل کور ته ولاړه سم، پیسې او خپل زړه راواخلم. پوهاند صاحب یې غوږ ته خوله ورنژدې کړه او په ناز یې ورته وویل: گرانې ماته ستا ژوند زموږ تر ټولې شتمنۍ مهم دی، ماته نه گوري چې خپل د ډوکټورا بری لیک، مډالونه، کتابونه او لیکچرونو پونه مې ټوله پرېښوول او یوازې مې خپل سر را وایست، خو ته په پیسو پسې ځان په لوی لاس د بلا په خوله کې ورکوي؟ موږ خو لږ پیسې نه لرو چې ته داسې وارخطایې، خو فاطمې پر خپله خبره ټینگار کاوه، ویل خیر دی ژر بیرته راځم. فاطمه چې کور ته روانه سوه نو پوهاند صاحب هم د شاله خوا په نیولو گامونو ورپسې روان سو خو بنه یې داسې الوتې وه تا چې ویل ځانمرگی برید کوي. کله چې به یې څلور پنځه گامه واخیستل نو و به ودرېد، فاطمې ته به یې مخ راواړاوه، ویل گرانې ته ودرېږه لکه چې زلزله شروع سوه. کله چې کور ته ورسېدل نو لومړی سالون ته ورننوتل، گوري تلویزیون لا هماغسې چالان دی. دوی چې تلویزیون ته وکتل نو په دې وخت کې د تلویزیون له لاري دا اعلان خپور سو: هغه کابل ښاریان چې د زلزلې له ډاره یې خپل کورونه پرې ایښي، بیرته دي خپلو کورونو ته راستانه سي، ځکه دغه اواز په بشپړ ډول ناسمه او دیوې ډلې حرفوي غلو دسیسه ده. د دې دسیسې په نتیجه کې غلو خو کورونه لوټ کړي، خو له نېکه مرغه چې پولیس په دغه دسیسه خبر او د دې ډلې دوه تنه غله یې نیولي دي. دې غلو اقرار کړی چې دا کار یې د دې لپاره کړی چې خلک خپل کورونه پرېږدي او دوی په اسانۍ سره د خلکو کورونه لوټ کړي.

د دې اعلان په اورېدو سره فاطمې په وارخطایۍ د الماری خواته ورمنډه کړه، گوري چې د الماری دروازه خلاصه ده، په الماری کې چې یې وکتل نو یوه لویه چیغه یې ترخوله ووته: هله پوهاند صاحب راسه چې خاوري مې پر سر سوې! غلو ټولې پیسې او زروړي دي.

بیا به بله ورځ درته ووايم

زموږ د دفتر په ټولو بنځینه همکارانو کې مږگان په خپلو وېښتانو ډېره نازېده. دا نوره هم ښکلې وه او هغه د چا خبره سترگه په ډکېده خو د هغې اوږدو او ژيرو وېښتانو ډېر ژر د سړي پام ځان ته وړاوه. دې به نه یوازې دا چې د خپلو همزولو په مخکې خپل وېښتان یوې او بلې خوا ته ځنډل، بلکې کله نا کله به د نارینه وو په مخکې هم په داسې نازو نځرو تېرېده چې غوږېدلي وېښتان به یې تر پورې راوتلي او تر ښکونو به تېرول.

کله چې به د وېښتانو خبره کېده، نو د دې نوم به یې په سر کې یادېده. د دفتر هرې ښځې چې به غوښتل د مږگان وېښتان له نژدې وويني نو هغې به بخیلي کوله او اجازه به یې نه ورکوله چې د هغې وېښتان دي له نژدې وگوري، ان دا چې د خپلو وېښتانو د پالنې او ساتنې په باب به یې هم چاته معلومات نه ورکول. کله چې به له هغې څخه چا د وېښتانو په باره کې پوښتنه وکړه نو دې به کله ویل چې زما مور او ټولې خویندې دغسې ښه وېښتان لري او کله به یې ویل چې بیا به بله ورځ درته ووايم. زموږ د دفتر ټولو ښځو غوښتل چې د مږگان وېښتان له نژدې وويني او په دې راز پوه شي چې د هغې وېښتان ولې دومره ښکلې او اوږدې دي؟

یوه ورځ مږگان دفتر ته ناوخته راغله. سړي په پورې کلک تړلی او ښه یې هم الوتې وه. له دې سره سم زموږ د دفتر ښځې پر راټولي سوې، ویل خدای دي یې خیر کړي څه پېښه ده؟ مږگان ویل هیڅ هم نه ده پېښه، یوازې مې سر لږ درد کوي. په دې وخت کې زموږ د سهارنۍ غونډې وخت راغی او موږ ټول د غونډې تالار ته ولاړو. غونډه لانه وه پیل سوې چې زموږ د دفتر چیراسي گل خان لالا یو مصنوعي چوټي راوړ، ویل دا دچادی؟ ما چې نن سهار د دفتر د الېزونه جارو کول پیدا مې کړ. په دې وخت کې موږ ټولو یو وار د مږگان وېښتانو او بیا د گل خان لالا په لاس کې چوټي ته وکتل.

په زړه کې مې راوگرځېده چې یاره ژوند هم په سړي عجیبه کانې کوي، هغه چوټي چې تر پروڼه پورې یې ډېرو نځونو او هلکانو د نژدې لیدلو ارمان درلود، نن د گل خان لالا په لاس کې دی.

اوس اصلي خبري ته راځم

د دوبي په ټکنده غرمه کي مي درنه غوټه په شا او د کور خواته روان وم. کور ته نژدې زموږ يو کليوال، سالو اکا راباندي پېښ سو. زما په ليدو يې رامنډه کړه او په غېږ کي يې ټينگ ونيولم، ويل زوروره دا خو ورځي نه ښکارېږي او زما د زوی په واده کي هم نه وې، خيريت و؟ ما ويل هو خيريت و د يو دريو ورځو لپاره کابل ته تللی وم. ښه خير، مبارک دي وي، د زوی واده دي په خير تېر سو؟ دا پوښتنه به نو څه وه چي ځان مي په لوی لاس په جنجال اخته کړ. سالو اکا له خوشاليه باغ باغ سو او راته ويې ويل چي تابه هم ډېر ودونه ليدلي وي خو زما د زوی عجيبه واده و، يوه عجيبه خبره پکښي پېښه سوه. که خبر سې نو له حيرانتيا به دي خوله وازه پاته سي. ما ويل خدای دي خير کړي، څه خبره پکښي پېښه سوه؟ له دې سره سم سالو اکا د خپل زوی د واده کيسه بيخي له مرکې څخه راته شروع کړه.

کيسه ښه اوږده سوه، ما غوټه پر له پسې له يوې اوږې څخه بلې ته اړوله خو د سالو اکا کيسه نه خلاصېده. اخر مي ورته وويل چي ستا کيسه ډېره په زړه پوري ده، هغه اصلي خبره چي تا ويل ډېره عجيبه وه، هغه راته وکړه، اوس مي غوټه ډېره درنه ده، نوره کيسه به بيا بله ورځ له خبره سره راته وکړې. سالو اکا وخنډل، ويل ته ودرېره زوروره دا دی اوس اصلي خبري ته راځم. ترنيم ساعت پوري يې بيا هم نه هغه خبره راته وکړه او نه د واده کيسه خلاصه سوه.

زما بېچاره دا خواري په پيڅکه وه چي يو مي غوټه ډېره درنه وه او بل نو سترې هم وم، په تېره بيا پېښي مي ډېري وچي سوي وې. سالو اکا ته مي وويل چي زه اوس ډېر سترې يم، هغه عجيبه خبره ژر راته وکړه، ما پښين به له خبره سره نوري خبري کوو. ده ويل ته ودرېره زوروره اوس اصلي خبري ته راځم، تر اوسه خو مي يوازي د مرکې کيسه درته کوله. تر دې وروسته يې بيا خپله کيسه پسې وغځوله. په دې وخت کي مي داسي احساس کړه چي کميس مي د شاله خوا ټول لوند سوی دی، کله چي مي غوټي ته لاس وروړ نو پوه سوم چي په هغه کي ټوله واوره (يخی) ويلي سوی دی.

سالو اکا ته مي وويل چي ډېر سترې يم او ډوډۍ مي هم نه ده خوړلې، زما ستا سره وعده ده چي ما پښين زه خپله ستا کور ته درځم، ټوله کيسه به راته وکړې. سالو اکا په خندا وويل چي زوروره، زه چي ستا غوندي ځوان وم په سترپا او لوږه کي مي گرد سره چورت هم نه واهه، ته ودرېره اوس اصلي خبري ته راځم.

له سره تر نوکانو پوري په خولو کي لوند خيشت سوم، پر سترگو مي تياره راتله، نور نو په ولاړي نه سواي درېدای، اخر مجبوره سوم چي کښېنم. زما له کښېناستو سره سم سالو اکا له جيبه د نسوارو د بلی (قطی) را وايست، ښه غټه کپه نسوار يې خولې ته واچوله او خپلې کيسې ته يې دوام پسې ورکړ. نور په ځان نه پوهېدم چي سالو اکا څه راته وايي، بس يوازي مي ښه، ښه، ورته ويل. سالو اکا يو څو گامه گوښه سو ويل ته لږ صبر وکړه زه به دا نسوار تو

(توف) ڪڙم، ته مه ڇه ڇي اوس اصلي خبري ته رارسپڊلي ٿي. سالو اڪا ڇي منڃ بلي خواته وڃڻ ڇاوه، نو ما وخت غنيمت وڃانه، دوڀ پڻي مي خپلي وڃي، دوڀ مي نوري پور ڪڙي او په يوه منڃه مي ڄان ڪور ته ورساوه.

ما پوهنتون نه دی ویلی

په یوه مجلس کې یو ځوانکی ناست و چې ټولو ډاکټر صاحب ورته ویل، څنگ ته ناست ملګري یې ورته وویل چې ډاکټر صاحب زه دا څو کاله کېږي چې قبضیت لرم. ده هم بې له دې چې لږ تر لږه د ناروغ پر ګېډه لاس راتېر کړي له جېبه یې کتابچه را وایسته او هغه ته یې یو ډول څاڅکي او دوه ډوله شربت ورو لیکل.

تر دې وروسته ناروغ موږ ته مخ را واپاوه، ویل دا ډېر ښه ډاکټر دی، زده کړې یې په امریکا کې کړي دي. له دې سره سم لکه موټر چې ټکرسي چا پر نس، چا پر سر، چا پر تشي او چا پر ملا لاسونه ونيول، هریوه ویل چې ډاکټر صاحب زه هم چندان جوړ نه یم. ډاکټر صاحب هم چاته (نې) نه ویل، ټولو ته یې ښه په ورین تندي نسخې ورو لیکلې چې ماته یې هم د اعصابو د ارامېدو لپاره دوه ډوله شربت را و لیکل. په مجلس کې یو سړی چې خلکو انجنیر صاحب ورته ویل، له ډاکټر څخه وپوښتل چې وبخښئ تاسي د امریکا کوم پوهنتون ویلی دی؟ ډاکټر ورته وویل چې ما اصلاً پوهنتون نه دی ویل، بلکې په پېښور کې مي د لومړنيو مرستو درې میاشتنی کورس ویلی دی. دا چې په کورس کې مو استادان امریکایان ول نو زه وایم چې په امریکا کې مي درس ویلی دی.

سهار مي د نوموړي ډاکټر شربت وڅښل چې سمدلاسه مي سر ورسره دروند سو، ايله دومره مي وکړه چې ځان مي د خوب بستر ته ورساوه. ما چې ویل یوه سترګه به مي لا نه وي خوږه کړې خو مور مي راغله ویل زویه کنښنه د غرمې د ډوډۍ وخت دی. غوښتل مي سترګې خلاصې کړم خو نه کېده، غوښتل مي را ولاړ سم خو چې هر څه مي وکړه نه سواي پورته کېدای، یو عجیبه حالت و، روغ جوړ وم، یوه ځای مي هم درد نه کاوه، د خلکو خبري مي اورېدې، ما هم خبري سمې کولای سواي خو له ځایه نه سواي پورته کېدای. مور ته مي وویل چې زما ډوډۍ خواته نه کېږي. ما ښام مي بیا مور راغله ویل زویه کنښنه ما ښام دی، ما ورته وویل چې ما ښام مي له انډیوالانو سره ترنا وخته بانډار کړی دی، بې خوبه سوی یم، پرې مي ږده چې خوب وکړم. سهار مي بیا مور راغله ویل کنښنه، خو زه بیا هم نه سواي پورته کېدای. مور مي ویل ناروغه یې او که چا کوم نشه یې شی درکړی دی؟ ما ورته ویل چې نه بیخي جوړ تیار یم، بس یوازي خوب راځي.

غرمه هم د ولاړو نه وم. ما پښین مي ورور رکشه راوستل او زه یې یوه ډاکټر ته بوتلم. ډاکټر وکتلم او معاینات یې راته و لیکل، د معایناتو په نتیجه کې یې لیکلي ول چې زه ملاریا یم. د ملاریا چې مي واورېدل نو سمدلاسه مي پر

سر نری درد سو.

ډاکټر ته مي د اعصابو د ارامېدو درمل وړېنکاره کړل. هغه چي درمل وکتل نو اسمان ته يې ټوپ وهل، ويل دا دوا کوم احمق درکړې ده؟ ما ويل نه يې پېژنم. ډاکټر د ملاريا درمل را کړل ويل له دې درملو سره خامخا نه کېږي. په لاره کي مي د ملاريا او اعصابو د ارامېدو درمل دواړه ايسته واچول، له هغه مهال راهيسي خو کاله کېږي چي بيا نه يم ناروغه سو.

زه له ژرندي فارغه سوی یم

دا غونډه هغه افغان ډاکټر رابللي وه چې د لوړ فشارنوی علاج یې موندلی و. په غونډه کې د نړیوالو روغتيايي سازمانونو استازيو، د ملگرو ملتونو د نړیوال روغتيايي سازمان استازي، د افغانستان د عامي روغتيا وزير، مدني ټولنو استازو، طبي ډاکټرانو، بهرنیو ډیپلوماټانو او ګڼ شمېر خبريالانو برخه درلوده.

د غونډې وياند وويل: اوس هغه علمي شخصيت ته بلنه ورکړو چې د يوې وژونکې ناروغۍ يو ډېر ساده او موثر علاج يې موندلی دی. دا علمي شخصيت ډاکټر سلطان سوداګر نومېږي، هيله ده چې ستيج ته تشریف راوړي او تاسي يې په وياړ چکچکي وکړئ.

ډاکټر سوداګر چې تر ستيج پورې د غونډې د برخه والو په تودو چکچکو بدرگه سو، داسي وويل: تاسي ته معلومه ده چې ډاکټران له پوهنتون څخه فارغه کېږي خو زه له ژرندي څخه فارغه سوی یم. په دې مانا چې زه دېرش کاله پخوا يو ژرنده ګړی و، خو په کوچنيوالي کې مې په مسجد کې څه ناڅه ليک لوست زده کړی و.

کله چې افغانستان ته روسان راغلل نو ما په پېښور کې د لومړنيو مرستو يو شپږمياشتنی کورس ووايه. څرنگه چې زموږ په کلي کې يو څه ارامي وه او خلک يې نه وه کله سوي نو زه ولاړم هلته مې يو کلينیک جوړ کړ چې پر جنگي ټپيانو سربېره به مې نسايي او ولادي ناروغان هم تداوي کول. ډېر جراحي عمليات مې هم وکړل چې د خدای فضل دی ډېری يې بريالي سول، دا چې د چا به اجل پوره وه هغه نو د خدای پاک کارونه دي.

په دې وخت کې د مجلس حاضرینو شور او زوږ جوړ کړ، يوه وويل: بې شکه! دې ته نو نا بغه وايي، په ژرنده کې هم داسي استعدادونه پيدا کېږي چې د پوهنتون فارغين څه چې استادان يې هم سيالي نه سي ورسره کولای.

ډاکټر سوداګر پسي زياته کړل: کله چې زه کابل ته راغلم نو تر يو لړ څېړنو وروسته راته معلومه سوه چې په نړۍ کې هر کال په زرګونو خلک د وينې د لوړ فشار له امله مري. ځکه نو زه په دې هڅه کې سوم چې ددې خطرناکې ناروغۍ علاج پيدا کړم، تر ډېرو طبي مطالعاتو او څېړنو وروسته بريالی سوم چې د وينې د لوړ فشار يو ډېر ساده او موثر علاج پيدا کړم.

ما لومړی د فشار لوړېدو لاملونه وڅېړل. دلته افغاني او بهرني ډاکټران تشریف لري، دوی زما په خبره ډېر ښه پوهېږي چې د لوړ فشار يو ستر عامل خفګان دی. ډېر ناروغان چې کابل ته راسي نو د نابلدۍ له امله د اودس مات لپاره مناسب ځای نه سي موندلای. زما کلينک په داسي يوه ځای کې دی چې شاوخوا يې ټول د چای جوب ځايونه

دي، ناروغان به بنيایي ډېري اندېښنې ولري خو ما هڅه کړې چې زما ناروغان د اودس ماتې له امله هيڅ اندېښنه و نه لري.

ددې تر څنگ له ناروغ څخه ډېر لوړ فیس اخلم، که بیا يې هم فشار ټيټ نه سو نو ډېره قيمتي دوا ورته ليکم او هغه هم داسې دوا چې زما له شخصي درملتون پرته بل ځای نه پيدا کېږي. ناروغ مجبور دی په ټول ښار کې وگرځي چې ايله هغه درملتون پيدا کړي، له دې کار څخه مي هدف دا دی چې ناروغ پلې وگرځي او ورزش وکړي. که بیا يې هم فشار ټيټ نه سو، نو دا وار ښه ډېر معاینات ورته ليکم او خپل لابراتوار ته يې استوم. لابراتوار مي د يوه رستورانته څنگ ته دی چې هلته شپه او ورځ د واده محفل وي او د موسيقۍ اواز يې تر ډېر ليري ځایه پوري اورېدل کېږي. دا کار ددې لپاره کوم چې د ناروغ خفګان لږ کم سي. د لابراتوار کارکوونکو ته مي ويلي دي چې تر پنځه سوه (سي سي) کمه وينه دي نه ځني اخلي. په دې کار کې مي هدف دا وي چې د ناروغ وينه لږ سي، ځکه چې کمخوني د وينې فشار راټيټوي.

په دې وخت کې يوه خبريال وپوښتل: که له دې سره سره يې د وينې فشار ټيټ نه سي بيا څه کوي؟ ډاکټر سوداګري يې په ځواب کې وويل: بيا يې نو په خپل شخصي روغتون کې بستر کوم. زما د روغتون د کوټې کرایه تر نورو روغتونو درې برابره لوړه ده، بس نو هر څه يې همدا سي درو اخله. که څه هم عملياتو ته اړتيا نه وي خو زه يې يو ځای ورځيږم، کله چې ناروغ رخصتېږي نو زموږ د روغتون کارکوونکي ښه درنه شيريني ځني اخلي، دا شيريني داسې حتمي ده لکه زما فیس. ناروغ ته وایم چې بايد څو واره نور هم راسي او که را نه سي نو تر دې به په ډېرو خطرناکو ناروغيو اخته سي. ناروغ مجبور دی چې په هر پړاو کې هم د غومره ډېري منډي وکړي او هم د غومره ډېري پيسې ولگوي.

يوه بل خبريال وپوښتل: په دې ډول خو ناروغ ته يوازي د پيسو تاوان رسېږي نو د پيسو د تاوان يې د وينې له فشار سره څه؟ ډاکټر سوداګري په خندا وويل: د پيسو تاوان د وينې له فشار سره مستقيمي اړيکي لري. کله چې انسان ډېر مايعات ضايع کړي نو فشار يې ټيټېږي، لکه خواګرځی، نس ناستی او خولې کول. کله چې يو څوک ډېر ناڅاپه د پيسو تاوان وويني نو خولې ورباندې راماتي سي، کله چې يو څوک بېوزله سي نو د موټر کرایه به نه لري، بيا نو مجبوره دی زيات پلې وگرځي او د روزی پيدا کولو لپاره درانه کارونه وکړي چې په دې ډول يې هم د وجود غوړ ويلي کېږي او هم زياته خوله کوي. د انسان د وجود مايعات د وينې په فشار کې مهم رول لري. کله چې د انسان د وجود مايعات کم سول نو فشار يې خامخا ټيټېږي. يو بېوزله سړی نه د علاج وس لري او نه يې په قوي خوړو وس رسېږي، نو هغه دی چې د وجود مقاومت يې سوکه سوکه کمېږي او ناروغ په داسې ناروغيو اخته کېږي چې له امله يې وجود او به ضايع کوي. د انسان د وجود او به معمولاً د نس ناستي، خواګرځي او خولو له لاري ضايع کېږي چې

ددې هدف لاس ته راوړلو لپاره لازمه ده ناروغ په نس ناستي، ملاریا، لویي تبې، بروسلوز او یا بلي داسي ناروغۍ اخته سي چي لوړه تبه لري.

ما د درملني په هر پړاو کي دې ټکي ته پام کړی چي ناروغ باید مایعات ضایع کړي، مثلاً زه یوازي په اوږي کي ناروغان گورم، په ژمي کي په اروپا کي اوسم. زما په کلینک، روغتون، درملتون او لابراتوار کي نه بادپکه او نه هم ایرکنډېشن سته، که تاسي زما ناروغان د درملني په جریان کي ووينئ نو له سره تر نوکانو پوري په خولو کي ډوب وي.

یوه بل خبريال وپوښتل: فکر نه کوئ چي ناروغ د یوې ناروغۍ د درملني پر ځای په یوې بلي ناروغۍ اخته کوئ؟ ډاکټر سوداگرو ویل: دا خبره سمه ده چي ناروغ د یو څه مهال لپاره په یوې بلي ناروغۍ اخته کېږي خو ددې علاج په نتیجه کي له ټولني څخه د ډېرو خطرناکو ناروغيو تغیر ټولېږي. مثلاً زموږ په ټولنه کي داسي یو دود دی چي یو یې گټي او شل یې خټي، د ډوډۍ په پیدا کولو کي د کور مشر د پرول لري، نو که د کور مشر د خوارځواکۍ او بېوزلۍ له امله له کاره ولوېږي بنکاره خبره ده چي هم به دی خپله او هم به یې اولادونه سخت کارونه کوي. ددې ترڅنګ به یې په غوښو، وریجو، خوږو او غوړو خوړو وس نه رسېږي. هغه دی چي په نتیجه کي یې د کور ټول غړي له هغو ناروغيو څخه خوندی کېږي چي شتمن خلک په اخته کېږي، لکه د ویني لوړ فشار، د زړه حمله، شکره او داسي نور. بله خبره دا ده چي زه هیڅکله لاس تر زنه نه یم کښېناستلی، بلکي تل په دې هڅه کي یم چي د نورو ناروغيو، په تېره بیا ټیټ فشار علاج هم کشف کړم، خو زه فکر نه کوم چي دومره اوږد ژوند به ولرم. زما د علاج په نتیجه کي به د ډېرو ناروغانو د ویني فشار ټیټ او اوږد ژوند به ولري خو له بده مرغه زما فشار به لوړ سي. د خلکو د خدمت له امله مي هېڅ پام نسته چي زه خپله ورځ په ورځ چاغېږم. تاسي ته معلومه ده چي نن ورځ له ډېرو پیسو سره خامخا ژور خفگان ملگری دی، نو کله چي خپل چاغوالي او خفگان ته گورم داسي فکر کوم چي د ویني فشار به مي خامخا لوړ سي، خو زه ویاړم چي خپل ژوند مي د ولس لپاره وقف کړی او په دې لار کي مرم.

د لونگ اکا عمر تر شپېتو کالو اوښتی و، خو په ږیره کي یې ايله يو څو سپين وېښتان پيدا سوي ول. له کومي ورځي راهيسي چي هغه کونډ سوی و، نو په ځان به یې لږ ګوتي وهلې، له ږيري څخه به یې سپين تارونه کنسل، ږیره به یې هم لږ کونډۍ کوله او پلاستيکي غاښونه خويي پخوا لا ايښی ول.

خه مهال چي د لونگ اکا مور، شرنگي توپي، د لونگ اکا د سمال راوپ، نو هغه داسي بې واره و خندل چي د پلاستيکي غاښونو پورتنۍ ژامه يي را جلا سوه او نژدې ول چي پر ځمکه را ولوېږي.

تر ڪوڙڊي وروسته به لونگ اڪا د کلي خلكو پر غور واهه چي ڪوڙڊنه (نامزاده) نجلي يي د لور پر خاي خه، چي بېخي يي د لمسي پر خاي ده. بيا به نوده په خان نوره هم ځوته وهله، اوتو ڪړي کالي به يي اغوستل او کله کله به يي عطر هم وهل. کله چي د واده شپي راتږدي سوې نو لونگ اڪا نسوار هم پرېښودل او سگرېټ يي پيل کړل، ويل ورک يي ځکه نسوار پر مردار عمل دی. په اوونۍ دوو کي به ښار ته تلئ او وېښتان به يي په نايي جوړول. برېتونه خو به يي په هرو دوو درو ورځو کي داسي پاک خريل تا چي ويل شکولي يي دي. تر دې وروسته به ځينو ځوانانو په غياب کي لونگ اڪا مست بوډا باله.

د واده په شپه ښځو ویل هلک راولی چي ائینه مصحف په وکړو. د لونگ اکا مور، شرنګي توړی ځان یوې او بلي خواته کاوه، خو د لونگ اکا خواښي په سرو او ښکو ژړل، ویل ولي زما لور تر چا پاته ده، یوازي یې دغه ګناه ده چي پلار نه لري؟ اخر شرنګه توړی هم ناچاره سوه چی لونگ اکا راولی.

يوې نجلۍ نارہ کره، ويل هغه دى زوم يې راوست. نجوني يوې او بلي خواته سره گوښه سولې. لونگ اکا خپلو دوو ځوانانو زامنو تر څنگو نيولې او آئينه مصحف ته يې راوست. په دې وخت کې په ښځو کې کچو (شور) گډ سو. په تېره بيا نجونو ډېر په زوره زوره خندل، يوې ويل، وى دغه زوم دى؟ د لونگ اکا په باب د ښځو خبرو وار په وار زور اخيست. شرننگه تورې له درده ولاړه سوه او نجونو ته يې وويل: ورکي سئ! تاسي زما په زوى ملنډي وهئ، تاسي که ښه ياست دغه سپين ږيرى مېړه پيدا کړئ. د شرننگي تورې په خبرو نجوني بيا هم غلي نه سوي او آئينه مصحف بيل سو.

تر ائینه مصحف وروسته چي لونگ اکا ولاړېده، نو لکه د الوتکي ټایرونه چي نه ايله کېږي پښې یې نه غوړېدې او نه سواي ولاړېدای، اخير د هغه يوه ځوان زوی په غېږ کی واخيست او د ناوي خونۍ ته یې بوت.

د واده په سهار د چايو خوړلو پر مهال چې د لونگ اکا او ناوي خپلوان ناست ول، شرنگي توپۍ يو وار په مسکا د لونگ اکا خواته وکتل او بيا يې د ناوي مور ته وويل: لونگ جان زوی می که څه هم تر ناوي يو څه مشر دی، خو ډېر

خوان پاته سوی دی. دده همزولي چي ووينې گرده سره پر ملا کړوپ دي او ډيري يې لکه وړې داسي سپيني دي، خو ته وده ته وگوره له بدو سترگو دي خوندي وي، ډيره يې تکه توره ده. په دې وخت کي ناوي له مخ خځه شال لږ ليري کړ او ويې ويل: وی موري په توره ډيره يې مه خطاوزه، ماته را معلوم سو، هيڅ نه دي پکښي پاته.

انلاين مينه

اجمل چي سهار په دفتر کي خپل ایمیل پاڼه پرانیسته، نو د لیدا په نوم یو ایمیل ورته راغلی و چي سرلیک یې داسي و: اجل جانۀ ډېر راباندي گران یې. ددې سرلیک په لیدو اجمل په غاړه کي برگ دسمال سم کړ، په چورت کي ولاړ چي دا به نو څوک وي؟ زه خو داسي ښکلي ځواني نه لرم چي کومه نجلۍ دي راباندي مينه سي، والله که مي په ژوند کي يادېږي چي خپلي مور دي له نازه پر مخ مچ کړي هم يم، خو خبر وايي: زړه چي مين سي ښايست نه غواړي. د اجمل خوله له خوشاليه ويره سوه، پر شونډو يې ژبه تېره کړه او ایمیل یې پرانیست. نجلۍ داسي ورته لیکلي ول:

گرانۀ اجمل جانۀ! تاته به ډېره حیرانوونکې وي چي زه څوک يم او ته ولي دومره راباندي گران یې؟ ځکه چي ما تر اوسه تاته د خپلي میني په باب څه نه دي ويلي او نه تر هغو ما پېژندلای سې چي زه خپله ځان در و نه ښیم، خو خبر وروسته به زه هم ځان در و پېژنم، پرون مي په یوه واده کي وليدې، نن چي دفتر ته راغلم نو ته مي له یاده هیڅ نه وتلې، تر ډېرو هڅو وروسته مي ستا ایمیل پته پیدا کړه او دا دی ایمیل مي درواستاوه. نوري خبري به په ټیلیفون کي سره کوو، دا زما د موبایل شمېره ده، پام دي وي چي زه او ته یوازي د شپې له لسو تر دوولسو بجو خبري سره کولای سو، خو گوره تر څو چي ما خپله زنگ نه وي درو هلی ته زنگ مه راوه.

نن ورځ پر اجمل لکه کال دومره اوږده سوه، هره شیبه به یې ساعت ته کتل خو د ساعت ستن لکه گرد سره چي ولاړه وي، اخير تر یوه اوږده انتظار وروسته د شپې لس بجې سوې. د اجمل دوی کور کرایي او ډېر تنگ و، دا چي اجمل مجرد و نو نوره هم ورته گرانۀ وه چي یو گونښه ځای دي له لیدا سره په موبایل کي خبري وکړي، اخير مجبوره سو تشناب ته ولاړ. د اجمل دوی د کور تشناب پخوانی په اصطلاح انالوگ سیستم و، داسي بد بوی یې کاوه چي د چا پلار لس دقیقې ځان نه سواي ورته ټینګولای، اجمل په تشناب کي لس دقیقې وکتل خو د لیدا زنگ را نه غی، په تشناب کي یې زړه تنگ سو او بیرته را ووت، خو په زړه کي یې وروگرځېده چي داسي نه وي د لیدا زنگ راسي، بیا به څنگه خبري ورسره کوم؟ په همدې هیله څو واره تشناب ته ننوت او بیرته به را ووت. په دې وخت کي د اجمل د مور پام سو چي اجمل تشناب ته ځي او راځي، داسي فکري وکړ چي د نس تکلیف ورته پیدا سو دی، سمدلاسه ولاړه سوه چي له بکس څخه سپرکی راوړي، هغې لا سپرکی نه وه راوړې چي اجمل بیا تشناب ته منډه کړه، یو څو دقیقې په تشناب کي ناست و خو بیا هم د لیدا درک معلوم نه سو. په دې وخت کي د اجمل زړه تنگ سو، غوښتل یې له تشنابه راووزي چي په دې وخت کي لیدا میسکال ورکړ.

اجمل ډېر ژر لیدا ته زنگ وروووه، هغې په ټیټ اواز وویل: گرانۀ و بخښه چي ډېر انتظار دي وکړ، ستونزه دا ده چي زما مور او وروڼه پر ما ډېر پام کوي او که را خبر سول چي زه ستا سره خبري کوم نو پوستکی به مي وباسي، اوس زما مور راغله نوري خبري به سبا کوو د خدای پامان گرانۀ.

سبا چي اجمل دفتر ته ولاړ نو د انټرنیټ پاڼه یې لانه وه پرانیستلې چې د لیدال له خوا میسکال ورته راغی، اجمل چي زنگ ورو وواهه نو لیدال وویل: گرانه بخښنه غواړم د موبایل پیسې مې خلاصې سوې، که زحمت نه وي د موبایل یو کریډیټ کارډ راواستوه چې ډېر ضرور مې په کار دی. اجمل هم سمدلاسه دوکان ته منډه کړه او د پنځو سوو افغانیو په ارزښت یې یو کارډ راښو او په مسیج کي یې ورواستاوه.

کریډیټ کارډ به نوڅه و چې د اجمل لپاره د سرمایي موږک سو، داسي ورځ به نه وه چې اجمل به لیدال ته د موبایل یو کریډیټ کارډ نه وراستاوه. د میاشتي په پای کي یې ټول معاش د لیدال په کریډیټ کارډونو کي تللی و. یوه ورځ چې لیدال اجمل ته د کریډیټ کارډ وویل نو هغه په جیب کي گوتي ووهلې خو پیسې نه وې ورسره، اخیر یې د دفتر له موټروان څخه پنځه سوه افغانۍ پور کړې او لیدال ته یې کریډیټ کارډ ورواستاوه. اجمل ډېره هڅه وکړل چې لیدال ته نژدې وويني خو هغې به په یوه او بله پلمه ځان خلاصاوه.

یوه ورځ اجمل لیدال ته وویل چې ستاڅه ډول هلک خوښېږي؟ هغې ورته وویل چې داسي یو هلک چې ډیره او برېښنه یې خړیلي او کاوبای پطلون یې اغوستی وي. سبا چي اجمل کور ته راغی نو مخ یې په خپل برگ دسمال پټ کړی و، بس یوازې یې سترگي ښکارېدې. موری یې وارخطا سوه ویل زویه قربان دي سم په مخ دي څه سوي دي؟ اجمل بیا هم له مخ څخه پټو لیري نه کړ خو پلار یې راوړل سو او په زوره یې مخ ورلځ کړ. گوري چې اجمل ډیره او برېښنه داسي پاک خړیلي دي لکه شکولي چې یې وي. پلار یې یوه ټینگه چپلاڅه (خپېره) ورکړل خو موری یې د اجمل ملگرې سوه، ویل خیر دی هلک دی. سبا چي بیا اجمل کور ته راغی نو شین کاوبای پطلون یې اغوستی او د کمیس د مخ تنۍ یې خلاصې پرې ایښي وې، لاکټ یې په غاړه کړی او چپله یې په غوږ کړې وه، بل نو یوه غټه گوتۍ یې هم په گوته کړې وه، بس نو هغه د چا خبره ځان یې ښه یو غوږپ کړی و.

اجمل به هره ورځ لیدال ته ویل چې کله به له نژدې سره گورو، خو هغې به ډول ډول پلمې ورته کولې. یوه ورځ اجمل لیدال ته شله سو، ویل خامخا به له نژدې سره وینو، هغې ورته وویل چې سمه ده، سبا به ډېر فلاني پر چوک سره پیدا کړو، بیا چي هر ځای تلې سره ولاړ به سو. اجمل یاد سوي چوک ته ولاړ او د برق د یوې زړې پایي څنگ ته ودرېد. پنځلس دقیقې وروسته د لیدال زنگ راغی، ویل گرانه ته چیري یې، زه خو دي نه وینم؟ ته ما وینې کنه؟ ماشنه بوغره کړې او په ښي لاس کي مې یوه پلاستیکی کڅوړه ده، کله چي دي زه ولیدم نو مخامخ راته ودرېده او یوه سترگه راته وواهه، بس زه به پوه سم چي دا زما گران دی.

اجمل هم لکه تازي په یوه منډه ځان بوغره والي نجلۍ ته ورساوه او مخ ته یې ودرېد، یو وار یې هغې ته سرترونوکه ښه وکتل او بیا یې سترگه ورته ووهله. له سترگي سره سم نجلۍ نارې کړې، ویل ای خلکو دي بې شرمه هلک ماته سترگه ووهله. خلک پر راټول سول او اجمل یې دومره وډباوه لکه د فقر ډول.

اجمل لکه جنگبډلی چرگ په وینو سور د کور خوا ته روان سو چي په دې وخت کي بیا د لیدا زنگ راغی، ویل څه سوې؟ اجمل خپله ټوله کیسه ورته وکړه، لیدا وویل چي ویش ویش دا ته وې، زما څخه یو څو گامه ها خوا یو هلک خلکو واهه، ما چي ویل دا به بل هلک وي؟ اوف اوف څومره بد کار وسو، ډېرو بڅښه دا نو ټول زما له لاسه، خیر په مینه کي پر انسان دا تکلیفونه راځي، اوس خومي نو بیخي نه زړه کېږې، هر څنگه چي کېږي باید و دي وینم، هغه د پیرکیو رپړۍ ته راسه، گوره چي بیا بلي ښځي ته ونه درېږي.

د اجمل زړه بیا هم صبر نه سو او یاد سوي چوک ته ورغی، کله چي یې لیدا ته زنگ ورو ووايه نو د لیدا په ټیلیفون کي هم د هغه رپړۍ والا نارې اورېدل کېدې چي دی یې مخ ته ولاړو. اجمل چي شا وخوا وکتل نو خپل یو همصنفي کمال یې ولید چي یو پر ځان یې پتو را پېچلی او د ښځي په اواز کي له ده سره خبري کوي.

بای فریند ټلویزیون

درنو لوستونکو! دا ځل مو د بای فریند ټلویزیون له مشر حاجي ډیمو کرات صاحب سره مرکه کړې چې دادی ستاسي مخي ته یې ردو:

پوښتنه: څه انگېزه وه چې بای فریند ټلویزیون موجود کړ؟

ځواب: یاره ورور کیه پسي را تېر سه خبره خو دا ده چې د ډېرو هلکانو او نجونو زړه کورت کورت کېږي چې واده وکړي، ان دا چې هره شپه واده په خوب کي ويني، خو ولورونه دومره لوړ دي چې ما غوندي هر خاکشا و ماصديق واده نه سي کولای، نجوني خونه دي، صبر کولای سي خو د هلکانو بېخي تروس تېره ده، نو کله چې دغه هلکان له واده کولو څخه ناهيلي سي، بس نو د مکتب نجونو ته په دې هیله په لاره کي ولاړ وي چې ځان ته کومه انډيواله پيدا کړي او که دا نه وي نو خبر دغه یوه شیبه خويي په خوښۍ تېره سي. یاره که رښتیا ووايم نو ځيني نجوني هم له (Boyfriend) خدایه یو هلک غواړي، ځکه هغوی خو هم د هلکانو په شان زړه لري او زړه یې غواړي چې یو انډيوال ولري، خو ستونزه دا ده چې که مور، پلار، ورور او یا بل مشري خبر سي نو پوستکی به یې وباسي، همدا دلیل دی چې نجوني هلکانو ته بدرد وایي او یا هغوی په چپلاخو (خپېرو) او یا خپلکو وهي، اوس نو پسي را تېر سه د دغه ډول هلکانو شمېر ورځ په ورځ ډېرېږي او هره ورځ په زرگونو ځوانان د خپلي میني له امله پر مخ خپېري خوري. دغه ډول د نجونو حقوق هم تر پښو لاندې کېږي، ځکه چې د نجلۍ یو هلک خوښ وي خو د مور او پلار له ډاره څه نه سي ویلای.

بله ډله هغه هلکان او نجوني دي چې بېچاره گان د خپل لوړ ذوق او فیشن قربانيان دي. دوی غواړي چې د پر مختللیو هیوادونو په شان ښه لباس واغوندي او تل په دې چورتونو کي غرق وي چې په نتیجه کي یې د پوهنتون په کانکور کي ناکامه او که کوم یو یې د نقل په زور بریالي هم سي نو تر یوه سمستر وروسته ناکامه او له پوهنتون څخه شړل کېږي، که څه هم په دې ورځو کي راډیو گاني او ټلویزیونونه لکه تور توت دومره ډېر دي، خو د مجردو هلکانو او پېغلو نجونو ژوند ته د هیچا هم پام نه دی، بس نو همدا بای فریند ټلویزیون دی چې د دوی له غمه یې پر ځان شپه او ورځ یوه کړې ده او کار کوي.

پوښتنه: پر ټلویزیون مو ولي دبای فریند نوم کېښود؟

ځواب: گوره ته خو خبريال هم یې او بیا هم سر نه خلاصوي، ستا لکه چې دا د جوغندر دی که جندر دی، دې خبري ته پام نسته؟ باید دې خبري ته موږ ټول پام وکړو، بله خبره دا ده چې وایي (لیدیز فرست) یاني اول حق د ښځو دی، اول باید د نجونو غم و خوړل سي یاني یو انډيوال یا بای فریند ورته پیدا سي، هلکان خو چې هر ډول وي یو ځای د

ځان چاره کوي، باید د نجونو غم و خوړل سي.

پوښتنه: ولي مو د گړل فريند نوم نه غوره کاوه؟

ځواب: ياره انډيواله دا نوم خو زما خپله هم ډېر خوښ دی، خو کله چي په افغانستان کي د اين جوگانو مينجوگانو، ډيموکراسۍ او ښځو د حقوقو بازار تود سوی دی نو يوه خبره ډېره کېږي چي ليډيز فرسټ (ياني اول حق د ښځو دی. ځيني هلکان خولا دا خبره هم کوي چي (ليډيز فرسټ، د ډاگ فالوز، ياني ښځي د مخه او سپي ورپسې) بس زما هم دا خبره خوښه سوه او د تلویزيون لپاره مو د بای فريند نوم غوره کړ.

پوښتنه: تاسي څه ډول خپروني لرئ، که د بېلگي په ډول يوه بې راته ووايست؟

ځواب: زموږ د يوې خپروني نوم دی (اوف اورمي واخيست). دا لړۍ د هغو بېچاره هلکانو او نجونو لپاره ده چي تر اوسه پوري يې زړه باد نه دی وهلی ياني کوم انډيوال او يا انډيواله نه لري يا هغه هلکان او نجوني چي يو هلک يا نجلی يې خوښه وي او غواړي چي واده ورسره وکړي خو مور او پلار يې اجازه نه ورکوي. موږ د دې لړۍ په يوه خپرونه کي له يوې نجلی او بله کي له يوه هلک سره مرکه کوو. د مرکې يوه برخه د هلک د خپل ژوند معلومات وي، مثلاً هلک د څو کالو دی، څومره زده کړي يې کړي، څه کار کوي او اقتصادي حالت يې څنگه دی. د مرکې بله برخه بيا دا وي چي د هلک څنگه نجلی خوښېږي، زده کړي يې څومره وي، سترگي، پزه، شونډي، خوله، وېښتان، ونه او د پوستکي رنگ يې څنگه وي، دغسي د وجود نوري ځانگړتياوي يې درواخلک، البته له نجلی سره مرکه به هم دغه ډول وي. هغه څوک چي دغه ډول هلکان او نجوني يې خوښېږي، هغوی موږ ته زنگ وهي، موږ يې راغواړو او سره انډيوالان کوو يې، که زړه يې غوښتل چي واده سره وکړي واده کوي او که يې واده نه کاوه هغه دی خپله انډيوالي به کوي او په نيمه دنيا کي به چورت نه وهي.

پوښتنه: که د دغو هلکانو او نجونو مور او پلار په دې باب مخالفت کاوه بيا څه کوئ؟

ځواب: د بشري حقونو کميسيون دي ژوندی وي، له هغوی څخه مرسته غواړو.

پوښتنه: نجوني او هلکان خو ډېري ستونزي لري، ايا تاسي به څومره وکولای سئ چي د دوی ستونزي اواړي کړئ؟

ځواب: ستاسي خبره سمه ده، موږ د دوی نور پروگرامونه هم لرو، مثلاً هغه هلکان او نجوني چي د پوهنتون په کانکور کي ناکامه سوي وي، د هغوی لپاره د تلوېزيون له لاري د سندرو ويلو، نڅا کولو او کوميدې سيالۍ او کورسونه لرو، د دې تر څنگ د تلویزيون له لاري د سينگار کولو سيالۍ هم لرو. هغه څوک چي په دغه سيالۍ کي بريالي کېږي د هغوی لپاره کورسونه جوړوو. هغه هلکان او نجوني چي له دغه کورس څخه په لوړه درجه فارغه

کېږي د سینګار په برخه کې یې د زده کړې لپاره بهرنیو ملکونو ته لېږو.

پوښتنه: تر اوسه پوري څومره خپل هدف ته رسېدلي یاست؟

ځواب: کله چې د بن د تړون له مخې په افغانستان کې بدلون راغی، نو ورسره سم د ډېرو نجونو د سر په رنگونو کې بدلون، په لمنو کې لنډون او په پښو کې پتلون راغی. لږ وخت نه و تېر سوی چې د هلکانو او نجونو د فیشن تر منځ ګډون راغی، یانې هلکانو او نجونو ورته جامې اغوستل او سینګار کول پیل کړل. کله چې په ټولنه کې د غسې او بښتون راغی نو د ډېرو هلکانو او نجونو تر منځ د زړونو پیوستون راغی. همدا وجه ده چې ورځ په ورځ هلکان انډیواله او نجونې ځان ته انډیوال پیدا کوي چې البته موبایلونو دغه لاره نوره هم رالنډه کړه، موږ چې کومي شمېرې له ځان سره لرو نو ډېرو نجونو او هلکانو زموږ د خپرونو له برکته انډیوالان پیدا کړي او خوښ خوشاله دي.

بوش بازار

زمونږ رئيس يونس خان چي نن دفتر ته راغی، نو نوی بلوز (کمیس) یې اغوستی و، هر څوک چي به یې ولید، نو خوله به یې وپړه سوه او ورته وبه یې ویل: ته ماته وگوره زه په دې بلوز کي څنگه ښکارم؟ ده به اکثره وخت لیلامي کالي اغوستل، کله چي به چا د لیلامي کالیو د ارزانی خبره وکړه، نو ده به ورته وویل: گوره داسي فکر و نه کړې چي زه سخت متکور یم او پر نویو کالیو مي پیسې نه زړه کېږي، اصلاً خبره د گرانی او ارزانی نه، بلکي د موډ او فېشن ده. تاسي خو پر کالیو ډېر پیسې ورکوئ، خو په موډ پسي یې نه گرځئ. زموږ په وطن کي ستونزه دا ده چي موږ د موډ او فېشن نندارتون نه لرو او خیاطان خو مو له نوي موډه گردسره نه دي خبر، بس هماغه پخوانی بابولالي وایي.

یونس خان خپل نوی بلوز پر خپته راکش کړ او پسي زیاته یې کړه: دا بلوز نوی موډ سوی دی، تاسي یې وگورئ نوی کال پر لیکلی دی، یوازي درې میاشتي کېږي چي دغه موډ راوتلی دی، درې میاشتي به یې لږ وخت دی. یاره زه خو وایم که دا لیلامي بازار ونه وای، نو موږ به په پېړیو پېړیو هم له نوي موډه نه وای خبر سوي. په دې وخت کي یې بیا خپل بلوز ته وکتل او پر خپته یې نرم لاس تېر کړ: دا مي پرون په بوش بازار کي رانیو، بوش دي ژوندی وي، که دی نه وای، نو اوس به یې په افغانستان کي نه بازار وای او نه داسي خوندور لیلامي کالي. پرون د نوي کال ډېر شیان بوش بازار ته راغلي ول، ډول ډول دریشی، کمیسونه، بوتونه او داسي نور شیان. ما هم توکل یاد کړ او د دې میاشتي ټوله معاش مي پر لیلامي کالیو ورکړ، خو په ټولو کي مي دا بلوز ډېر خوښ سو.

په دې وخت کي یې ماته مخ راواړاوه او ویې ویل: یاره پرون مي په بوش بازار کي ډېرې ښې موزې ولیدې، دومره اوږدې وې چي په پښو کړي دي وای، نو پتلون اغوستلو ته هیڅ اړتیا نه وه، یو متل دی وایي: تشه لاسه ته مي دښمن یې! که پیسې راسره پاته سوي وای، نو اوس به په هماغه موزو کي ستاسي مخ ته ولاړ وای. دلته فیشني سړی چندان گوزاره نه سي کولای، زموږ خلک د نوي عصر له موډه او فېشن څخه ډېر لیري دي، خو څه وکړو کاشکي خارج ته مو نصیب سوی وای چي هلته مو تازه تازه موډونه لیدلي وای.

د یونس خان ناره خدای واورېده، څو ورځي وروسته یونس خان او زه د لسو ورځو لپاره په یو رسمي سفر اروپا ته ولاړو. کله چي هلته ورسېدو، نو بکسونه مو په مېلمستون کي پرېښوول او موږ راووتو چي لږ شا و خوا وگرځو. یو څو گامه چي ولاړو، نو د شاهه خوا یو چا راپسي نارې کړې، موږ چي ورته وکتل یوه سړي سپی په غېږ کي نیولی او زموږ خوا ته یې منډي راوهلې. د دې نارې په اورېدو نورو خلکو هم سپیان په غېږ کي نیولي، له کورو راوتل او پر موږ راټول سول. هر یوه به لومړی د خپل سپي پر سر په ډېر ناز لاس راتېر کړ او بیا به یې موږ ته راوپاندي کړ. زموږ لویه ستونزه دا وه چي د دوی په ژبه نه پوهېدو، وروسته مو لکه گونگیان په اشارو خبري پیل کړې، خو بیا مو هم

سر سره خلاص نه سو. خلکو زما سره چندان کار نه درلود، بس یوازي پر یونس خان راټول ول. هرڅومره چې مو له ځانه سره چورت وواهه، بیا هم پوه نه سوو چې خلک څه وایي؟

یونس خان داسي فکر وکړ چې ښایي دا خلک غواړي خپل سپي پر موږ خرڅ کړي، نو د دې لپاره چې ځان له دې جنجاله خلاص کړي، له یوه سړي څخه یې سپی واخیست او هغه ته یې یو سلگون نوټ ونيو. د سپي خاوند له درده تک سور واوښت، سپی یې د یونس خان له لاسه وکښل او یونس خان یې په درد په اوږه وواهه. له دې سره سم خلکو تر خپل منځ څه (گري مگري) سره وویلې او یو په بل پسې خپلو کورونو ته ولاړل.

کله چې میدان خالي سو، نو موږ هم پښې سپکي کړې او د کالیو خرڅولو یوې مغازې ته ولاړو. په سودا اخیستلو مو لا شروع نه وه کړې چې د مغازې منبجر څنگ ته ناسته پیشو په غېږ کې ونيوله او یونس خان ته یې ورمخ ته کړه. پیشو هم ټوپ کړه او د یونس خان پر اوږه باندي کښېناسته. یونس خان ته درد ورغی او پیشو یې له اوږې څخه لیري کړه. له دې سره سم هغه سړي خپله پیشو راپورته کړه، په زړه پوري یې ټینګه ونيوله او بیا یې یونس خان ته په خپله ژبه یو څه وویل، خو دا چې یونس خان د هغه په خبره پوه نه سو، نو سړي ته درد ورغی او یونس خان یې پر مخ یوه داسي کلکه خپره وواهه چې تر مخ یې اورو نه ووتل. په دې وخت کې د مغازې ټول کارکوونکي او رانیوونکي راټول سول، موږ په خپله او دوی په خپله ژبه خبري کولې، موږ هیڅ نه پوهېدو چې دوی زموږ څخه څه غواړي؟ بس بله چاره مو ونه لیده او له مغازې راووتو. په دې وخت کې یونس خان وویل چې زه وږی یم، راځه یوه رستوران ته ولاړ سو او ډوډۍ وخورو.

دواړه یوه رستوران ته ولاړو او د ډوډۍ فرمایش مو ورکړ. نه پوهېږم چې ډوډۍ ډېره خوندوره وه او که موږ ډېر وږي سوي و، یونس خان خو داسي غټي غټي گولې پورته کولې، هغه د چا خبره لکه د غله وار. په دې وخت کې یو سړی له بیزو سره زموږ مېز ته ودرېد، بیزووان لا خوله په خبرو نه وه پوري کړې چې بیزو مېز ته راوخته او د یونس خان مخ ته پروت برگر یې په خوله کې. یونس خان له درده بیزو په څنګل ووهله او د مېز له سره یې شپوه کړه. بیزو (کیڅ کیڅ) جوړ کړ او یونس خان ته یې پر خټ منګولي ورو لگولې. په رستوران کې غالمغال جوړ سو، د رستوران کې کارکوونکي او مېلمان راټول سول، ټولو یونس خان ته د ملامتۍ گوته نیوله، خو څرنگه چې موږ د هغوی په ژبه نه پوهېدو، نو په اصلي ستونزه هم پوه نه سوو. یونس خان چې نور نو د خلکو له سپیانو، پیشیانو او بیزوګیانو څخه تنګ سوی و، یو سوږ اسوبلی وکښل او ما ته یې وویل: یاره زما څخه خو یې د اروپا موډ او فېشن هېر کړ، زه نه پوهېږم چې دا خلک ولي ما نه پرېږدي؟ دا حیوانان په ما پوري څه اړه لري؟ ایا زه د حیواناتو ډاکټر یم؟

په دې وخت کې اټکلي یو افغان را پیدا سو، موږ د افغان په لیدو دومره خوشحاله سوو چې په کالیو کې نه ځایېدو، ان دا چې پر یونس خان هم خپل بلوز تنګ سو. افغان په خدا راغی زموږ تر څنګ کښېناست، تر سترې

مسي وروسته ده هم یونس خان ته لږ په حیرانتیا وکتل او ویې پوښتل: ښه تاسي کیسه وکړئ چې دلته څنگه راغلاست او څه کار کوئ؟

یونس خان چې ډېر بې زړه تنگ سوی و، د هغه خبره ونيوله او ویې ویل: دا کیسه به وروسته درته وکړو، ته اوس دا راته ووايه چې دې خلکو څه ویل؟ یوازي دا کیسه نه ده، موږ نن دوه ځله نور هم په دغسې بلا او ښتي یو. افغان په خدا د یونس خان خوا ته وکتل او ویې ویل: دا خلک هم نه دي ملامت، اصلي ستونزه ستاسي په بلوز کي ده، ځکه چې دا ډول کمیسیونه دلته د حیواناتو د یوه شرکت یونیفارم یا ځانگړي کالي دي، دا شرکت حیوانات هم خرڅوي او هم یې بیمه کوي، مانا دا چې د یوه حیوان تر څرخ وروسته هم د نوموړي حیوان غم او درد په دوی پوري اړه لري، اوس چې خلکو ستا دغه ډول بلوز ته وکتل، نو داسي فکريې وکړ چې تاسي د دې شرکت کارکوونکي یاست.

پای

د لراوېر برېښنایي کتابتون

قدرمنو لوستونکو !

تاسو کولای سئ د لراوېر ویبپاڼې په برېښنایي کتابتون کې زیات شمېر ارزښتناک او په زړه پوري آثار په خپل تفریحي وخت کې مطالعه کړئ .
د لراوېر ادارې د برېښنایي کتابتون څانګه ستاسو لپاره د لاندینيو موضوعګانو اړوند آثار پر لیکه کوي :

- اسلام او مذهب
- ساینس او تخنیک
- سپورټ او روغتیا
- تاریخ او سیاست
- هنر او ادبیات
- دماشومانو لپاره
- بېلابېل آثار

www.Larawbar.net/library

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library